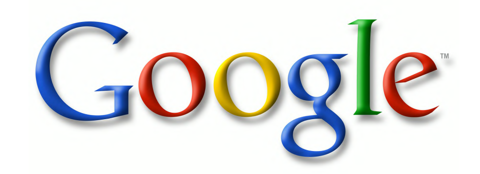

HARVARD
UNIVERSITY
LIBRARY

SIGILLVM ACADEMIAE HARVARDIANAE IN NOV·ANG
VE RI TAS
CHRISTO ET ECCLESIAE

SÄMTLICHE SÄTZE

DES

CORNELIUS NEPOS

IN

VOLLSTÄNDIGER ODER VERKÜRZTER FORM

ZUSAMMENGESTELLT UND

GEORDNET NACH DEN REGELN DER GRAMMATIK

VON

ALFRED BÄHNISCH,

ORD. LEHRER AM KGL. EVANG. GYMNASIUM IN GLOGAU.

LEIPZIG,

DRUCK UND VERLAG VON B. G. TEUBNER.

1890.

Vorwort.

Wohl jeder Lehrer pflegt bei Durchnahme oder Wiederholung einer Regel an Beispiele aus der Lektüre zu erinnern. Dieses Verfahren ist nützlich für Grammatik wie Lektüre und um so notwendiger, als die Beispiele unsrer Grammatiken oft gering an Zahl sind[1]) und die Übungsbücher nur für Sexta und Quinta lateinische Sätze zu enthalten pflegen. Der Schüler muss jedoch Gelegenheit haben, eine Regel an einer grösseren Anzahl lateinischer Sätze anzuschauen, ehe er sie völlig verstehen oder gar in deutschen Sätzen anwenden kann, und die ihm bereits bekannten Beispiele der Lektüre sind dazu vorzugsweise geeignet. Doch wird es nicht genügen, wenn sich der Lehrer hierbei nur auf sein Gedächtnis verlässt; denn manches gute Beispiel wird ihm entfallen sein, andre, an die er sich nur unklar erinnert, wird er bei seiner Vorbereitung erst nach längerem Suchen auffinden, und für den Gebrauch in der Klasse die Sätze schwerlich mit allen Einzelheiten im Gedächtnis behalten. Diese Umstände veranlassten mich, mir für meinen Unterricht ein Verzeichnis aller Sätze der gelesenen Abschnitte des Nepos geordnet nach den Regeln der Grammatik anzulegen[2]); ich veröffentliche dasselbe jetzt, auf den Umfang des ganzen Nepos erweitert, da ich glaube, dass mancher Fachgenosse ein ähnliches Bedürfnis empfunden haben möchte. Es ist ja jetzt ziemlich allgemein anerkannt, dass man in jedem Unterricht vom Concreten zum Abstracten, von der Anschauung zum Be-

1) Bei der Ellendtschen Grammatik vermindert sich die Zahl für Quarta noch dadurch, dass die Sätze, besonders die aus Cicero entnommenen, für diese Klasse zuweilen inhaltlich nicht ganz verständlich sind. (Dasselbe behauptet in Bezug auf Tertia Fügner, Cäsarsätze S. VI der 1. Aufl.) Man vergleiche besonders § 133, 1. 2. 135 b. d. 151 e. 157. 159. 265. 266, 1. 267. 299. Bei 118 fehlen Beispiele gänzlich, obgleich 134 nur die Construction der activen Verba berücksichtigt.

2) Das gleiche Verfahren erwähnt, wie ich nachträglich fand, von sich ein College Jahrb. für Phil. u. Päd. 134, 440.

griff, vom Beispiel zur Regel vorschreiten müsse; ist das aber richtig, so muss die Klassenlektüre in höherem Grade für die Grammatik nutzbar gemacht werden[1]), womit nicht gesagt werden soll, dass das gerade in den Lektürestunden und auf Kosten des Inhalts geschehen müsse.[2])

Die Benützung des Buches denke ich mir folgendermassen: Alle in der Lektüre vorkommenden grammatischen Erscheinungen, welche ins Pensum der Quarta fallen, werden sofort besprochen und ins Vocabelheft eingetragen, also z. B. zu Them. 2, 2 *persuadere alicui jemanden überreden* oder vielleicht besser die anschaulichere Form *persuasit populo er überredete das Volk.*[3]) Dazu bilden die Schüler selbst sofort die Regel: *Persuadere* regiert den Dativ. Bei Them. 6, 5 *neque ulli loco parcerent* wird an *persuasit populo* erinnert und die damals gewonnene Regel durch *parco* erweitert. Im Fortgang der Lektüre kommen *nubo* Cim. 1, 4 und *studeo* Lys. 1, 5 hinzu, während Them. 5, 1 und Paus. 2, 5 die schon bekannten *persuadeo* und *parco* wiederkehren und *obtrecto* Ar. 1, 1 vorläufig in die Regel noch nicht aufgenommen wird. Ist der Lehrer nun in der Grammatik vielleicht jetzt zu dieser Regel gelangt, so beginnt er deren Durchnahme damit, dass er den Schülern die Beispiele der Lektüre ins Gedächtnis zurückruft. Er spricht sie lateinisch vor und lässt sie übersetzen, wobei zur Erleichterung zuweilen der Zusammenhang mit wenigen Worten angedeutet, der Satz ein zweites Mal wiederholt oder eine schwierige Wortstellung vereinfacht wird. Es wird ebenso notwendig als nützlich sein dabei auch einzelne andere in den Sätzen vorkommende Regeln, seltene Vocabeln u. s. w. aufzufrischen, wenn man darin auch ein vorsichtiges Mass einhalten und sich vor Ablenkung und Zersplitterung der Aufmerksamkeit hüten muss. Sind alle Sätze oder bei einer sehr grossen Anzahl die zuletzt dagewesenen oder die geeignetsten übersetzt, so werden sie zum zweiten Mal durchgegangen, wobei der Lehrer wieder das Lateinische sagt, sich jedoch jetzt auf die für die Regel in Betracht kommenden Wörter beschränkt. Das aus jedem Satze gewonnene grammatische Ergebnis, hier also das Verbum, welches den Dativ regiert, wird angeschrieben. Sind die Sätze der Lektüre für die Regel ausgebeutet, so werden die geeigneten Beispiele der Grammatik übersetzt, am

---

1) Vgl. Schiller, Handbuch der Päd. § 40, besonders S. 378. 2) Lehrpläne S. 20. 3) Vgl. Josupeit, Über den lat. Unterricht in Quarta. Programm von Insterburg 1884, S. 6 f.

besten ohne Buch, indem sie der Lehrer lateinisch vorspricht. Auch wenn das Buch benützt wird, werden vorläufig nur die Sätze übersetzt, die Regel noch nicht gelesen. Scheinen diese Sätze zusammen noch nicht ausreichend, so können natürlich auch Beispiele aus nicht gelesenen Abschnitten, namentlich aus solchen, die künftig gelesen werden sollen, herangezogen werden. So werden noch einige neue Verba gewonnen, unter ihnen bei Ellendt z. B. auch das Arist. 1, 1. bereits ohne Dativ vorgekommene *obtrecto*, und auch diese angeschrieben. Jetzt bilden die Schüler selbst die Regel und dann erst wird dieselbe in der Grammatik gelesen. In der nächsten Stunde bei der Wiederholung werden die Sätze wieder übersetzt, jetzt jedoch sagt der Lehrer das Deutsche. Bei späteren Wiederholungen empfiehlt Fügner S. VII die Sätze erst aus dem Lateinischen zu übersetzen, dann die Regel wiederauffinden zu lassen und endlich die Sätze nochmals deutsch zum Übersetzen zu geben, doch wird das Verfahren je nach der Schwierigkeit der Sätze wie der Regel und der Vertrautheit der Schüler mit dieser ein verschiedenes sein können.

Da ich keine Musterbeispiele sondern nur die Sätze des Nepos bieten wollte und die Erfahrung gemacht habe, dass Veränderungen im Wortlaut die Erinnerung an den Satz erschweren, glaubte ich nur die Umgestaltungen vornehmen zu dürfen, welche das Herausheben des einzelnen Satzes oder Satzteils aus dem Zusammenhang und die Abrundung des letzteren zu einem selbständigen Ganzen notwendig machte. Unklassische Ausdrucksweise erkennt ja der Lehrer und ihm bleibt es überlassen, ob er den Satz übergehen oder zur Einprägung der regelmässigen Construction benützen will. Eine kleine Anzahl Sätze ist allerdings wegen unklassischer oder allzu schwieriger Construction weggelassen worden. Was die Länge der Sätze anbetrifft, so habe ich mich absichtlich nicht auf die gerade für die Regel in Betracht kommenden Worte beschränkt, da eine grössere Ausdehnung des Satzes durch leichteres Zurückrufen des Zusammenhangs die Erinnerung begünstigt, und es mir auch vorteilhaft erschien, wenn einiges andere nicht streng zur Sache Gehörige bei Gelegenheit mit wiederholt würde. Der Name des Mannes, dem die Biographie gewidmet ist, wurde, wo er im Nominativ steht, der Kürze halber weggelassen.

Die Reihenfolge wie die vorausgesetzte Fassung der Regeln ist im ganzen die der Ellendtschen Grammatik. Doch

sind die Zahlen der Paragraphen nicht beigefügt, sondern ich hoffe, dass das Inhaltsverzeichnis, die Seitenüberschriften sowie die bei einzelnen Regeln gegebenen Verweisungen auf Verwandtes ausreichen werden, das Buch so übersichtlich zu machen, dass es neben jeder Grammatik gebraucht werden kann.

Innerhalb jedes Abschnitts sind die Sätze nach ihrer Reihenfolge im Schriftsteller geordnet, damit der Lehrer schnell übersehen kann, welche Beispiele einer Regel in seiner bisherigen Klassenlektüre vorgekommen sind und diese an einer oder wenigen Stellen beisammen findet. Die gewöhnliche Anordnung nach den Unterabteilungen und Anmerkungen einer Regel ist vorteilhaft, wenn man schnell erfahren will, wie häufig eine bestimmte grammatische Erscheinung bei dem Schriftsteller ist, aber für den mir vorschwebenden Zweck ist es sehr unbequem die Beispiele der drei oder vier gelesenen Biographieen an den verschiedensten Stellen des betreffenden Abschnitts suchen zu müssen. Bei jeder Regel sind diejenigen Sätze vereinigt, welche bei der ersten Durchnahme zusammen behandelt werden müssen; die einzelnen Fälle, in denen der Gen. part. oder der Acc. c. Inf. steht, werden ja bei dem oben dargestellten Verfahren nicht der Anfang sondern das Ende, das Ergebnis der gemeinsamen Arbeit der Klasse sein. Für die Wiederholung einer Regel wird es aber erst recht vorteilhaft sein, wenn Beispiele verschiedner Art aufeinander folgen. Um jedoch die Zusammenfassung in Gruppen zu erleichtern und zum Zweck grössrer Übersichtlichkeit ist überall da, wo die Zahl der Sätze etwas grösser ist, die Einteilung durch vorgesetzte Zahlen und Zeichen gegeben. Diese ermöglichen es zugleich sich schnell über den Sprachgebrauch des Schriftstellers zu unterrichten, ein Zweck, dem ausserdem die vielen Abschnitten vorausgeschickten Übersichten sowie einzelne Bemerkungen dienen sollen. Wie die Beispiele einer häufigeren sprachlichen Erscheinung sich auf die einzelnen Lebensbeschreibungen verteilen, zeigen die fettgedruckten Namen der Viten.

Die scheinbare Ungleichmässigkeit in Auswahl und Behandlung der einzelnen Regeln hat ihren Grund in der Rücksicht auf den Unterricht und der Wichtigkeit, welche mir jede Regel für den Quartaner zu haben schien. Weggelassen ist alles, was auch im Deutschen nur durch dieselbe Construction wiedergegeben werden kann, so vieles aus der Syntaxis convenientiae, der Gen. subi. und poss., beim Dativ die Verba des Schenkens und Umgebens, die Adi., welche auch im Deutschen

nur den Dativ haben können wie *par gleich* und *gewachsen, aequalis* und ähnliche mit dem Gen. in substantivischem Sinne, die Fälle, wo das Part. coni. nur durchs Participium übersetzt werden kann, *volo* etc. mit dem Inf. Andres blieb fort, weil es dem Quartaner bereits geläufig zu sein pflegt, so der Gen. bei *milia*, die einfachste Anwendung des Abl. instr. und temporis, die Städtenamen und *domus* ohne Attribut, *cum* zum Ausdruck der Begleitung bei Personen, die meisten Präpositionen. Von den letztern sind nur einige seltnere vollständig behandelt und Verweisungen auf die Regeln gegeben, bei welchen Präpositionen als Ersatz für andre Constructionen vorkommen, von den Länder- und Städtenamen sind die bei Nepos vorkommenden als Übungsbeispiele zusammengestellt. Auch die Stellen, wo das Passivum transitiver Verba durch das deutsche *man* übersetzt werden kann, sind fortgeblieben, weil ihre Zahl sehr gross ist, die Übersetzung oft streitig sein kann und die Construction wenig Schwierigkeiten zu machen pflegt. Für den Quartaner zu schwierig erschien mir die Übereinstimmung des Prädicats mit der Apposition, der ziemlich ausgedehnte Gebrauch der Adi. zum Ausdruck von Gemütsstimmungen, körperlichen Zuständen etc., *in* bei setzen, legen und ankommen, versammeln, der Acc. c. Inf. in indirekter Rede, so wie vieles, was der Inhalt der Anmerkungen zu sein pflegt. Bei der Bestimmung dessen, was als übereinstimmend mit dem Deutschen in einer Schulgrammatik ganz fehlen sollte oder als für Quarta zu schwierig dieser Klasse noch nicht zuzuweisen ist, habe ich mich besonders an Harres Hauptregeln angeschlossen. Um abweichenden Meinungen Rechnung zu tragen, habe ich bei einigen Regeln, die mir entbehrlich schienen, wenigstens die Stellen angeführt. Dasselbe habe ich bei Ausdrücken gethan, die, wenn auch einer bestimmten Regel unterzuordnen, doch vorzugsweise als Vocabeln zu lernen sind, wie die adverbialen Accusative, *qua re, re vera, nihilo minus, quo facto*. Eine Auswahl zu treffen schien mir besonders notwendig bei den zusammengesetzten Verbis mit dem Dativ, denen mit dem Dat. oder Acc. wie *consulo*, den Intransitiven, die durch Zusammensetzung Transitiva werden und den Verbis der Trennung. Der Gebrauch dieser Wörter pflegt wohl überhaupt nicht aus der Grammatik sondern aus dem Vocabelheft angeeignet zu werden, denn der Schüler kann die Redensarten doch nur einzeln merken; was die Grammatik bietet, ist nicht eine „Regel“, die ihm eine Richtschnur für sein Verhalten gäbe oder auch nur das Behalten der einzelnen

Ausdrücke erleichterte, sondern eine sprachliche Beobachtung höchst allgemeiner Art, die ihm nichts nützt. Ausserdem stimmt bei einem Teil die Construction mit dem Deutschen oder bei den Verbis der Trennung mit der gewöhnlichen Regel über die Übersetzung des deutschen *von*, ein andrer Teil besteht aus Redensarten, die der Quartaner noch nicht braucht. Darum habe ich aus diesen Abschnitten nur einen Teil der Verba ausgewählt aber für diese die Beispiele vollständig gegeben.

Ausser der der Quarta gewöhnlich zufallenden Casuslehre habe ich auch die wichtigsten Regeln der verbalen Syntax und einige mehr stilistischer Art berücksichtigt. In beiden Abschnitten werde ich den meisten eher zu wenig als zu viel gethan zu haben scheinen. Doch bedürfen viele der weggelassenen Regeln wie die über *cum*, dessen Beispiele ausserdem einen sehr grossen Raum eingenommen hätten, der Veranschaulichung durch Sätze in geringerem Grade, andre liessen sich schwer aus dem Zusammenhang herausheben, wie die Beispiele für Asyndeton und Polysyndeton, und endlich wollte ich nur die Regeln aufnehmen, welche fest eingeübt werden müssen, während es bei manchen besonders des stilistischen Gebiets in Quarta genügen wird beim jedesmaligen Vorkommen auf sie hinzuweisen. Für diese Abschnitte giebt mein Buch zum Teil zum ersten Mal eine vollständige Aufzählung aller Fälle, ich bitte daher um Nachsicht, wenn mir manches entgangen sein sollte; bei 62 und 81 habe ich absichtlich nur eine Auswahl der Beispiele gegeben.

Verschiednen Regeln sind, meist nur in Stellenangaben, Constructionen ähnlicher oder entgegengesetzter Art angeschlossen, so bei den gerichtlichen Verbis *multare*, bei *nubo* die Ausdrücke für *heiraten vom Manne* und *verheiraten*, beim Dat. comm. *pro für*, bei übertreffen *supero*, *vinco*, bei *deficio: desum*, *descisco*, bei *iuvo: adsum*, *succurro*, bei *sequor: succedo*, beim Abl. instr. und *per* in instrumentaler Bedeutung: *per* in localem Sinne, beim Comparativus *longum est* etc.; auch sonst ist in den Sätzen zuweilen eine verwandte sprachliche Erscheinung herangezogen, ohne dass dieselbe in der Überschrift erwähnt ist.

Damit das Buch einen mässigen Umfang behielte, habe ich nur von den wichtigern Biographieen die vollständigen Sätze aufgenommen, bei den minder wichtigen nur die für die Regel in Betracht kommenden Wörter. Ich rechne zu letzteren vor allem diejenigen, welche ihrem Inhalt nach den Kenntnissen des Quartaners fern liegen, und habe in dieser

Weise behandelt: Praefatio, Dion, Chabrias, Timotheus, Datames, Eumenes, Phocion, Timoleon, De regibus, Cato, Atticus. Eine Durchsicht der Jahresberichte, die leider nur zum Teil die gelesenen Viten namhaft machen, sowie mir auf meine Bitte zugegangene Mitteilungen haben mir gezeigt, dass im ganzen ziemliche Übereinstimmung herrscht.[1]) Nur bei einer Anzahl Regeln, bei denen die Zahl der Beispiele eine sehr geringe ist, habe ich durchweg vollständige Sätze gegeben, und ausserdem einzelne Sätze ganz angeführt, wenn sie mir aus irgend einem Grunde eine Ausnahme zu verdienen schienen, so bei *causa* zwei Stellen, welche den Unterschied von *propter* gut veranschaulichen. Auch diese Stellen sind im Wortlaut unverändert geblieben, aber in der Wortstellung so verändert, wie es für die Übersichtlichkeit am zweckmässigsten erschien. Die der Einteilung dienenden Zahlen sind bei diesen Stellen nur beim Part. coni. beibehalten, sonst meist weggelassen; sie werden dadurch, dass hier nur die für die Regel in Betracht kommenden Wörter wiedergegeben sind, ja zum Teil überflüssig.

Als ich die Ausarbeitung meines Buches begann, gab es ausser dem bekannten trefflichen Buch von Lupus, Der Sprachgebrauch des C. N., das aber gerade bei den häufigern, für die Schule vorzugsweise in Betracht kommenden Erscheinungen die Beispiele nicht sämtlich anführt, wenig Hilfsmittel für einen an die Neposlektüre angeschlossenen grammatischen Unterricht: das geringen Nutzen gewährende Buch von Kloppe, C. N. gruppiert nach den Casusregeln, von den erklärenden Ausgaben besonders das Register der von Siebelis-Jancovius, die Zusammenstellungen von Lincke aus Milt. und Them. Jahrb. für Phil. 128, 410ff. und die allerdings nach der besondern Methode des Verfassers geordnete aus den ersten sieben Viten von Josupeit in der schon erwähnten Abhandlung. Inzwischen sind drei Bücher erschienen, die einen ähnlichen Zweck wie das meine ver-

1) Die Auswahl der Lektüre aus Nepos beabsichtige ich im nächsten Jahresbericht unsers Gymnasiums zu behandeln. Eckstein, lateinischer Unterricht, empfiehlt Milt. Them. Cim. Epam. Pelop., lässt daneben Arist. Dat. Eum. zu, verwirft Hann. und Alc. Fries, Zeitschr. f. Gymn. 1887, 666: empfiehlt Milt. Arist. Them. Cimon; Alc. Thras. Pelop. Epam. Schiller, Handbuch der Päd. 388: Milt. Them. Arist. Cim. Epam. Hannib. Holly, Gymn. VII, 586 ff.: Arist. Them. Milt. Alc. Lys.; Epam. Pelop. Ages. Hamilc. Hannib. Wie sehr im übrigen die Ansichten auseinandergehen, zeigt der Umstand, dass im Schuljahr 1887/88 von 68 Anstalten, deren Lektüre ich erfahren konnte, vier den sonst allgemein ausgeschlossenen Atticus und eine die Praefatio gelesen hatten.

folgen, ein Beweis, wie allgemein die Notwendigkeit einer engern Verbindung von Grammatik und Lektüre auf dieser Stufe anerkannt ist: Köhler, Der Sprachgebrauch des C. N. in der Casussyntax. Gotha 1888; Böhme, Nepossätze. Berlin 1889; Brand, Nepossätze. Bielitz 1889. Ich habe nicht geglaubt deshalb die Herausgabe meines Buchs unterlassen zu müssen, da dem Zweck, welchen ich verfolge, keins der drei Bücher entspricht. Das sehr sorgfältig gearbeitete Buch von Köhler, nächst dem von Lupus mein wichtigstes Hilfsmittel, das sich übrigens, wie der Titel sagt, auf die Casuslehre beschränkt, giebt nur die Stellen, bei sehr häufigen Erscheinungen wie dem Gen. obi. auch diese nicht, und zwar geordnet nach grammatischen Gesichtspunkten. Böhme, welcher auch Acc. c. Inf., Part. coni. und Abl. abs. berücksichtigt, bietet nur eine Auswahl von Beispielen aus allen Lebensbeschreibungen, gleichfalls in grammatischer Anordnung. Die Schrift von Brand, die ich durchaus nicht erlangen konnte, kenne ich nur aus den Besprechungen Zeitschr. für Gymn. 1889, 352 und Gymnasium 1889, 16, 555.

Der *Text* der Sätze ist der der Ausgabe von Fleckeisen (Fl) Leipzig 1886 (die von 1889 konnte ich nicht mehr benützen), neben dem ich zuweilen die Lesart von Nipperdey-Lupus (N) Berlin 1885, anführe; wo es mir nötig schien, sind Worte, die Fleckeisen einschiebt, durch <>, solche, die er ausscheidet, durch [ ] bezeichnet. „Lupus“ bezeichnet das schon erwähnte Buch über den Sprachgebrauch des Nepos, „Nipperdey“ die Anmerkungen der grossen Ausgabe von Nipperdey-Lupus, Berlin 1879. Eine 2 in Klammern hinter einer Stellenangabe bedeutet zweimaliges Vorkommen der Regel in dem Paragraphen.

Inhaltsverzeichnis.

A. Syntaxis convenientiae.

1. Ein persönliches Pronomen als Subject.

Scio plerosque ita scripsisse Themistoclem Xerxe regnante in Asiam transisse. Sed *ego* potissimum Thucydidi credo, qui ait ad Artaxerxen eum venisse. **Them.** 9, 1.

De cuius morte multimodis apud plerosque scriptum est; sed *nos* eundem potissimum Thucydidem auctorem probamus, qui illum ait Magnesiae morbo mortuum. 10, 4.

Unus post hominum memoriam, quem quidem *nos* audierimus, cognomine Iustus est appellatus. **Arist.** 1, 2.

Nulla mora est, sed *tu* delibera, utrum colloqui malis an per litteras agere, quae cogitas. **Con.** 3, 3.

Nonnulli eum ad regem abductum ibique eum perisse scriptum reliquerunt. Contra ea Dinon historicus, cui *nos* plurimum de Persicis rebus credimus, effugisse scripsit. 5, 4.

Tu quod me incognitum tentasti tuique similem existimasti, non miror tibique ignosco; sed egredere propere, ne alios corrumpas, cum me non potueris. Et *tu*, Micythe, argentum huic redde, aut, nisi id confestim facis, *ego* te tradam magistratui. **Epam.** 4, 3.

Agamemno cum universa Graecia vix decem annis unam cepit urbem; *ego* contra ea una urbe nostra dieque uno totam Graeciam liberavi. 5, 6.

Cum Pelopidas male eum in eo patriae consulere diceret, quod liberos non relinqueret 'Vide' inquit 'ne *tu* peius consulas'. 10, 1.

Si eos exstinguere voluerimus, qui nobiscum adversus barbaros steterunt, *nosmet* ipsi nos expugnaverimus illis quiescentibus. **Ages.** 5, 4.

Tu animo isto eras **Eum.** 11, 4. Ut *nos* iudicamus **Reg.** 1, 2.

Ego iusiurandum patri datum usque ad hanc aetatem conservavi. **Hannib.** 2, 5.

Quod *nos* quidem iucundissimum arbitramur **Att.** 14, 1. *egomet* mihi consulam 21, 5.

2. Das Fürwort man

kann im Deutschen angewendet werden:

1. statt des lateinischen Passivums, 2. der dritten, 3. der ersten Person Pluralis, 4. der zweiten Person Singularis Activi. Von den überaus zahlreichen Sätzen zu 1 sind mit Ausnahme einiger, die mehrere Stellen verschiedener Art enthalten, nur die angeführt, in welchen intransitive Verba vorkommen.

Man sagt: 77. Coniugatio periphr. Pass. 82.

1. Si castra *facta essent*, et civibus animum accessurum, cum viderent de eorum virtute non *desperari*, et hostes eadem re fore tardiores, si animadverterent *auderi* adversus se tam exiguis copiis *dimicari*. **Milt.** 4, 5.

2. Plurimi hortabantur, ut domos suas *discederent* moenibusque se *defenderent*. **Them.** 4, 2.

2. 1. Collegis praedixit, ut ne prius Lacedaemoniorum legatos *dimitterent*, quam ipse *esset remissus*. 7, 3.

1. 2. Quod nullum erat apertum crimen, quo *coargui* posset, non *putabant* de tali tamque claro viro suspicionibus oportere *iudicari* et *exspectandum*, dum se ipsa res aperiret. **Paus.** 3, 7.

1. Inimici eius *quiescendum* in praesenti, quia *noceri* ei non posse intellegebant, et illud tempus *exspectandum* decreverunt, quo classis exisset. **Alc.** 4, 2.

2. Et exercitum in Sicilia amissum et Lacedaemoniorum victorias culpae suae *tribuebant*, quod talem virum e civitate *expulissent*. Neque id sine causa arbitrari *videbantur*. 6, 2.

2. Nihil eum non efficere posse *ducebant*. Ex quo fiebat, ut omnia minus prospere gesta culpae *tribuerent*, cum aut eum neglegenter aut malitiose fecisse *loquerentur*, sicut tum accidit: nam corruptum a rege capere Cymen noluisse *arguebant*. 7, 2.

1. Caedem facere quidam eorum voluerunt, cum quibus in gratiam *reditum erat* publice. **Thras.** 3, 3.

2. 1. *Detrahant*, *videant* **Chab.** 3, 3. *pugnatum erat* **Dat.** 8, 3. *conveniretur* 11, 1.

1. Ex audiendo facillime *disci* arbitrabatur. **Epam.** 3, 3.

1. In circulum venit, in quo de republica *disputabatur*. 3, 3.

1. *Paritur* pax bello. 5, 4.

1. Postquam domum *reditum est*, collegae eius *accusabantur*. 8, 1.

1. Postquam apud Cadmeam cum Lacedaemoniis *pugnari coeptum est*, in primis stetit. 10, 3.

1. Epaminondas, quoad cum civibus *dimicatum est*, domi quietus fuit. **Pel.** 4, 1.

1. Satius est in Asia quam in Europa *dimicari*. **Ages.** 2, 1.
3. Magnos homines virtute *metimur*, non fortuna. **Eum.** 1, 1.
1. *Pugnatum esset* 4, 1. *conveniretur*, *deliberaretur* 7, 3. *perveniri* 8, 4. *perventum est* **Phoc.** 4, 1.

4\. 1. Non intemperanter concupiscere, quod a plurimis *videas*, continentis debet *duci*. **Att.** 13, 4.

1\. 3. *Cenatum est* 14, 1. *possimus* 18, 2.

3. Bei zwei Subjecten

verschiednen Geschlechts oder verschiedner Person richtet sich bei Nepos das Prädicat immer nach dem zunächst stehenden.

Multo plura bona patri tuo feci, postquam in tuto *ipse* et *ille* in periculo esse *coepit*. **Them.** 9, 3.

Contemptus est primo a tyrannis atque eius *solitudo*. **Thras.** 2, 2.

Qua victoria (apud Cnidum) non solum *Athenae* sed *cuncta Graecia liberata est*. **Con.** 4, 4.

A Charone et *tempus* et *dies erat datus*. **Pel.** 2, 5.

4. Prädicative Apposition.

Beigefügt ist: superiorem discedere. Vgl. ausserdem 30.

Potissimum Thucydidem *auctorem* probamus. **Them.** 10, 4.

Adulescentulum *puerum* dilexerat. **Paus.** 4, 1.

Adulescentulum *supplicem* dei videbat in ara sedentem. 4, 5.

Imperator apud flumen Strymona magnas copias Thraecum fugavit. **Cim.** 2, 2.

Cyprum cum ducentis navibus *imperator* missus est. 3, 4.

Victor ex Asia revertit. **Lys.** 2, 2.

Praefectus classis in bello multa crudeliter avareque fecit. 4, 1.

Lacedaemonii paulo ante *victores* viguerant. **Alc.** 5, 5.

Cum *praetor* classem ad Ciliciam appulisset, a barbaris interfectus est. **Thras.** 4, 4.

Et *praetor* pedestribus exercitibus praefuit et *praefectus* classis magnas mari res gessit. **Con.** 1, 1.

Privatus **Chab.** 4, 1. *praefectus* classi **Timoth.** 2, 1. *adulescentulus* 4, 2. semper inferior copiis *superior* omnibus proeliis discederet **Dat.** 8, 4.

Adulescens tristem ac severum senem (Lysim Tarentinum) omnibus aequalibus suis in familiaritate anteposuit. **Epam.** 2, 2.

Meneclides hortari solebat Thebanos, ut pacem bello anteferrent, ne illius *imperatoris* opera desideraretur. 5, 3.

Maxime eius eloquentia eluxit Spartae *legati* ante pugnam Leuctricam. 6, 4.

Erat ibi *privatus* numero militis. **Epam.** 7, 1.

Imperator apud Mantineam acie instructa audacius instabat hostes. 9, 1.

Quo Messena celerius restitueretur, *legatus* in Persas est profectus. **Pel.** 4, 3.

Initio *exul* patria caruit. 5, 1.

Tanta modestia dicto audiens fuit iussis absentium magistratuum, ut si *privatus* in comitio esset Spartae. **Ages.** 4, 2.

Peradulescentulus **Eum.** 1, 4. *superior* proelio discessisset 10, 2. *imperator* 13, 1. *privatus* **Timol.** 3, 4. *reges* 3, 5. *privatus* **Reg.** 1, 2.

Primo Poenico bello, sed temporibus extremis, admodum *adulescentulus* in Sicilia praeesse coepit exercitui. **Hamilc.** 1, 1.

Saepe occasione data hostem lacessivit semperque *superior* discessit. 1, 2.

Effecit, ut *imperator* cum exercitu in Hispaniam mitteretur. 3, 1.

Quotienscumque cum Romanis congressus est in Italia, semper discessit *superior.* **Hannib.** 1, 2.

Hamilcar in Hispaniam *imperator* proficiscens Karthagine Iovi optimo maximo hostias immolavit. 2, 3.

Adulescentulus **Cato** 1, 1. *quaestor* 1, 3. *praetor, quaestor* 1, 4. *privatus* 2, 2. *senior, senex* 3, 2. *adulescentulus* **Att.** 2, 1. *tribunus* plebei 2, 1. *victor* 7, 3. *puerum* 10, 3. *adulescens, senex* 16, 1.

5. Unus, solus allein.

Solum ausser in der Verbindung *non solum — sed etiam* nur Con. 4, 3.

Unus Miltiades maxime nitebatur, ut primo quoque tempore castra fierent. **Milt.** 4, 5.

Classiarii cum manere non auderent, Themistocles *unus* restitit. **Them.** 4, 2.

Legationem suscepit et *solus* primo Spartam profectus est. 6, 5.

Unus post hominum memoriam cognomine Iustus est appellatus. **Arist.** 1, 2.

Ad eius triremem vulgus confluxit, proinde ac si *solus* advenisset. **Alc.** 6, 1.

Ut e navi egressus est, *unum* omnes illum prosequebantur. 6, 3.

Ei tota respublica domi bellique tradita est, ut *unius* arbitrio gereretur. 7, 1.

Philocles sentiebat, si quid adversi accidisset, se *unum* eius delicti futurum reum. **Alc.** 8, 4.

Theopompus et Timaeus, duo maledicentissimi historici, nescio quo modo in illo *uno* laudando conspirant. 11, 1.

Non solum princeps sed etiam *solus* initio bellum tyrannis indixit. **Thras.** 1, 5.

Omnibus *unus* insulis praefuit. **Con.** 1, 1.

Lacedaemonii maius bellum imminere arbitrabantur, quam si cum barbaro *solum* contenderent. 4, 3.

Solus ille **Chab.** 3, 4. *uni* huic **Timoth.** 2, 3. *unum* illum **Dat.** 5, 2.

Una urbe nostra totam Graeciam liberavi. **Epam.** 5, 6.

Unum ab iis petivit. 8, 2.

Lacedaemonii universi in *unum* impetum fecerunt. 9, 1.

Lacedaemonii existimabant Thebanos esse *solos*, qui adversus se sistere auderent. **Pel.** 1, 3.

Solus ille **Eum.** 2, 4. *unus* 3, 1. *unum* illum 3, 2. per eum *unum* 7, 3. *solus* Antigonus 12, 1. in quo *uno* 12, 2. *uni* huic Timol. 1, 1. *unius* huius **Att.** 8, 4.

Unus einer, ein einziger, ein und derselbe.

Die Stellen, an welchen *unus*, im Deutschen unübersetzbar, zur Verstärkung des Superlativs gebraucht wird, wie Milt. 1, 1, sind weggelassen.

Them. 5, 3. Cim. 2, 3. Lys. 2, 1. Alc. 1, 4. 3, 2 (2). Thras. 1, 2. Timoth. 4, 2. Dat. 6, 8. 8, 1. 11, 2. Epam. 4, 6. 5, 6 (3). 8, 2. 8, 4. 9, 1 (2). 10, 4 (2). Pel. 3, 2. Ages. 5, 2. 8, 3. Eum. 5, 4. 5, 7. 9, 6. 13, 1. 13, 3. Phoc. 2, 4. 3, 1. Reg. 2, 2 (2). Hannib. 1, 2. 3, 3. 3, 4. 4, 4. 5, 4. 10, 5. 12, 1. 12, 3. Att. 11, 3. 18, 6.

6. Zuerst, zuletzt

übersetzt durch Adiectiva und Adverbia.

Primus: Alc. 7, 4. Chab. 4, 2. Pel. 4, 2. Eum. 2, 4; *princeps:* Thras. 1, 5. Ages. 1, 2. Hamilc. 3, 3; *prior:* Thras. 2, 6.

Primum zuerst: Them. 2, 3 fortgesetzt durch deinde; Paus. 1, 3. Lys. 3, 2. Alc. 4, 4 dein; 5, 4 post; Thras. 1, 3. Con. 3, 2. Dion 6, 2 deinde; Dat. 1, 1. 2, 3. 6, 6. Epam. 1, 4 deinde, tum, postremo; Ages. 1, 2. 1, 3 tum; Eum. 6, 2, Timol. 3, 1 dein; Att. 3, 3. 21, 6 deinde; *zum ersten Male:* Them. 3, 2. Cim. 2, 2 iterum; Timoth. 2, 2. Dat. 1, 2 postea.

Primo: Them. 6, 5 tum; Thras. 2, 2. Dat. 3, 4. Eum. 12, 1. 2 postremo; Phoc. 2, 2. Hamilc. 2, 2. 3 extremo; Hannib. 6, 1 iterum, tertio; *tertio* allein: Hannib. 4, 2; *postremo* allein: Timol. 2, 2.

7. Das Pronomen demonstrativum als Subject
richtet sich nach dem Prädicatssubstantiv.

Haec altera victoria, quae cum Marathonio possit comparari tropaeo. Them. 5, 3.

Pecunia Delum collata est; *id* enim commune aerarium esse voluerunt. Arist. 3, 1.

Hanc causam Lacedaemonii dictitabant sibi esse belli, ut Atheniensium impotentem dominationem refringerent. Lys. 1, 4.

Hoc initium fuit salutis Atticorum, *hoc* robur libertatis clarissimae civitatis. Thras. 2, 1.

Tale initium fuit. Dion 3, 1. *hoc* est commune vitium. Chab. 3, 3. *haec* maxime illustria facta sunt. Timoth. 1, 2. *haec* extrema fuit aetas 4, 4. *eam* esse consuetudinem regiam. Dat. 5, 4.

Fuisse patientem, quod se patriae irasci nefas esse duceret, *haec* sunt testimonia. Epam. 7, 1.

Haec fuit altera persona Thebis. Pel. 4, 3.

Hi fuerunt Graecae gentis duces. Reg. 1, 1. *illud* munus fortunae, *hoc* specimen prudentiae. Att. 3, 3. *hoc* bonitatis exemplum 10, 3.

Pronomen relativum

als Subject: Milt. 4, 3. Paus. 3, 3. Thras. 2, 1; aber: Paus. 3, 6. Eum. 5, 3; [Cim. 3, 1. Con. 3, 3].

B. Casuslehre.

I. Genetivus.

8. Genetivus obiectivus.

* zuweilen ersetzt durch die Präpositionen *erga* (vgl. 53) und *in*.

† bezeichnet die Stellen, an welchen zugleich der Gen. subi. steht.

Multi eius *demigrationis* petiverunt *societatem*. **Milt.** 1, 2.
Morandi tempus non habebat. 1, 6.
Principibus singularum *urbium* perpetua dederat *imperia*. 3, 1.
Principibus Dario oppresso nulla *spes salutis* relinquebatur. 3, 2.

Hortatus est pontis custodes, ne a fortuna datam *occasionem liberandae Graeciae* dimitterent. 3, 3.

Manus mirabili flagrabat *pugnandi cupiditate.* **Milt.** 5, 1.

Cuius *victoriae* non alienum videtur quale *praemium* Miltiadi sit tributum docere. 6, 1.

Etsi crimine Pario est accusatus, tamen alia *causa* fuit *damnationis.* 8, 1.

Consuetudine ad *imperii cupiditatem* trahi videbatur. 8, 2.

Primus *gradus* fuit *capessendae reipublicae* bello Corcyraeo. **Them.** 2, 1.

Clarissimi *viri* captus *misericordia* diem noctemque procul ab insula in salo navem tenuit in ancoris. 8, 7.

Nullum aliud est huius in re militari illustre factum, quam eius *imperii memoria.* **Arist.** 2, 2.

Hilotas sollicitare *spe libertatis* existimabatur. **Paus.** 3, 6.

Quaerit, *causae* quid sit tam repentini *consilii.* 4, 5.

Habebat magnam *prudentiam* cum *iuris civilis* tum *rei militaris.* **Cim.** 2, 1.

Confestim notae eius *virtutis desiderium* consecutum est. 3, 2.

Hanc *causam* Lacedaemonii dictitabant sibi esse *belli*, ut Atheniensium impotentem dominationen refringerent. **Lys.** 1, 4.

Decem viris in una quaque civitate summum imperium *potestatemque* omnium *rerum* commisit. 1, 5.

Multos amavit, in *quorum amore* multa delicate iocoseque fecit. **Alc.** 2, 3.

Instabat *tempus* ad bellum *proficiscendi.* 4, 1.

Erat in magna *spe provinciae* bene *administrandae.* 4, 3.

†* Multa secum reputavit de immoderata civium suorum licentia *crudelitateque erga nobiles.* 4, 4.

Devotionis quo testatior esset *memoria*, exemplum in pila lapidea incisum est. 4, 5.

Lacedaemonii pertimuerunt, ne *caritate patriae* ductus aliquando ab ipsis descisceret. Itaque *tempus* eius *interficiundi* quaerere instituerunt. 5, 1.

† Magna fuit omnium *exspectatio visendi Alcibiadis.* 6, 1.

Huic maxime putamus malo fuisse nimiam *opinionem ingenii* atque *virtutis.* 7, 3.

Neque tamen a *caritate patriae* potuit recedere. 8, 1.

Periculum est, ne immodestia militum vestrorum *occasio* detur Lysandro vestri *opprimendi exercitus.* 8, 5.

Lysander *tempus rei gerendae* non dimisit. 8, 6.

Regis conveniundi non habuit *potestatem.* 9, 5.

Parsimonia victus atque *cultus* omnes Lacedaemonios vicit. 11, 4.

* Neminem huic praefero *in patriam amore.* **Thras.** 1, 1.
Rei publicae procuratio populo reddita est. 3, 1.
Ultum se *iniurias patriae* putavit. **Con.** 5, 1.

Cupiditate eius audiendi **Dion** 2, 2. *potestas* agendi 2, 5. *occasionem* sui opprimendi 4, 1. *odio* hominis 4, 2. *societatem* periculi 5, 2. *odio* tyranni 5, 3. quarum rerum *cura* 7, 3.

Proelii signum ab imperatore datum est. **Iph.** 2, 2.
Ipso aspectu cuivis iniecit *admirationem sui.* 3, 1.

Cuius laudis *memoria* **Timoth.** 2, 3. *memoriam* veterem patris 2, 3. *testimonia* pleraque moderatae sapientisque vitae 4, 2. *causa* adventus **Dat.** 4, 4. ne quam *suspicionem* insidiarum. 10, 3. *colloquium* eius 10, 3. *tempus* colloquendi. 11, 1.

Orbis terrarum divitias accipere nolo pro *patriae caritate.* **Epam.** 4, 2.
Abstinentiae erit hoc satis *testimonium.* 4, 6.
A quo cum peterent opem, nullam adhibuit *memoriam contumeliae.* **Epam.** 7, 2.

† Animadvertebat totum exercitum propter praetorum *imprudentiam inscitiamque belli* periturum. 7, 4.
Tempus est visum *rei gerendae.* **Pel.** 2, 2.
Laco cum videret hostes equitatu superare, numquam in campo *sui* fecit *potestatem.* **Ages.** 3, 6.
Maximam habebat *fiduciam regni* Persarum *potiundi.* 4, 2.
Barbari eum *ignorantia* bonarum *rerum* vilia potissimum sumpsisse arbitrabantur. 8, 5.

Amicitiam Philippi **Eum.** 1, 4. *indoles* virtutis 1, 4. *usu* belli 3, 3. *spatium* agitandi 5, 4. *inopiam* aquae 8, 5. † nonnullorum virtutis *obtrectatio* 10, 2. *spe* magna maximarum rerum 10, 4. *spem* victoriae 11, 2. *summa imperii* custodiae 11, 3. *spatium* deliberandi 12, 3. *memoria* huius **Phoc.** 1, 1. *obsidem* eius rei 2, 4. *facultas* perorandi 4, 2. *societate* sceleris **Timol.** 1, 3. *memoriam* benignitatis 2, 2. *odio*, *cupiditate* tyrannidis 2, 3. *possessionem* Siciliae 2, 4. *insidiatorem* eius (imperii) **Reg.** 2, 2.

Numquam hosti cessit neque *locum nocendi* dedit. **Hamilc.** 1, 2.
Flagrabat *bellandi cupiditate.* 1, 3.
Quo facilius *causam bellandi* reperiret, effecit, ut imperator cum exercitu in Hispaniam mitteretur. 3, 1.

†* Huius perpetuum *odium erga Romanos* maxime concitasse videtur secundum bellum Poenicum. 4, 3.

* *Odium* paternum *erga Romanos* sic conservavit, ut prius animam quam id deposuerit. **Hannib.** 1, 3.

Antiochum *cupiditate* incendit *bellandi.* **Hannib.** 2, 1.

* Multa de fide sua et *odio in Romanos* commemoravit. 2, 3.

Noctu sine ullo *detrimento exercitus* se expedivit. 5, 2.

Africam accessit, si forte Karthaginienses ad bellum inducere posset *Antiochi spe fiduciaque.* 8, 1.

Sine dubio deditus esset, si *sui* fecisset *potestatem.* 9, 1.

Eumenes plus valebat propter *Romanorum societatem.* 10, 3.

Cohortatione militum facta classis ab utrisque in proelium deducitur. 11, 1.

Signum pugnae datum est. 11, 1.

Sosylo *litterarum* Graecarum usus est *doctore.* 13, 3.

Detrimentum nullum existimationis **Cato** 2, 4. quarum (litterarum) *studium* 3, 2. *affinitatem* Sulpicii **Att.** 2, 1. *facultatem* vivendi, *tempus* obsequendi 2, 2. *procuratione* reipublicae 3, 2. *imperii* orbis terrarum 3, 3. *aemulatio* tantae laudis 5, 4. *fructum* rei familiaris 6, 4. *spes* restituendi 9, 2. *sponsor* omnium rerum 9, 4. *familiaritatem* intimam Ciceronis et Bruti 10, 1. *potestas* manendi 11, 1. *potestatem* nullius condicionis, *affinitatem* eius, *nuptiis* generosarum 12, 1. *cupiditate* pecuniae 12, 2. *studio* philosophiae 12, 3. *procurationem* reipublicae 15, 3. *testimonium* nullum maius humanitatis 16, 1. *cupiditatem* aliquam *notitiae* clarorum virorum 18, 4. *affinitatem* imperatoris, *familiaritatem* eius 19, 2. non solum *aemulatio* sed *obtrectatio* tanta rerum maximarum 20, 5. *spe* salutis 21, 6.

9. Genetivus (1. 2. 3) und Ablativus (I. II. III) qualitatis attributiv (1. I), brachylogisch (2. II) und prädicativ. (3. III).

Brachylogisch nennt Nipperdey zu Ag. 8, 2. Lupus S. 23 den Gebrauch des Gen. oder Abl. ohne Appellativum als Beziehungswort meist zur Angabe des Alters nach Jahren.

Der Abl. steht nach Lupus S. 24 „wie bei Cicero mit Vorliebe von geistigen Eigenschaften. Doch lässt sich für Nepos die gewöhnliche Unterscheidung des Gen. (Art u. Wesen) und des Abl. (einzelne oder vorübergehende Beschaffenheit) in Bezug auf den Abl. nicht aufrecht erhalten.“ Die bei Nipperdey zu Eum. 3, 6 gesammelten Stellen des Abl. in „freierer Anwendung“ sind weggelassen.

III. Cum *ea esset aetate*, ut de eo bene sperare cives possent,
1. accidit, ut Athenienses Chersonesum colonos vellent mittere. *Cuius generis* magnus *numerus* erat. **Milt.** 1, 1. 2.[1])

1) Der Satz ist auch beim Gen. part. angeführt; ich bin so auch bei einigen andern Stellen verfahren, die sich verschieden auffassen lassen.

III. *Erat* inter colonos *dignitate regia*, quamquam carebat nomine. **Milt.** 2, 3.
1. Darius *classem quingentarum navium* comparavit. 4, 1.
1. Athenienses Phidippum, *cursorem eius generis*, qui hemerodromoe vocantur, Lacedaemonem miserunt. 4, 3.
1. *Classem septuaginta navium* Athenienses Miltiadi dederunt. 7, 1.
III. Omnes et dicuntur et habentur tyranni, qui *potestate sunt perpetua* in ea civitate, quae libertate usa est. 8, 3.
1. Persuasit populo, ut *classis centum navium* aedificaretur. **Them.** 2, 2.
3. Xersis classis *mille et ducentarum navium longarum fuit.* 2, 5.
1. *Classis* communis Graeciae *trecentarum navium* apud Artemisium cum classiariis regis conflixit. 3, 2.
1. Testula illa *exilio decem annorum* multatus est. **Arist.** 1, 2.
1. *Decem annorum* legitimam *poenam* non pertulit. 1, 5.
III. *Qua fuerit abstinentia*, nullum est certius indicium, quam quod in magna paupertate decessit. 3, 2.
II. Dicitur eo tempore matrem Pausaniae vixisse eamque iam *magno natu* ad filium claudendum lapidem attulisse. **Paus.** 5, 3.
1. Cypriorum et Phoenicum *ducentarum navium classem* devictam cepit. **Cim.** 2, 2.
1. Testarum suffragiis *decem annorum exilio* multatus est. 3, 1.
III. *Fuit tanta liberalitate*, ut numquam in hortis custodem posuerit. 4, 1.
III. Thasus *praecipua fide fuerat* erga Athenienses. **Lys.** 2, 2.
I. Pharnabazus alterum *librum pari magnitudine* et *tanta similitudine*, ut discerni non posset, signatum subiecit. 4, 2.
1. *Omnium aetatis suae* multo formosissimus erat. **Alc.** 1, 2.
III. *Erat ea sagacitate*, ut decipi non posset. 5, 2.
III. Pisander *erat eodem*, *quo* Alcibiades, *sensu*. 5, 3.
1. *Primus Graecae civitatis* in Thraeciam introiit. 7, 4.
3. Philocles sentiebat se Alcibiade recepto *nullius momenti* apud exercitum *futurum*. 8, 4.
III. Corona *magna fuit gloria*. **Thras.** 4, 1.
1. Magnam auctoritatem sibi constituerat non solum inter barbaros sed etiam *omnes Graecae civitatis*. **Con.** 5, 2.

Multorum annorum tyrannis *magnarum opum putabatur*. **Dion** 5, 2. imperium *quinquaginta annorum* 5, 3. *erat eiusmodi* 7, 2. adulescentes cum audacissimos tum *viribus maximis* 9, 3. *fuissent prompta voluntate* 9, 6.

1. *Aetatis suae* cum *primis* comparabatur. **Iph.** 1, 1.
3. Exercitus conducticii numerus *duodecim milium fuit.* 2, 4.
III. *Fuit* et *animo magno* et *corpore imperatoriaque forma*, bonus civis *fideque magna*. 3, 1. 2.

Esset magno natu **Timoth.** 3, 1. virum fortissimum *maximique consilii* 4, 5. *se praebuit pari virtute* **Dat.** 2, 1. II) *antiquo genere* 2, 2. hominem *maximi corporis terribilique facie,* quod et niger et *capillo longo barbaque erat promissa* 3, 1. *esse pari imperio* 3, 5. *qua voluntate esset* 5, 6. filius *maximo natu* 7, 1. funditorum *eiusdem generis* 8, 2.

II. Natus patre, quo diximus, *genere honesto,* pauper iam a maioribus relictus est. **Epam.** 2, 1.

III. Dionysius non *minore fuit* in musicis *gloria* quam Damon. 2, 1.

III. *Erat* peritus belli, fortis manu, *animo maximo.* 3, 1.

III. Et *statura fuit humili* et *corpore exiguo* et claudus altero pede **Ages.** 8, 1.

2. *Annorum octoginta* subsidio Tacho in Aegyptum missus est. 8, 2.

1. Celeriter *munera cuiusque generis* sunt allata. 8, 3.

1. Praeter vitulinam et *eiusmodi genera obsonii,* quae praesens tempus desiderabat, nihil accepit. 8, 4.

Erat domestico summo genere **Eum.** 1, 3. II) *honesto loco* et *fide* et *industria cognita* 1, 5. *fuit eodem gradu* 1, 6. *erant ea fama* 3, 4. *fore minore invidia* 7, 2. *erat dierum decem* 8, 5. cibaria *dierum decem* 8, 7. spatio *totidem dierum* 9, 2. *eras animo isto* 11, 4. *fuit* et *dignitate honesta* et *viribus firmis* neque tam *magno corpore* quam *figura venusta* 11, 5; 2) *annorum quinque et quadraginta* 13, 1. *esset tantis opibus* **Timol.** 3, 4. duces *Graecae gentis* **Reg.** 1, 1. tres *eiusdem gentis* 1, 3. duo *eodem nomine* 1, 5.

III. *Tanta fuit ferocia,* ut succumbente patria ipse periturum se potius dixerit, quam cum flagitio domum rediret. **Hamilc.** 1, 5.

3. Numerus militum mercennariorum *erat viginti milium.* 2, 2.

I. 2. Secum in Hispaniam duxit filium Hannibalem *annorum novem.* 3, 1.

III. Nemini dubium esse debet, quin reliquo tempore *eadem mente sim futurus.* **Hannib.** 2, 5.

1. *Eius generis multitudinem* magnam dispalatam immisit. 5, 2.

I. Minucium Rufum, *magistrum equitum pari* ac dictatorem *imperio,* fugavit. 5, 3.

III. In eo magistratu *pari diligentia se* Hannibal *praebuit,* ac *fuerat* in bello. 7, 5.

III. Apud Prusiam *eodem animo fuit* erga Italiam. 10, 1.

2. *Annorum decem septemque* **Cato** 1, 2. *fuit singulari industria* 3, 1. divitem, *difficillima natura* **Att.** 5, 1; 2) *sui iudicii* 9, 7. homines *omnium ordinum* 13, 6. *erat tanta cura* 15, 2; 2) *annorum nonaginta* 17, 1. *fuisse ea indulgentia* 17, 2. principes *dignitate pari,* fortuna humiliores 19, 2.

10. Genetivus partitivus

* zuweilen ersetzt durch die Präpositionen *ex*, *de*, selten *in*, *inter* bei

1. Substantiven,
2. Comparativen und Superlativen,
3. Zahlwörtern und Pronominibus (zuweilen zu ergänzen),
4. den substantivisch gebrauchten Neutris der Adiectiva und Pronomina (beigefügt sind Ausdrücke wie *nihil aliud*),
5. dem Adverbium *satis*. Es fehlen *nimis*, *parum* und die Ortsadverbien.

Uterque 69.

Genus hoc scripturae **Praef.** 1. *summo* viro Atheniensium 4, *quem* Romanorum, *primum* locum aedium 6. in *interiore parte* aedium 7.

2. Cum et antiquitate generis et gloria maiorum et sua modestia unus *omnium maxime* floreret, accidit, ut Athenienses Cherso-
1. *3. nesum colonos vellent mittere. *Cuius generis* cum *magnus numerus* esset, *ex iis* delecti Delphos deliberatum missi sunt. 1, 2.
1. Athenienses *decemplicem numerum hostium* profligaverunt. 5, 5.
4. Qua pugna (Marathonia) *nihil* adhuc exstitit *nobilius*. 5, 5.
1. Erat periculum, ne, si *pars navium* adversariorum Euboeam superasset, ancipiti premerentur periculo. **Them.** 3, 3.
*3. Noctu *de servis suis* quem habuit fidelissimum ad regem misit. 4, 3.
4. Barbarus, *nihil doli* subesse credens, postridie alienissimo loco conflixit. 4, 5.
1. Xerxes etsi male rem gesserat, tamen *tantas* habebat *reliquias copiarum*, ut etiamtum iis opprimere posset hostes. 5, 1.
1. Apud Salamina *parvo numero navium* maxima post hominum memoriam classis est devicta. 5, 3.
4. A legatis audivit non *multum* superesse *munitionis*. 7, 2.
4. Admetus Pydnam eum deduci iussit et *quod* satis esset *praesidii* dedit. 8, 5.
*2. Thucydides aetate *proximus* fuit *de iis*, qui illorum temporum historiam reliquerunt. 9, 1.
2. *Plurima mala omnium Graiorum* in domum tuam intuli. 9, 2.
4. *Quantum pecuniae* quaeque civitas daret, Aristides delectus est qui constitueret. **Arist.** 3, 1.
1. Varius in *omni genere vitae* fuit. **Paus.** 1, 1.
3. Apud Plataeas Mardonius, *iu primis omnium Persarum* et manu fortis et consilii plenus, fugatus est. 1, 2.
2. Byzantio expugnato cepit *complures Persarum nobiles.* 2, 2.

1. Est *genus quoddam hominum*, quod Hilotae vocatur, *quorum magna multitudo* agros Lacedaemoniorum colit. **Paus.** 3, 6.
3. *Nemo eorum* redierat, qui eodem missi erant. 4, 1.
*3. Huc *ex ephoris quidam* descenderunt. 4, 4.
4. Quaerit, *causae quid* sit tam repentini consilii. 4, 5.
5. Habebat *satis eloquentiae.* **Cim.** 2, 1.
1. 2. *Barbarorum maximam vim* uno concursu prostravit. 2, 3.
1. 2. *Maiorem partem Cypri insulae* devicerat. 3, 4.
4. *Nihil aliud* molitus est, quam ut omnes civitates in sua teneret potestate. **Lys.** 1, 4.
4. Constat inter omnes, qui de eo memoriae prodiderunt, *nihil* illo fuisse *excellentius.* **Alc.** 1, 1.
3. 2. *Omnium aetatis suae* multo *formosissimus* erat. 1, 2.
2. Socerum habuit Hipponicum, *omnium* Graeca lingua *loquentium ditissimum.* 2, 1.
2. Simul cum collegis receperat multas urbes, *quarum* expugnarant *complures*, neque minus *multas* consilio ad amicitiam adiunxerant. 5, 6.
3. Manu collecta *primus Graecae civitatis* in Thraeciam introiit. 7, 4.
4. Philocles sentiebat, si *quid secundi* evenisset, nullam in ea re suam partem fore, contra ea, si *quid adversi* accidisset, se unum eius delicti futurum reum. 8, 4.
4. Ex Grynio *quinquagena talenta vectigalis* capiebat. 9, 3.
1. Tyranni Lysandrum certiorem fecerunt *nihil earum rerum* fore ratum, quas ipse Athenis constituisset. 10, 1.
4. Id *quod* in praesentia *vestimentorum* fuit, arripit. 10, 5.
3. Dubito, an hunc *primum omnium* ponam. **Thras.** 1, 1.
*3. Cum Phylen confugisset, non plus habuit secum *triginta de suis.* 2, 1.
*3. *Quidam ex iis*, qui simul cum eo in exilio fuerant, caedem facere voluerunt. 3, 3.
1. Mytilenaei multa milia *iugerum agri* Pittaco muneri dabant. 4, 2.
*3. *Ex istis* nolo amplius quam *centum iugera.* 4, 2.
*3. Tissaphernes, *qui ex intimis* regis ab amicitia eius defecerat, cum Lacedaemoniis coierat societatem. **Con.** 2, 2.
3. Chiliarchus *secundum gradum imperii* tenebat. 3, 2.
4. Dixit se suadere, Pharnabazo *id negotii* daret. 4, 1.
1. Cum *parte navium* in patriam venit *pecuniaeque quinquaginta talenta*, quae a Pharnabazo acceperat, civibus suis donat. 4, 5.

Quarum (filiarum) *priorem, alteram* **Dion** 1, 1. *partem* regni 2, 4. *superiore parte* aedium 4, 5. totius eius *partis* Siciliae 5, 5. *alicui* suorum 8, 2. *nihil* periculi 8, 5. loca *munitiora* oppidi 9, 1.

*3. Non solum *aetatis suae* cum *primis* comparabatur, sed ne *de maioribus* natu quidem *quisquam* anteponebatur. **Iph.** 1, 1.

1. *Genus loricarum* ⟨novum instituit⟩ et pro sertis atque aëneis linteas dedit. 1, 4.

Ex iis (rebus) elucet *maxime* **Chab.** 1, 1. [mille et] ducenta *talenta* praedae **Timoth.** 1, 2. cuius *partem* 1, 3. *principatum* imperii maritimi 2, 2. *satis* praesidii 3, 1. *partem* quandam muri 4, 1. *potentissimus* omnium 4, 2. virum *maximi* consilii omnium barbarorum 4, 5. *partem* Ciliciae **Dat.** 1, 1. *principem* ducum 5, 1. *quid* adversi 5, 3. *maximum numerum* levis armaturae 8, 2. *partem vicesimam* militum, **mille* hominum *de* exercitu 8, 3. quarum *partim* 10, 2.

4. In armis *plurimum studii* consumebat. **Epam.** 2, 5.
3. Cum *civium suorum aliquis* ab hostibus esset captus, amicorum concilium habebat. 3, 5.
1. Diomedon *magno* cum *pondere auri* Thebas venit. 4, 1.
5. Si rex contraria vult, non habet *auri* atque *argenti satis.* 4, 2.
4. Thebanorum genti *plus* inest *virium* quam *ingenii.* 5, 2.
3. Si *principes Graeciae* vultis esse, castris est vobis utendum, non palaestra. 5, 4.
1. Coram *frequentissimo* [*legationum*] *conventu* Lacedaemoniorum tyrannidem coarguit. 6, 4.
3. Habebat collegas duos, *quorum alter* erat Pelopidas. 7, 3.
4. *Nihil eorum* negavit, quae adversarii crimini dabant. 8, 2.
3. Lacedaemonios antea *nemo Boeotorum* ausus est aspicere in acie. 8, 3.

*3. *Duodecim adulescentuli* coierunt *ex iis*, qui exilio erant multati. **Pel.** 2, 3.

3. Exules non magis adversariorum factioni quam Spartanis eo tempore bellum intulerunt, qui *principes* erant totius *Graeciae.* 2, 4.

*3. Allata est epistula Athenis ab Archia, *uno* (N: *uni*) *ex iis*, ⟨qui sacris praeerant Eleusiniis⟩. 3, 2.

*3. Procles et Eurysthenes *principes ex progenie* Herculis Spartae *reges* fuerunt. *Horum* ex *altera* in *alterius* familiae locum fieri non licebat. **Ages.** 1, 2.

*2. Ratio habebatur, qui *maximus natu* esset *ex liberis* regis. 1, 3.

*2. Tissaphernes *summum imperium inter praefectos* habebat regios. 2, 3.

4. Tissaphernes *nihil aliud* quam bellum comparavit. 2, 4.
1. Fecit idem in *exercitationum generibus.* 3, 3.
2. *Huius victoriae* vel *maxima* fuit *laus*, quod, cum plerique ex fuga se in templum Minervae coniecissent, eos vetuit violari. 4, 6.

2. Negavit se eum esse, qui *urbes nobilissimas* expugnaret *Graeciae.* **Ages.** 5, 3.
*3. Adiunctis *de suis comitibus* locum tutum reliquit. 6, 3.
*4. *Nihil de victu, nihil de vestitu* Laconum mutavit. 7, 3.
*3. Quaerentibus Agesilaum vix fides facta est *unum* esse *ex iis,* qui tum accubabant. 8, 3.
1. Praeter vitulinam et eiusmodi *genera obsonii,* quae praesens tempus desiderabat, nihil accepit. 8, 4.

Hunc locum amicitiae **Eum.** 1, 6. *ei parti* Asiae 3, 2. magno cum *exercitu* Macedonum 3, 3. magnam *partem* diei, *secundum locum* imperii 4, 1. omni *genere* copiarum 5, 2. *nihil* horum 6, 3. *aliquis* Macedonum, quorum *multitudo* 7, 1. in finitima *regione* Persidis 8, 1. *quis* illorum veteranorum 8, 3. *aliquid* consilii novi 8, 4. quarum (viarum) *brevior* 8, 5. *partem* tertiam itineris 8, 6. utrumque *genus* hominum 11, 2. *nihil* negotii 12, 2. **unum in* eis (annis), *alae* equitum 13, 1. quorum *nemo* 13, 2. quarum *una, altera* **Phoc.** 3, 1. *utraque* harum 3, 1. *plus* clementiae quam crudelitatis **Timol.** 2, 2. *quod* vitae 3, 4. *nihil* neque insolens neque gloriosum 4, 2. *nihil* rerum humanarum 4, 4. **excellentissimi ex* iis Persarum **Reg.** 1, 2. quorum *uterque, prior* horum 1, 2. **duo ex* his 1, 5. **duo ex* Macedonum gente, *alter* horum 2, 1. **cuiusquam ex* sua stirpe 2, 3. *(nonnulli) *ex* amicis 3, 1.

2. Uticam atque Hipponem, *valentissima oppida totius Africae,* restituit patriae. **Hamilc.** 2, 4.
2. *Omnium* iis temporibus *potentissimus* rex Antiochus fuit. **Hannib.** 2, 1.
*3. *Ex his exercitibus unum* in Africam misit, *alterum* cum Hasdrubale fratre in Hispania reliquit, *tertium* in Italiam secum duxit. 3, 3.
1. *Eius generis* (iuvencorum) *multitudinem magnam* dispalatam immisit. 5, 2.
2. Vidit *vir omnium callidissimus* in magno se fore periculo. 9, 2.
4. Apud Prusiam eodem animo fuit erga Italiam neque *aliud quicquam* egit quam regem armavit et exacuit adversus Romanos. 10, 1.
1. *Harum* (serpentium) effecit *magnam multitudinem.* — Id illos facile *serpentium multitudine* consecuturos. 10, 5.
*3. *Ex iis* (legatis) *unus* dixit Hannibalem in Prusiae regno esse. 12, 1.
1. *In omnibus partibus aedificii* exitus habebat. 12, 3.
4. Hic tantus vir *nonnihil temporis* tribuit litteris. 13, 2.
*3. Huius belli gesta multi memoriae prodiderunt, sed *ex eis duo,* qui cum eo in castris fuerunt. 13, 3.
*3. Non facile reperiri potest neque *de Graecis* neque *de Italicis*

rebus, quod ei fuerit incognitum. **Cato** 3, 2. magnam *partem* fortunarum suarum **Att.** 2, 3. *seni modii* tritici 2, 6. *tantum* operae 4, 3. *principatum* eloquentiae 5, 4. *principem* consilii 8, 2 *principes* eius ordinis 8, 3. **quid de* suis facultatibus 8, 4. *exemplum* bonitatis 10, 3. *nihil* aliud 11, 1. Antonius, *triumvirum* rei publicae constituendae 12, 2. *plus* salis quam sumptus 13, 2. *utrumque* horum 13, 3. *quemquam* horum 13, 4. **nihil* de cottidiano cultu mutavit 14, 2. omnis *reditus* pecuniae 14, 3. *nihil* carius 15, 2. *sedecim volumina* epistularum 16, 3. *principum* philosophorum 17, 3. *nihil* dulcius 18, 4 *ceteros* populi Romani 18, 5. *exemplis* rerum 19, 1. *quemquam* suorum 20, 1. *quidquid* cibi 21, 6.

11. Causa, gratia.

Numquam in hortis custodem posuit fructus *servandi gratia*. **Cim.** 4, 1.

Id se *Lacedaemoniorum causa* facere simulabat. **Lys.** 1, 4.

Cuius de crudelitate ac perfidia satis est unam rem *exempli gratia* proferre. 2, 1.

Huic pro tantis meritis *honoris causa* corona (N: honoris corona) a populo data est. **Thras.** 4, 1.

Huius (Tissaphernis) *accusandi gratia* a Pharnabazo ad regem missus est. **Con.** 3, 2.

Erat intimus Dionysio priori, neque minus *propter* mores quam affinitatem. Namque etsi Dionysii crudelitas ei displicebat, tamen salvum *propter* necessitudinem, magis etiam *suorum causa* studebat. **Dion** 1, 3.

Utriusque causa 4, 1. *suae salutis causa* 4, 2.

Adulescentes *conveniendi eius* (Dionis) *gratia* videbantur venire. Ii *propter* notitiam sunt intromissi. 9, 3 *visendi gratia* 10, 1.

Faciam, neque *tua causa* sed *mea*. **Epam.** 4, 4.

Legem *rei publicae conservandae causa* latam vidit. 7, 5.

Legatos ratus est *sui exposcendi gratia* missos. **Hannib.** 7, 6.

Rei publicae causa **Cato** 2, 4. *dicis* **Att.** 8, 5. *temporis* 9, 6. *eius* 10, 4.

12. Genetiv bei Adjectiven.

Particeps, expers, cupidus, studiosus, peritus, imperitus, prudens, conscius, consultus, memor, rudis, insuetus, plenus, (abundans).

Expertes litterarum Graecarum. **Praef.** 2.

Peritissimos belli navalis fecit Athenienses. **Them.** 2, 3.

Mardonius et manu fortis et *consilii plenus* erat. **Paus.** 1, 2.

Habebat in matrimonio sororem germanam suam nomine Elpinicen. *Huius coniugii cupidus* Callias erat. **Cim.** 1, 3.

Ad omnes res aptus *consiliique plenus.* **Alc.** 1, 2.

Et *prudens rei militaris* et diligens erat imperator. **Con.** 1, 2.

Insuetus male audiendi **Dion** 7, 3. *consciis* facinoris 9, 1. *peritus* rei militaris neque minus civitatis regendae **Timoth.** 1, 1. *perito* regionum **Dat.** 8, 4.

Erat *peritus belli,* fortis manu ... quodque interdum non minus prodest quam diserte dicere, *studiosus audiendi.* **Epam.** 3, 1. 2.

Dux est delectus *belli imperitus.* 7, 1.

Vereor, ne *rudibus Graecarum litterarum* minus dilucide appareat, quantus fuerit ille vir. **Pel.** 1, 1.

Adulescentes *expertes* erant *consilii.* **Ages.** 6, 3.

Participem omnium consiliorum **Eum.** 1, 5. *particeps* omnium rerum 1, 6. *cupidior* salutis quam fidei 3, 1. *abundans* omnium rerum 8, 5. *particeps* regni **Timol.** 1, 3. *peritus* belli **Reg.** 2, 2. *cupidus* nullius rei nisi singularis perpetuique imperii 2, 2.

Memor pristinarum virtutum venenum sumpsit. **Hannib.** 12, 5.

Peritus iuris *consultus* **Cato** 3, 1. *cupidissimus* litterarum 3, 1. *studiosos* Catonis. 3, 5. *studioso* litterarum **Att.** 1, 2. *expers* illius periculi 2, 1. *memor* officii 10, 4. *expers* suavitatis 18, 5.

13. Gen. oder Acc. bei Participien.

Erat *veritatis diligens,* non solum populi sed etiam amicorum *ferens iniurias,* in primis *commissa celans.* **Epam.** 3, 1. 2.

Fuisse patientem suorumque *iniurias ferentem* civium haec sunt testimonia. 7, 1.

14. Verba des Erinnerns und Vergessens.

Memini, reminiscor, obliviscor, moneo illud, mentionem facio de. Certiorem facio hat stets einen abhängigen Satz nach sich.

Amatus est a Socrate, *de quo mentionem facit* Plato in symposio. **Alc.** 2, 2.

Cum Pisandro praetore per internuntios colloquitur et *de reditu suo facit mentionem.* 5, 3.

Reminiscebatur pristini temporis *acerbitatem.* 6, 3.

Illud moneo, ne iuxta hostem castra habeas nautica. 8, 5.

Datamen revocavit simulans se *quiddam* in colloquio *esse oblitum.* **Dat.** 11, 3.

Ut Diomedon inviolatus in navem escenderet, per Chabriam Atheniensem, *de quo* supra *mentionem fecimus,* effecit. **Epam.** 4, 5.

Suasit Olympiadi, ut *oblivisceretur omnium iniuriarum.* **Eum.** 6, 2.

Multi *reminiscentes veteris famae* aetatis miserebantur. **Phoc.** 4, 1.

De hoc (Hasdrubale) ideo *mentionem fecimus,* quod Hamilcare occiso ille exercitui praefuit. **Hamilc.** 3, 3

Vasa fictilia, *de quibus* supra *mentionem fecimus,* conici coepta sunt. **Hannib.** 11, 5.

Apud Flamininum *de Hannibale mentione facta* ex legatis unus dixit eum in Prusiae regno esse. 12, 1.

Si quam iniuriam acceperat, malebat *oblivisci* quam ulcisci. **Att.** 11, 5. quae beneficia tribuerat, *meminerat* 11, 5. de eo *facit mentionem* 16, 3.

15. Genetivus des Wertes

bei *aestimo, existimo, facio, sum.* Abl. pretii 48.

Peloponnesio bello eius opera *magni fuit.* **Con.** 1, 1.

Iphicratis filius cum interrogaretur, utrum *pluris,* patrem matremne, *faceret,* 'Matrem' inquit. **Iph.** 3, 4.

Iason, tyrannus Thessaliae, *tanti* hospitem *fecit,* ut mallet se capitis periculum adire quam Timotheo de fama dimicanti deesse. **Timoth.** 4, 3.

In bello, quod rex Artaxerxes adversus Cadusios gessit, *magni fuit* eius opera. **Dat.** 1, 2.

Aulici illum unum *pluris* quam se omnes *fieri* videbant. 5, 2.

Ex quo intellegi potest unum hominem *pluris* quam civitatem *fuisse.* **Epam.** 10, 4.

Mortuus erat Hephaestio, quem Alexander *plurimi fecerat.* **Eum.** 2, 2.

Videbant imperatores Eumene recepto omnes prae illo *parvi futuros.* 10, 4.

Magni opera eius *existimata est* in proelio apud Senam. **Cato** 1, 2.

Ex Sardinia Q. Ennium poetam deduxerat, quod non *minoris aestimamus* quam quemlibet amplissimum Sardiniensem triumphum. 1, 4.

16. Genetivus bei gerichtlichen Verbis

zuweilen verbunden mit oder ersetzt durch **crimine.*

Accuso (arguo, coarguo, compello, reum facio) reus sum, damno, absolvo. Multo c. abl. Milt. 7, 6. Ar. 1, 2. Paus. 2, 6.

Cim. 1, 1. 3, 1. (Thras. 3, 2.) Ep. 7, 5. 8, 3. Pel. 1, 3. 2, 3. *Afficio* 47.

Accusatus est proditionis, quod, cum Parum expugnare posset, a rege corruptus infectis rebus discessisset. **Milt.** 7, 5.

Causa cognita *capitis absolutus* pecunia multatus est. 7, 6.

* Etsi *crimine Pario est accusatus*, tamen alia causa fuit damnationis. 8, 1.

* *Hoc crimine* absens *[proditionis] damnatus est.* **Them.** 8, 3.

Ossa eius clam in Attica ab amicis sepulta sunt, quod *proditionis erat damnatus.* 10, 5.

Capitis absolvitur, multatur tamen pecunia. **Paus.** 2, 6.

Lacedaemonii ei scripserunt, nisi domum reverteretur, se *capitis* eum *damnaturos.* 3, 4.

* Nullum erat apertum crimen, *quo coargui* (N: *argui*) posset. 3, 7.

* Sacerdotes fani Iovis Hammonis corrumpere conatus est. *Accusatus hoc crimine* iudicum *absolutus est* sententiis. **Lys.** 3, 4.

* *Hoc crimine* in contione ab inimicis *compellabatur*. **Alc.** 4, 1,

* Postulabat, potius de praesente quaestio haberetur, quam absens invidiae *crimine accusaretur.* 4, 1.

Absentem, quod sacra violasset, *reum fecerunt.* 4, 3.

Se *capitis damnatum* bonis publicatis audivit. 4, 5.

Omnes lacrimaverunt, proinde ac si alius populus, non ille ipse qui tum flebat eum *sacrilegii damnasset.* 6, 4.

Philocles sentiebat, si quid adversi accidisset, se unum *eius delicti futurum reum.* 8, 4.

Legem tulit, ne quis ante *actarum rerum accusaretur* neve *multaretur*. **Thras.** 3, 2.

Capitis se illum *damnaturos* **Chab.** 3, 1. *accusantur proditionis* **Timoth.** 3, 5.

* Postquam domum reditum est, collegae eius *hoc crimine accusabantur*. **Epam.** 8, 1.

Damnantur capitis **Eum.** 5, 1. *damnatos capitis* **Phoc.** 3, 2. *damnatum esse voti* **Timol.** 5, 3.

17. Zugehörigkeit, Besitz, Eigentümlichkeit

ausgedrückt durch den Genetiv bei *esse*, *existimari*, *duci*, *arbitrari*, *facere.* Es fehlt der Gebrauch der possessiven Pronomina statt des Gen.

In classe ducentae naves *erant Atheniensium.* **Them.** 3, 2.

Potissimum Thucydidi credo, quod *eiusdem civitatis fuit.* 9, 1.

Thucydides, qui *eiusdem aetatis fuit*, laudibus eum extulit. **Alc.** 11, 1.

Peloponnesio bello multa hic sine Alcibiade gessit, quae ille universa naturali quodam bono *fecit lucri*. **Thras.** 1, 3.

Id arbitrium Conon negavit *sui esse consilii*, sed *ipsius regis*, qui optime suos nosse deberet. **Con.** 4, 1.

Ipsius (Tissaphernis) *erant* plurima domicilia in Caria. **Ages.** 3, 1.

Erat alienae civitatis. **Eum.** 1, 2.

Dixit non *suae esse virtutis* arma a patria accepta adversus hostes adversariis tradere. **Hamilc.** 1, 5.

Specimen prudentiae **Att.** 3, 3. et *esset* et *existimaretur* optimarum partium 6, 1. *est signum* non solum continentiae sed etiam diligentiae, *duci* debet continentis, *est* non mediocris industriae 13, 4. *arbitrabatur* non liberalis sed levis (Fl: liberales, leves) 15, 1. quantae *sit* sapientiae 20, 5.

18. Verba der Gemütsbewegung.

Pudet, paenitet, pertaesum est; misereor; miseror, commiseror.

Quem Romanorum *pudet* uxorem ducere in convivium? Praef. 6.

Cuius facti celerius *Athenienses* quam *ipsum paenituit.* Cim. 3, 2.

Miseranda vita est (eorum), qui se metui quam amari malunt. Dion 9, 5.

Huius post mortem cum *populum iudicii sui paeniteret,* multae novem partis detraxit. Timoth. 4, 1.

Commiseratus est fortunam Graeciae. Ages. 5, 2.

Ut Athenas perventum est, magni concursus sunt facti, cum multi reminiscentes veteris famae *aetatis misererentur*. Phoc. 4, 1.

Numquam *suscepti negotii eum pertaesum est.* Att. 15, 2.

Interest und **refert** fehlen.

II. Dativus.

19. Zusammengesetzte Verba.

Dativus oder *Präposition bei den Verbis: *appello, ad-, coniungo, infero, praeficio, ad-, de-, in-, inter-, prae-, supersum.* Verba des Übertreffens 28. *Praefectus classis* Lys. 4, 1. Con. 1, 1.

Persarum rex Darius *Scythis bellum inferre* decrevit. **Milt.** 3, 1.

* Darius classem quingentarum navium comparavit *eique*

Datim praefecit et *Artaphernem*. Illi praefecti regii *classe ad Euboeam appulsa* celeriter Eretriam ceperunt. **Milt.** 4, 1. 2.

Athenienses creant decem praetores, qui *exercitui praeessent*. 4, 4.

Xerxes et mari et terra *bellum universae intulit Europae*. **Them.** 2, 4.

Eurybiades, rex Lacedaemoniorum, *summae imperii praeerat*. 4, 2.

* Plurima mala omnium Graiorum *in domum tuam intuli*. 9, 2.

Interfuit pugnae navali apud Salamina. **Arist.** 2, 1.

Cum *tantis rebus praefuisset*, in summa paupertate decessit. 3, 2.

* Pausanias se *tecum* affinitate *coniungi* cupit. **Paus.** 2, 3.

Nulli fides eius, *nulli* opera, *nulli* res familiaris *defuit*. **Cim.** 4, 3.

* *Urbes multas* consilio *ad amicitiam adiunxerant*. **Alc.** 5, 6.

Postquam *exercitui praeesse* coeperat, neque terra neque mari hostes pares esse potuerant. 6, 2.

Theramenes et Thrasybulus *eisdem rebus praefuerant*. 6, 3.

Atheniensibus exhaustis praeter arma et naves nihil *erat super*. 8, 1.

Regem Persen amicum *sibi* cupiebat *adiungi*. 9, 5.

* Praetor *classem ad Ciliciam appulit*. **Thras.** 4, 4.

Et praetor *pedestribus exercitibus praefuit* et *praefectus classis* magnas mari res gessit. **Con.** 1, 1.

Omnibus unus *insulis praefuit*. 1, 1.

Pharnabazus habitus est imperator, re quidem vera *exercitui praefuit* Conon. 2, 2.

Lacedaemonii ducem fortem et prudentem regiis *opibus praefuturum* videbant. 4, 3.

Tiribazus, qui *Sardibus praeerat*, Cononem evocavit. 5, 3.

Aderat (Dionysio) in magnis rebus **Dion** 1, 3. insulam *adiunctam* oppido 5, 5. *praeerat* classi 6, 3.

Saepe *exercitibus praefuit*. **Iph.** 1, 2.

Apud Corinthum magna severitate *exercitui praefuit*. 2, 1.

Cum Artaxerxes *Aegyptio regi bellum inferre* voluit, Iphicraten ab Atheniensibus ducem petivit, *quem praeficeret exercitui conducticio*. 2, 4.

Praefuit Aegyptiae classi, pedestribus copiis **Chab.** 2, 3. *praefectus* classi **Timoth.** 2, 1. *deesse* Timotheo de fama dimicanti 4, 3. *praeesse* rebus maioribus **Dat.** 2, 1. *praefecit* Datamen ei rei 2, 3. *praefecit* Mandroclem Magnetem exercitui, Paphlagoniam *coniunctam* huic (Cappadociae) 5, 6.

Illi (Thebanorum) *genti* plus *inest* virium quam ingenii. **Epam.** 5, 2.

Eum propter invidiam cives sui *praeficere exercitui* noluerunt. 7, 1.

Stirps non potest *mihi deesse.* 10, 2.

Quamdiu ille *praefuit rei publicae,* Thebae caput fuerunt totius Graeciae. 10, 4.

Exules non magis adversariorum *factioni* quam *Spartanis bellum intulerunt.* **Pel.** 2, 4.

Allata est epistula Athenis ab Archia, uno ex iis ⟨qui *sacris praeerant Eleusiniis*⟩. 3, 2.

Omnibus periculis eius (Epaminondae) *affuit.* 4, 3.

Victori praeerat exercitui. **Ages.** 4, 2.

Defuit huic **Eum.** 1, 2. *praefuit* alae alterae equitum, *affuit* utrique 1, 6. *adiunxerat* hunc sibi 2, 3. *praefecerat* hunc ei parti Asiae 3, 2. *praefuisset* alae 13, 1. *praefuit* exercitibus **Phoc.** 1, 1. *praeesse* armatis 2, 5. *praeerat* rebus regis 3, 3. *defuit* huic **Timol.** 3, 5. *interfuerit* privatis publicisque rebus 4, 1. bellum *intulit* Graeciae **Reg.** 1, 3.

Primo Poenico bello admodum adulescentulus in Sicilia *praeesse* coepit *exercitui.* **Hamilc.** 1, 1.

Non maledici *tanto viro deesse* poterant. 3, 2.

Hamilcare occiso Hasdrubal *exercitui praefuit.* 3, 3.

* *In Italiam bellum inferre* meditabatur. 4, 2.

Rex Antiochus usque a rubro mari *arma* conatus est *inferre Italiae.* **Hannib.** 2, 1.

Post obitum patris *equitatui omni praefuit.* 3, 1.

Exercitui praefuit. 7, 1.

Praefuit paucis navibus, quas ex Syria iussus erat in Asiam ducere. 8, 4.

Praefuit ei potestati **Cato** 2, 3. cui *defuerit* **Att.** 11, 1. *coniunctus* adulescenti Caesari 12, 1. *interfuimus* domesticis rebus 13, 7. *superesse* temporibus. 22, 2.

20. Adiectiva mit Dativ, † Genetiv oder * Präposition.

Necesse; utilis, salutaris, tutus, inutilis; aptus (Dat. od. *ad*), *idoneus* (Dat. od. *ad*), *opportunus, aequus, expeditus ad, levis ad, firmus ad, alienus, segnis ad; facilis, proclivis, dulcis, difficilis, gravis, laboriosus; propinquus* (Dat. od. Gen.), *propius* (Dat. od. Acc.), *proximus; amicus* (Dat. Gen. Pron. poss.), *intimus* (Dat. od. Gen.), *familiaris* (Dat. Gen. Pron. poss.), *fidelis, communis*

leutselig, *necessarius* nahestehend, *inimicus* (Dat. Gen. Pron. poss.), (*hostis*), *infestus*, *iratus*; *honestus*, *gloriosus*, *turpis*.

Mit Gen. oder Pron. poss. stehen *amicus* Mi. 3, 2. Dat. 5, 3. Eum. 2, 4. Reg. 3, 1. Att. 10, 4. *inimicus* Alc. 4, 2. 4, 6. Di. 8, 2. Eum. 6, 3. Hb. 12, 2. *propinquus* Paus. 2, 2. Con. 2, 1. Dat. 2, 3. *Aequalis* steht nie, *familiaris* nur Att. 16, 2 mit dem Dativ.

Similis, *dissimilis*, *proprius* nur mit dem Gen., *superstes* nur mit dem Dat.

Honesta atque *turpia* omnibus **Praef.** 3. *turpe* Cimoni 4.

Loca *castellis idonea* communiit. **Milt.** 2, 1.

Hestiaeus nihil putabat *ipsis* (principibus) *utilius* quam confirmari regnum Persarum. 3, 5.

Amicior omnium *libertati* quam *suae* fuit *dominationi*. 3, 6.

Darius classem comparavit causam interserens se *hostem* esse *Atheniensibus*, quod eorum auxilio Iones Sardis expugnassent. 4, 1.

Datis non *aequum* locum videbat *suis*. 5, 4.

Vineis ac testudinibus constitutis *propius muros accessit*. 7, 2.

Barbarus *alienissimo sibi* loco, contra *opportunissimo hostibus* conflixit. **Them.** 4, 5.

* Praecepit, ut undique, quod *idoneum ad muniendum* putarent, congererent. 6, 5.

Professus est Athenienses nihil, quod *inutile* esse *Graeciae*, fecisse; Lacedaemonios autem male et iniuste facere, qui id potius intuerentur, quod ipsorum *dominationi* quam quod *universae Graeciae utile* esset. 7, 4. 6.

Plurima mala omnium Graiorum in domum tuam intuli, quamdiu *mihi necesse* fuit adversus patrem tuum bellare. 9, 2.

Rex tot hominum salute tam *sibi necessariorum* magno opere gavisus est. **Paus.** 2, 5.

Consilia cum *patriae* tum *sibi inimica* capiebat. 3, 3.

† In tyrannorum numerum nemo admittebatur, nisi qui se *illius* fore *proprium* fide confirmarat. **Lys.** 1, 5.

* *Ad omnes res aptus* consiliique plenus. **Alc.** 1, 2.

Ut ipse praedicare consuerat, non adversus patriam, sed *inimicos suos* bellum gessit, qui eidem *hostes* essent *civitati*. 4, 6.

His rebus Lacedaemonii non *amici Alcibiadi* sunt facti. 5, 1.

Populi *potentiae* non *amicus* et optimatium fautor erat. 5, 3.

Nemo tam ferus fuit, quin *inimicum iis* se ostenderet, quorum opera patria pulsus fuerat. 6, 4.

Dixit *sibi* esse *facile* Seuthem, regem Thraecum, adducere, ut Lysandrum terra depelleret. 8, 3.

Non satis *tuta* eadem loca *sibi* arbitrabatur. **Alc.** 9, 1.

Crevit nullum locum *sibi tutum* in Graecia. 9, 3.

† Magnificentissimum factum *proprium* est *Thrasybuli.* **Thras.** 1, 5.

* Contemptus est primo a tyrannis. Quae quidem res illos *segnes ad persequendum* fecit. 2, 2.

† Tissaphernes ex *intimis regis* ab amicitia eius defecerat. **Con.** 2, 2.

'Hoc si *tibi grave* est' (venerari regem), inquit chiliarchus, 'per me nihilo setius conficies, quod studes.' Tum Conon '*Mihi* vero' inquit 'non est *grave* quemvis honorem habere regi.' 3, 3. 4.

* Ingenium *aptum ad* artes optimas. **Dion** 1, 2. *intimus* Dionysio priori 1, 3. hominem *amicum* non magis tyranno quam tyrannidi 3, 2. *inimicum* illi 8, 2. *facile* cuivis 9, 5.

* Peltam pro parma fecit, ut *ad motus concursusque* essent *leviores* milites. **Iph.** 1, 4.

† *Dissimilis* horum **Chab.** 3, 4. *proclive* sibi **Timoth.** 3, 4. *fidelis* regi **Dat.** 1, 1. *manum *expeditam ad* dimicandum 6, 2. †*simillimum* sui 9, 3. *locum *idoneum ad* castra ponenda 11, 4.

Si rex ea vult, quae *Thebanis* sunt *utilia,* gratiis facere sum paratus. **Epam.** 4, 2.

† Tu quod me *tui similem* existimasti non miror tibique ignosco. 4, 3.

Ex me natam relinquo pugnam Leuctricam, quae non modo *mihi superstes* sed etiam immortalis sit necesse est. 10, 2.

† Liberatarum Thebarum *propria* laus est *Pelopidae.* **Pel.** 4, 1.

Haec fuit altera persona Thebis, sed tamen secunda ita, ut *proxima* esset *Epaminondae.* 4, 3.

Tissaphernes periurio suo deos *sibi iratos* reddidit. **Ages.** 2, 5.

Iratus videbatur *omnibus,* qui adversus arma tulerant. 4, 6.

† *Inimicissimos* domus ac familiae **Eum.** 6, 3. *infestissimus* ei 10, 3. *viribus *firmis ad* laborem ferendum 11, 5. cui fuisset *amicus* 12, 3. quibus *difficile* esset **Phoc.** 1, 3. †*similes (dissimiles)* mei 1, 4. †*similis* Laphystii **Timol.** 5, 3.

Fidenti animo atque *infesto Romanis* effecit, ut imperator cum exercitu in Hispaniam mitteretur. **Hamilc.** 3, 1.

Philippum absens *hostem* reddidit *Romanis.* **Hannib.** 2, 1.

In *propinquis urbi* montibus moratus est. 5, 1.

Hannibalem, *inimicissimum nomini Romano,* Carthaginienses cum imperio apud exercitum habebant. 7, 3.

Antiochus, si consiliis eius parere voluisset, *propius Tiberi* quam ⟨in⟩ *Thermopylis* de summa imperii dimicasset. 8, 3.

Dissidebat a Prusia Pergamenus rex Eumenes, *Romanis amicissimus*, . . . quem si removisset, *faciliora sibi* cetera fore arbitrabatur. **Hannib.** 10, 2. 3.

† Romani a rege Prusia petiverunt, ne *inimicissimum suum* secum haberet. 12, 2.

Iratus senatui **Cato** 2, 2. *salutare* iis **Att.** 2, 5. *communis* infimis 3, 1. *amicissimus* Bruto 9, 3. *amicum* non fortunae sed hominibus 9, 5. † *aequalem simillimumque* sui 10, 2. *inimicus* non solum ei sed etiam omnibus eius amicis 10, 4. utrum *laboriosius* an *gloriosius* ei 12, 5. cui aetati *aptissimus* 16, 1. ei *carior* aut *familiarior* 16, 2. nihil *dulcius* iis 18, 4. *superstites* ei 19, 1.

21. Persuadeo, medeor, parco, studeo, operam do, faveo, nubo (*obtrecto, invidiae est*).[1])

Persuasit populo, ut classis centum navium aedificaretur. **Them.** 2, 2.

Xerxem certiorem fecit id agi, ut reditu in Asiam excluderetur, *id*que *ei persuasit.* 5, 1.

Praecepit, ut omnes, servi atque liberi, opus facerent neque *ulli loco parcerent.* 6, 5.

Obtrectarunt inter se. **Arist.** 1, 1.

Rex petit, ne *cui rei parcat* ad ea efficienda, quae polliceretur. **Paus.** 2, 5.

Elpinice dixit se *Calliae nupturam.* **Cim.** 1, 4.

Ex unaquaque civitate, qui Atheniensium *rebus studuissent*, eiecerat. **Lys.** 1, 5.

Populo erat persuasum et adversas superiores et praesentes secundas res accidisse eius opera. **Alc.** 6, 2.

Tyranni plurimos cives, *quibus* in bello *parserat* fortuna, patria expulerunt. **Thras.** 1, 5.

Cives *civibus parcere* aequum censebat. 2, 6.

Per me editis mandatis conficies, *quod studes.* Con. 3, 3. (?)

Persuaserit ei **Dion** 3, 3. magnae *esset invidiae* tyranno 4, 2. quibus cum neutri *parcerent* **Dat.** 6, 6. *persuasit* homini 10, 3.

Palaestrae dare operam coepit. **Epam.** 2, 4.

Populi scito non paruit idemque ut facerent, *persuasit collegis.* 7, 4.

Medebor cum *satietati* tum *ignorantiae* lectorum. **Pel.** 1, 1.

---

1) Über das zweifelhafte *quod multi invideant* Thras. 4, 2 vgl. Nipperdey, Excurs 3.

Pauci Thebani Laconum *rebus studebant.* **Pel.** 1, 2.

Persuasit Thebanis, ut subsidio Thessaliae proficiscerentur. 5, 2.

Persuasit Lacedaemoniis, ut cum exercitu se mitterent in Asiam. **Ages.** 2, 1.

Homines *iis studere* consueverunt, quos conservare fidem videant. 2, 5.

Persuadere Eumeni **Eum.** 2, 4. *persuaderet* iis 3, 5. *favebant* Polyperchonti **Phoc.** 3, 1. cui soror *nupta erat* **Timol.** 1, 4. *pepercit* vitae **Reg.** 2, 2.

Karthaginienses ad bellum inducere voluit Antiochi spe fiduciaque, *cui* iam *persuaserat*, ut cum exercitibus in Italiam proficisceretur. **Hannib.** 8, 1.

Operam daret honoribus **Cato** 1, 1. *nupserat* Servio **Att.** 2, 1. *faverent* partibus Sullanis, Cinnanis 2, 2. *tantum operae daret* rei familiari 4, 3. *nupta erat* Q. Tullio Ciceroni. 5, 3.

Heiraten vom Manne.

Habere in matrimonio sororem germanam. Praef. 4.

Uxorem Acarnanam civem *duxit.* Them. 1, 2.

Habebat in matrimonio sororem germanam suam. Namque Atheniensibus licet eodem patre natas *uxores ducere.* Cim. 1, 2.

Habuit in matrimonio Aristomachen sororem Dionis. Dion 1, 1.

Liberos non habebat neque *uxorem duxerat.* Epam. 5, 5.

Hic *uxorem* numquam *duxit.* 10, 1.

Ein Mädchen verheiraten: *colloco* Ar. 3, 3. Ep. 3, 5. Att. 19, 4. *do nuptum* Paus. 2, 3. Di. 1, 1. 4, 3. *uxorem* Cim. 1, 3 (vgl. 30). *in matrimonium* Reg. 3, 3. Hm. 3, 2.

22. Dativus commodi und incommodi.

Atheniensibus officia praestabat. **Milt.** 2, 3.

Licet legibus Lacedaemoniorum cuivis ephoro hoc facere *regi.* **Paus.** 3, 5.

Pater eius Miltiades litem aestimatam *populo* solvere non potuit. **Cim.** 1, 1.

Cottidie sic cena *ei* coquebatur, ut, quos invocatos vidisset in foro, omnis ad se vocaret. 4, 3.

Hanc causam Lacedaemonii dictitabant *sibi* esse belli, ut Atheniensium impotentem dominationem refringerent. **Lys.** 1, 4.

Hanc orationem *ei* scripsisse Cleon Halicarnassius dicitur. 3, 5.

Ei nuntius a magistratu in Siciliam missus est. **Alc.** 4, 3.

Haec *Alcibiadi* laetitia non nimis fuit diuturna. 7, 1.

Cyrum fratrem *ei* (regi) bellum clam parare sciebat. **Alc.** 9, 5.

Huic chiliarchus 'Nulla' inquit 'mora est.' **Con.** 3, 3.

Sibi bellum facere **Dion** 4, 3. *patriae* muros restituerat *Timoth* 4, 1. *ei* litterae missae sunt **Dat.** 4, 1. *Datami* spes omnis consistebat 8, 3. *Datami venienti* ait 11, 4.

Huic (Meneclidi) ille 'Fallis' inquit 'verbo cives tuos.' **Epam.** 5, 3.

Huic (Callistrato) admirari se dixit stultitiam rhetoris Attici. 6, 3.

Persuasit Lacedaemoniis, ut bellum *regi* facerent. **Ages.** 2, 1.

Nuntius *ei* domo venit bellum Athenienses et Boeotos indixisse Lacedaemoniis. 4, 1.

Maxima munera *ei* ab regibus ac dynastis civitatibusque collata sunt. 7, 3.

Praefectis omnibus misisse litteras **Eum.** 6, 4. *oculis* fructum capere. 11, 2. *Onomarcho* ait 11, 3. *huic* (inquit) 11, 5. *liberis* Alexandri regnum servare 13, 3. *iis* inquit **Phoc.** 1, 4. *huic* inquit 4, 3.

Vasa iacta initio risum *pugnantibus* concitarunt. **Hannib.** 11, 5.

Puer ab ianua prospiciens *Hannibali* dixit plures praeter consuetudinem armatos apparere. 12, 4.

Amicis officia urbana praestitit **Att.** 4, 3. *interfectoribus* Caesaris aerarium privatum constitueretur 8, 3. *amicis* praestanda officia 8, 4. *florenti illi parti* pecuniam conferre 8, 6. *Fulviae* officium suum praestitit 9, 4. *sibi* velle nullam seiunctam fortunam 10, 5. Antonius triumvirum *rei publicae constituendae* 12, 2. *Neroni* hanc despondit 19, 4. *cui* (morbo) remedia celeria faciliaque proponebantur 21, 2. *sibi suisque* se reservaret. 22, 2.

Pro für: Mi. 7, 5. Them. 8, 7. Cim. 1, 3. Thr. 2, 4. 4, 1. Iph. 1, 4. Ep. 4, 2.

Verteilen unter.

Scyrum vacuefecit, agros *civibus divisit.* Cim. 2, 5.

Triginta tyranni bona publicata *inter se diviserunt.* Thras. 1, 5.

Licentius bona *militibus dispertivit.* Dion 7, 1.

Magnas praedas capit, quarum partim *suis dispertit,* partim ad Datamen mittit. Dat. 10, 2.

Unguenta, coronas secundamque mensam *servis dispertiit.* Ages. 8, 4.

Alexandro Babylone mortuo regna *singulis familiaribus dispertita sunt.* Eum. 2, 1.

Civibus novis bello vacuefactas possessiones *divisit.* Timol. 3, 2.

23. Consulo, prospicio, provideo, timeo, pertimesco.

Mit Acc. steht *metuo* Timol. 3, 4. *timeo* Alc. 7, 3. Eum. 11, 2. Att. 10, 2.

Delecti Delphos missi sunt, [qui *consulerent Apollinem*]. Milt. 1, 2.

Admetus supplicem non prodidit monuitque, ut *consuleret sibi.* Them. 8, 5.

Vidit futurum, ut Thasii dilaberentur *consulerentque rebus suis.* Lys. 2, 3

Mulieres timore perterritae conveniunt, cuius *de periculo timebant.* Dion 8, 4.

Eo res erat deducta, ut omnes *de salute pertimescerent.* Epam. 7, 1.

Cum Pelopidas male eum in eo *patriae consulere* diceret, quod liberos non relinqueret, 'Vide' inquit, 'ne tu peius *consulas.*' Epam. 10, 1.

Legati Philippi hortati sunt, ut *liberis suis prospiceret.* Phoc. 1, 3.

Patriae male *consuluerat.* Phoc. 2, 2.

Vidit in magno se fore periculo, nisi *quid providisset.* Hannib. 9, 2.

Reliquum est, ut egomet *mihi consulam.* Att. 21, 5.

24. Haben: esse, inesse c. Dat. oder *in.

Esse mit dem Abl. qual. 9 III. Es fehlt: *nomen mihi est, datur.*

* *In Miltiade erat* cum summa humanitas tum mira communitas, magna auctoritas apud omnes civitates, nobile nomen, laus rei militaris maxima. Milt. 8, 4.

Intellegebant Lacedaemonii de principatu *sibi* cum Atheniensibus certamen *fore.* Them. 6, 3.

Ad Admetum, Molossum regem, cum quo *ei* hospitium ⟨non⟩ *erat,* confugit. Them. 8, 3.

Hanc causam Lacedaemonii dictitabant *sibi esse* belli, ut Atheniensium impotentem dominationem refringerent. Lys. 1, 4.

* Omnes admirabantur *in uno homine* tantam *esse* dissimilitudinem tamque diversam naturam. Alc. 1, 4.

* Praeceptum illud omnium *in animis esse* debet nihil in bello oportere contemni. Thras. 2, 3.

Dionysius, ne agendi *esset Dioni* potestas, patri soporem medicos dare coëgit. Dion 2, 5.

* *In his* tanta *erat* auctoritas, ut magna spes esset per eos amissa posse recuperari. Timoth. 3, 2.

Illi (Thebanorum) *genti* plus *inest* virium quam ingenii. Epam. 5, 2.

* *Erat in puero* summa suavitas oris atque vocis. Att. 1, 3.

* Gratia iam *in adulescentulo* magna *erat.* Att. 2, 4.

* Apparebat *in eo* nativum quendam leporem *esse,* non ascitum. Att. 4, 1.

Dativus beim Part. Fut. Pass. 82*.

25. Dativ des Zweckes

1. bei *esse,*
2. bei *dare, tribuere, ducere:* anrechnen; *curae habere.*
3. bei *dare, mittere, adducere, venire, ire, proficisci.*

Ducitur laudi adulescentulis **Praef.** 4. populo *esse* spectaculo nemini *fuit* turpitudini. 5.

1. Nulla civitas Atheniensibus *auxilio fuit* praeter Plataeenses. **Milt.** 5, 1.
3. Datis, priusquam Lacedaemonii *subsidio venirent,* dimicare utile arbitrabatur. 5, 4.
1. Peritissimos belli navalis fecit Athenienses. Id *quantae saluti fuerit* universae Graeciae, bello cognitum est Persico. **Them.** 2, 4.
3. Quos Byzantii ceperat, tibi *muneri misit.* **Paus.** 2, 3,
1. Si tantis implicatum rebus sublevasset, *magno* ei *praemio futurum.* 4, 6.
3. Orchomeniis *missus subsidio* occisus est a Thebanis apud Haliartum. **Lys.** 3, 4.
1. Quam vere de eo secus foret iudicatum, oratio *indicio fuit,* quae post mortem in domo eius reperta est. 3, 5.
2. Et exercitum in Sicilia amissum et Lacedaemoniorum victorias *culpae suae tribuebant.* **Alc.** 6, 2.
2. Omnia minus prospere gesta *culpae tribuebant.* 7, 2.
1. Huic maxime putamus *malo fuisse* nimiam opinionem ingenii atque virtutis. 7, 3.
1. Contemptus est primo a tyrannis. Quae res et [illis] contemnentibus *perniciei* et [huic] despecto *saluti fuit.* **Thras.** 2, 2.
3. Pausanias *venit* Atticis *auxilio.* 3, 1.

3. Mytilenaei multa milia iugerum agri ei (Pittaco) *muneri dederunt.* **Thras.** 4, 2.
1. Non quaesivit, ubi ipse tuto viveret, sed unde *praesidio* posset *esse* civibus suis. **Con.** 2, 1.
1. Apud praefectos regis versabatur iisque omnibus *magno erat usui.* 2, 4.
1. Vereor, ne civitati meae *sit opprobrio.* 3, 4.

Quanto *esset* sibi ornamento **Dion** 2, 1. *esset* magnae invidiae tyranno 4, 2.

3. *Subsidio* Lacedaemoniis *profectus est.* **Iph.** 2, 5.

Venisset subsidio Boeotis **Chab.** 1, 1. *fuit* perniciei sibi. 4, 2. *profectus est* auxilio Ariobarzani **Timoth.** 1, 3. *fuit* tantae laetitiae Atticis 2, 2. *essent* maiori calamitati **Dat.** 6, 6.

1. Haec (cantare, saltare, philosophia) in Graecia olim *magnae laudi erant.* **Epam.** 2, 3.
2. Nihil eorum negavit, quae adversarii *crimini dabant.* 8, 2.
1. Hoc loco libet interponere, nimia fiducia *quantae calamitati* soleat *esse.* **Pel.** 3, 1.
3. Persuasit Thebanis, ut *subsidio* Thessaliae *proficiscerentur.* 5, 2.
3. Sero suis *praesidio profectus est.* **Ages.** 3, 5.
1. Celeritas eius consilii *saluti fuit* universis. 6, 2.
1. Omnibus, qui a rege defecerant, *praesidio fuit.* 7, 2.
3. *Subsidio* Tacho in Aegyptum missus est (N: iit). 8, 2.
3. Donatus est a rege Nectanabide ducentis viginti talentis, quae ille *muneri* populo suo *daret.* 8, 6.

Fore magno usui sibi **Eum.** 2, 3. *adduceret* subsidio sibi 6, 4. quibus auxilio *erat missus* **Timol.** 1, 1. *fuit* indicio 2, 3. *tribuebat* superbiae illi. 4, 2.

1. Regem Eumenem si aut cepissent aut interfecissent, *magno* iis pollicetur *praemio fore.* **Hannib.** 10, 6.
3. Castellum ei a rege Prusia *datum erat muneri.* 12, 3.

Misit muneri Bruto **Att.** 8, 6. *fuit* praesidio non solum sibi sed etiam ei 10, 5. *esset* auxilio quam plurimis 11, 1. *esse* curae Attico 12, 5. *sunt* indicio ei rei 16, 3. *haberet* sibi curae 20, 4.

III. Accusativus.

26. Aequipero, iuvo, adiuvo, fugio, effugio, sequor, consequor folge, **imitor, aemulor.**

* *Fugio, ef-, profugio ex, deficio ab, obsequor.*

Secutos mores **Praef.** 3.

Non minus prudentia quam felicitate *adiutus est.* **Milt.** 2, 2.

Hestiaei *sententiam* plurimi *sunt secuti.* **Milt.** 3, 6.

Insulas, quae *barbaros adiuverant,* bello *persecutus est.* 7, 1.

Xerxis classis mille et ducentarum navium longarum fuit, *quam* duo milia onerariarum *sequebantur.* **Them.** 2, 5.

Piraei portus *ipsam urbem* dignitate *aequiperavit,* utilitate superavit. 6, 1.

Non *effugit* civium suorum *invidiam.* 8, 1.

* Simulavit captivos *ex vinclis publicis effugisse.* **Paus.** 2, 2.

Paucis ante gradibus, quam qui *eum sequebantur,* in aedem Minervae confugit. 5, 2.

Semper *eum* pedissequi cum nummis *sunt secuti.* **Cim.** 4, 2.

Erat cum eo quidam ex Arcadia hospes. Hunc *sequi se* iubet. **Alc.** 10, 5.

Barbari eum *incendium effugisse* viderunt. 10, 6.

Nemo *eum* labore corporisque viribus potuit *aequiperare.* 11, 3.

Persarum *imitatus est consuetudinem.* 11, 5.

* Tissaphernes *ab amicitia* regis *defecerat.* **Con.** 2, 2.

* *Defecerat a rege* Tissaphernes. 3, 1.

Imitari patrem **Dion** 3, 1. *consecuta est* has prosperas, inopinatas res 6, 1. quod dictum *consecuta est* 6, 4. *adiutum* Nectenebin **Chab.** 2, 1. *adiutum* eos 2, 3. *effugere* invidiam 3, 2. *sequerentur* idem consilium **Dat.** 6, 3.

Quod me *Agamemnonem aemulari* putas, falleris. **Epam.** 5, 6.

Callistratus postulavit, ut Arcades *amicitiam sequerentur* Atticorum. 6, 1.

Exules Athenas se contulerant, non quo *sequerentur otium,* sed ut patriam recuperare niterentur. **Pel.** 2, 1.

Agesilai *exemplum* utinam imperatores nostri *sequi* voluissent! **Ages.** 4, 2.

Numquam destitit, quibuscumque rebus posset, *patriam iuvare.* 7, 1.

* Omnibus, qui *a rege defecerant,* praesidio fuit. 7, 2.

* *Effugisset ex* praesidiis **Eum.** 2, 5. quam (invidiam) *effugere* 7, 1. *adiuvari* 10, 3. *adiutus* **Phoc.** 2, 3. *adiuti fuerant.* **Timol.** 2, 2. *adiutum* tyrannos 2, 4.

In fuga Numidae insidiati sunt ei, *quos* non solum *effugit* sed etiam ipsos oppressit. **Hannib.** 6, 4.

* *Domo profugerat.* 8, 1.

Secutus est castra Neronis **Cato** 1, 2. *tempus *obsequendi* studiis suis. **Att.** 2, 2. *iuvit* Marium adulescentem hostem iudicatum 2, 2. **fugienti ex* patria 4, 4. *secutus sit* neminem 6, 4. *secuti sunt* castra 7, 2. *effugit* nova pericula 7, 3. **adiuvit*

familiares *ex* urbe *profugientes* **Att.** 9, 3. *fugisse* procurationem 15, 3. *consecuta est* Caesarem 19, 3.

Consequor erreiche Mi. 2, 3. 8, 3. Them 6, 3. Lys. 1, 2. Alc. 2, 1. Dat. 5, 2. Ep. 5, 5. Ag. 1, 4. 2, 5. Hb. 10, 5. 11, 4. Att. 9, 2. 19, 2. 19, 3. 21, 1. *insequor* Att. 9, 2. *persequor* verfolge Mi. 7, 1. Alc. 10, 1. Con 4, 1. Dat. 2, 1. 2, 3. 6, 5. 6, 7. Pel. 5, 2. Eum. 5, 2. Hm 1, 4. erzähle Pf. 8. Cato 3, 4. 3, 5. Att. 11, 3. 19, 1. *prosequor* Alc. 6, 3. Att. 4, 5. *consector* Them. 2, 3. 4, 4. *succedo* Di. 10, 2. Cato 2, 2. (Ep. 7, 3.)

Succurro Di. 9, 6. Att. 11, 4. *adsum beistehen* (Di. 1, 3.) Eum. 1, 6.

Desum 19: Cim. 4, 3. Timoth. 4, 3. Ep. 10, 2. Eum. 1, 2. Timol. 3, 5. Hm. 3, 2. Att. 11, 1. *descisco ab* Alc. 5, 1. Dat. 5, 5. 7, 1.

27. Fallit, fugit, decet.

Neque ea res *illum fefellit.* Alc. 8, 6.

Neque vero haec *Dionysium fugiebant.* Dion 2, 1.

Quae res *eum fefellit.* Dion 5, 5.

In quo cum *eum* opinio *fefellisset,* sero suis praesidio profectus est. Ages. 3, 5.

Non *decere se* arbitrabatur, cum praeturam gerere noluisset, asseclam esse praetoris. Att. 6, 4.

28. Übertreffen.

antecedo, anteeo, praecurro c. Acc., *praesto* meist c. Acc. („von Cicero und Caesar nie, von Livius an oft gebraucht". Lupus), *antesto* c. Dat.

Abl. limit 41. Abl. mensurae 49.

In his cognitum est, quanto *antestaret* eloquentia *innocentiae.* **Arist.** 1, 2.

Apud Pharnabazum *eum* nemo in amicitia *antecessit.* **Alc.** 9, 3.

Hos (Thraecas) quoque in his rebus *antecessit.* 11, 4.

Cum *eum* nemo *anteiret* virtutibus, multi nobilitate *praecucurrerunt.* **Thras.** 1, 3.

Neque amplius requisivit neque *quemquam* honore se *antecessisse* existimavit. 4, 3.

Omnes auctoritate *anteibat.* **Chab.** 4, 1.

Praestare honestam mortem existimavit *turpi vitae.* 4, 3.

In doctrinis *antecessit condiscipulos.* **Epam.** 2, 2.

Callistratus eloquentia *omnes* eo *praestabat* tempore. 6, 1.

Fecit idem in exercitationum generibus, ut, qui *ceteris praestitissent*, eos magnis afficeret muneribus. **Ages.** 3, 3.

Crateros et Antipater *antecedere hunc* (Perdiccam) videbantur. **Eum.** 2, 2.

Ex Macedonum gente duo multo *ceteros antecesserunt* rerum gestarum gloria, Philippus et Alexander. **Reg.** 2, 1.

Hamilcarem et Hannibalem et animi magnitudine et calliditate *omnes* in Africa *natos praestitisse* constat. 3, 5.

Si verum est, quod nemo dubitat, ut populus Romanus *omnes gentes* virtute *superarit*, non est infitiandum Hannibalem tanto *praestitisse ceteros imperatores* prudentia, quanto populus Romanus *antecedat* fortitudine *cunctas nationes.* **Hannib.** 1, 1.

In eam se civitatem contulit, quae antiquitate humanitate doctrinaque *praestaret omnes.* **Att.** 3, 3.

Versibus de iis, qui honore rerumque gestarum amplitudine *ceteros* Romani populi *praestiterunt*, exposuit. 18, 5.

Supero übertreffen Th. 6, 1. Alc. 11, 2. Con. 4, 3. Di. 4, 1. Timoth. 4, 6. Ep. 2, 2. Hb. 1, 1. 8, 4. 10, 4. *vinco* Alc. 11, 4. Ag. 3, 5. Eum. 1, 3. 10, 1.

29. Übersetzen, hinüberführen.

Hellespontum copias *traiecit.* Ag. 4. 4. *Traicio* Milt. 3, 1. Att. 2, 3. *traduco* Milt. 3, 1. Hb. 3, 4. *transporto* Milt. 3, 4.

30. Doppelter Accusativ (1—4) und Nominativ (I—III) bei den Verbis

1. I. nenne, bezeichne, erkläre: *voco, vocito, appello, compello, nomino, dico, cito, praedicare, fero, significo, iudico.*

2. II. mache, ernenne: *facio, reddo, pono, deligo, creo, sufficio, sumo, duco, do, trado* (**loco*), *peto, retineo, relinquo, adiungo, concilio, gigno; fio, exsisto. Manere* mit einem Prädicatsnomen fehlt.

3. III. habe, erhalte, halte, erkenne: *habeo* (*auch mit *in, loco, numero*), *obtineo, nanciscor, duco, existimo, iudico, puto, arbitror, censeo, reor, pono* (*auch mit *in*), *cognosco, reperio, experior.*

4. zeige mich: *me praebeo, ostendo, gero.*

Prädicative Apposition 4, Acc. c. Inf. 75.

Iudicent hoc genus scripturae leve, non satis dignum. **Praef.** 1. *putabunt* nihil rectum 2, *habetur* id nefas 4, *citari* victorem 5, quae omnia *ponuntur* infamia, humilia, ab honestate remota 5, quae *putantur* turpia 6, quae (interior pars aedium) *appellatur* gynaeconitis 7.

3. Confidere cives potuerunt talem eum futurum, *qualem cognitum iudicarunt.* **Milt.** 1, 1.
2. Atheniensibus consulentibus Pythia praecepit, ut *Miltiadem imperatorem* sibi *sumerent.* 1, 3.
I. Insulas, *quae Cyclades nominantur*, sub Atheniensium redegit potestatem. 2, 5.
2. Pontis, dum ipse abesset, *custodes reliquit principes.* 3, 1.
3. *Nihil putabat* Hestiaeus ipsis (principibus) *utilius*, quam confirmari regnum Persarum. 3, 5.
I. Athenienses cursorem eius generis, *qui hemerodromoe vocantur*, Lacedaemonem miserunt. 4, 3.
3. Datis, priusquam Lacedaemonii subsidio venirent, dimicare *utile arbitrabatur.* 5, 4.
II. Qua pugna *nihil* adhuc *exstitit nobilius.* 5, 5.
I. In porticu, *quae Poecile vocatur*, pugna depicta est Marathonia. 6, 3.
I. *Tyrannus fuerat appellatus* sed *iustus. Omnes* autem et
III. *dicuntur* et *habentur tyranni*, qui postestate sunt perpetua in ea civitate, quae libertate usa est. 8, 3.
III. Antefertur huic nemo, *pauci pares putantur.* **Them.** 1, 1.
2. Neocles *uxorem Acarnanam civem duxit.* 1, 2.
II. 2. *Praetor* a populo *factus ferociorem reddidit civitatem.* 2, 1.
2. Maritimos praedones consectando *mare tutum reddidit.* 2, 3.
2. *Peritissimos* belli navalis *fecit Athenienses.* 2, 3.
3. Noctu de servis suis *quem habuit fidelissimum* ad regem misit. 4, 3.
2. *Xerxen certiorem feci(t)* id agi, ut pons, quem in Hellesponto fecerat, dissolveretur. 5, 1. 9, 3.
3. Praecepit, ut undique, *quod idoneum* ad muniendum *putarent*, congererent. 6, 5.
2. *Se obsidem retinerent.* 7, 2.
3. Non minus *me bonum amicum habebis*, quam *fortem inimicum* ille *expertus est.* 9, 4.
I. Cognomine *Iustus est appellatus.* **Arist.** 1, 2.
III. Quaesisse ab eo dicitur, cur tanta poena *dignus duceretur.* 1, 3.
I. Praeter ceteros *Iustus appellabatur.* 1, 4.
2. Iustitia factum est Aristidis, ut omnes fere civitates Graeciae adversus barbaros *hos* (Athenienses) *duces deligerent* sibi. 2, 3.
4. *Elatius se gerere* coepit maioresque appetere res. **Paus.** 2, 2.
3. Quos Byzantii ceperat, postquam *propinquos tuos cognovit*, tibi muneri misit. 2, 3.
II. Regis voluntate cognita *alacrior* ad rem gerendam *factus est.* 2, 6.

I. Est genus quoddam hominum, *quod Hilotae vocatur*. **Paus.** 3, 6.
3. Fanum Neptuni est Taenari, quod violari *nefas putant* Graeci. 4, 4.
3. Ephori *satius putarunt* in urbe eum comprehendi. 5, 1.
I. In aedem Minervae, *quae Chalcioicos vocatur*, confugit. 5, 2.
2. Atheniensibus licet eodem patre *natas uxores ducere*. **Cim.** 1, 2.
2. Callias egit cum Cimone, ut *Elpinicen* sibi *uxorem daret*. 1, 3.
4. Dolopes *contumacius se gesserant*. 2, 5.
1. Testarum suffragiis, *[quod* illi ὀστρακισμὸν *vocant,]* decem annorum exilio multatus est. 3, 1.
3. *Satius existimavit* ⟨Graeciae civitates de controversiis suis inter se iure disceptare quam armis⟩ contendere. 3, 3.
*2. *Testimonii loco librum* a Pharnabazo *datum tradidit*. **Lys.** 4, 3.
III. *Luxuriosus, dissolutus, libidinosus, intemperans reperiebatur.* **Alc.** 1, 4.
3. *Socerum habuit Hipponicum,* omnium Graeca lingua loquentium ditissimum. 2, 1.
II. Posteaquam *robustior factus est*, multa iocose fecit, quae re-
3. ferremus, nisi *maiora potiora haberemus*. 2, 3.
II. Bello Peloponnesio *dux delectus est*. 3, 1.
I. *Ille* (Hermes) postea *Mercurius* Andocidi *vocitatus est*. 3, 2.
III. Et *potentior* et *maior* quam privatus *existimabatur*. *Multos* enim
2. opera forensi *suos reddiderat*. 3, 4.
III. Neque ei *par quisquam* in civitate *ponebatur*. 3, 5.
2. *Absentem*, quod sacra violasset, *reum fecerunt*. 4, 3.
3. *Utilissimum ratus est* impendentem evitare tempestatem. 4, 4.
II. His rebus *Lacedaemonii* non *amici* Alcibiadi *sunt facti*. 5, 1.
II. Ab exercitu recipitur *praetorque fit* apud Samum. 5, 4.
4. *Inimicum* iis quisque *se ostendit*, quorum opera patria pulsus fuerat. 6, 4.
3. *Gloriosius existimavit* barbarorum praeda locupletari quam Graiorum. 7, 4.
3. Non satis *tuta eadem loca* sibi *arbitrabatur*. 9, 1.
II. *Regem* Persarum *amicum* sibi cupiebat *adiungi*. 9, 5.
2. Tyranni *Lysandrum certiorem fecerunt* nihil earum rerum fore ratum, quas ipse Athenis constituisset. 10, 1.
III. Effecit, ut, apud quoscumque esset, *princeps poneretur haberetur*que *carissimus*. 11, 6.
2. Haec res *illos segnes* ad persequendum, *hos* autem tempore ad comparandum dato *fecit robustiores*. **Thras.** 2, 2.
3. Cives civibus parcere *aequum censebat*. 2, 6.
II. *Praetores creati* superioris more crudelitatis erant usi. 3, 1.
*III. *Pittacus* ⟨*in*⟩ septem sapientum *numero est habitus*. 4, 2.

III. *Pharnabazus habitus est imperator.* **Con.** 2, 2.

1. Necesse est venerari te regem ⟨*quod* προσκύνησιν illi *vocant*⟩. 3, 3.

1. Rex *Tissaphernem hostem iudicavit.* 4, 1.

II. Ad mare est missus *dato adiutore Pharnabazo.* 4, 2.

Putabat se tutum **Dion** 7, 1. *fierent* sumptus cottidiani maximi 7, 2. qui vivum eum tyrannum vocitarant, eidem liberatorem patriae tyrannique expulsorem *praedicabant* 10, 2.

2. *Multa* in re militari *meliora fecit.* **Iph.** 1, 2.

I. A pelta *peltastae pedites* ⟨*appellati sunt*, qui antea *hoplitae*⟩ *appellabantur.* 1, 4.

2. Hastae modum duplicavit, *gladios longiores fecit. Expeditiores milites reddidit.* 1, 4.

2. Artaxerxes *Iphicraten* ab Atheniensibus *ducem petivit.* 2, 4.

I. Quondam *Fabiani milites Romani* [*appellati sunt.*] 2, 4.

2. Pater *Thraecem me genuit*, contra ea mater *Atheniensem.* 3, 4.

* *Habitus est in* summis ducibus **Chab.** 1, 1. *datus* adiutor 2, 2. *adiunxit* Epirotas socios **Timoth.** 2, 1 *fit* Menestheus praetor 3, 2. *arbitrati* utile evitare 3, 3. *arbitraretur* se tutum, *duxit* iura sanctiora 4, 3. *repertus erat* fortis, strenuus, fidelis **Dat.** 1, 1. *habuit* partem Ciliciae provinciam 1, 1. *habeat* eos inimicissimos 5, 4. quos *appellant* Cardacas 8, 2. *facit* certiorem Datamen 11, 1.

*III. Scimus nostris moribus saltare *in vitiis poni; quae omnia* apud Graecos et *grata* et laude *digna ducuntur.* **Ep.** 1, 2.

3. Philosophiae *praeceptorem habuit Lysim* Tarentinum. 2, 2.

II. Postquam *ephebus factus est* non tam magnitudini virium servivit, quam velocitati. 2, 4.

3. Quod *me* tui *similem existimasti*, non miror. 4, 3.

3. Neque vero *id satis habuit.* 4, 5.

3. *Habuit obtrectatorem Menecliden* quendam et *adversarium* in administranda re publica. 5, 2.

II. *Dux est delectus* belli *imperitus.* 7, 1.

2. *Talem* ex te *natum* relicturus es.... Ex me *natam relinquo pugnam Leuctricam.* 10, 1. 2.

3. Omnem civilem *victoriam funestam putabat.* 10, 3.

I. Phoebidas arcem oppidi Thebarum, *quae Cadmea nominatur*, occupavit. **Pel.** 1, 2.

3. Susceptis inimicitiis Lacedaemonii *satius ducebant* Thebanos obsideri quam liberari. 1, 3.

2. Exules *diem delegerunt* ad inimicos opprimendos civitatemque liberandam *eum*, quo maximi magistratus simul consuerant epulari. 2, 2.

3. Legationis iure satis *tectum se arbitrabatur.* **Pel.** 5, 1.
2. Agis *filium reliquerat Leotychidem.* **Ages.** 1, 4.
2. Tissaphernes periurio suo *deos* sibi *iratos reddidit.* 2, 5.
2. II. Animadvertit *homines* sibi *conciliare* (N: - ri) *amiciores.* 2, 5.
III. *Ea regio* (Caria) multo *putabatur locupletissima.* 3, 1.
III. Omnium opinione in Asia *victor ducebatur.* 3, 6.
3. Multo *gloriosius duxit*, si institutis patriae paruisset, quam si bello superasset Asiam. 4, 3.
3. *Templa* deorum *sancta habebat.* 4, 7.
*III. Praedicabat mirari se non sacrilegorum *numero haberi*, qui supplicibus nocuissent 4, 8.
I. *Bellum Corinthium est appellatum.* 5, 1.
4. *Talem se imperatorem praebuit.* 6, 1.
3. Ut *naturam fautricem habuerat* in tribuendis animi virtutibus, sic *maleficam nactus est* in corpore fingendo. 8, 1.
1. Eorum ornatus in eis *regem neminem significabat.* 8, 2.
I. Venit in portum, *qui Menelai vocatur.* 8, 6.

Exstitisset maior **Eum.** 1, 1. **habuit* eum scribae loco 1, 5. *existimantur* scribae mercennarii 1, 5. alae que *appellabatur* Hetaerice, *habitus est* particeps 1, 6. *habiti sunt* fortissimi 3, 4. castellum quod *appellatur* Nora 5, 3. *se gessit* crudelissime 6, 3. *duxit* satius 6, 5. *cognoscat* (facta) paria 8, 3. *reddant* ignes perexiguos 9, 3. *appellati sunt* reges, *appellatus est* nemo rex sed praefectus 13, 2. *appellatus est* Bonus **Phoc.** 1, 1. *existimabantur* bene meriti 2, 2. *factus* populus superior. 3, 2. *exstitit* hic vir magnus **Timol.** 1, 1. *putatur* difficilius 1, 2. *delectus* frater dux, *duxerit* satius 1, 3. *compellaret* eum fratricidam impiumque 1, 5. *ducebat* eam victoriam praeclaram 2, 2. *haberet* diem natalem festum 5, 1. *appellatur* gymnasium Timoleonteum 5, 4. quem *putaret* insidiatorem **Reg.** 2, 2.

2. Poeni extremo *Hamilcarem imperatorem fecerunt.* **Hamilc.** 2, 3.
II. Amplius *centum milia facta erant* armatorum. 2, 4.
2. *Philippum* absens *hostem reddidit* Romanis. **Hannib.** 2, 1.
2. Te ipsum frustraberis, si non *me* in bello *principem posueris.* 2, 6.
II. Hamilcaris post obitum *Hasdrubale imperatore suffecto* equitatui omni praefuit. 3, 1.
I. Minor quinque et viginti annis natus *imperator factus est.* 3, 2.
II. *Is* hodie *saltus Graius appellatur.* 3, 4.
1. Ut Karthaginem rediit, *rex factus est.* 7, 4.
Poeni *ipsum exulem iudicarunt.* 7, 7.

Quem *habuit* collegam **Cato** 1, 1. *factus est* aedilis 1, 3. *obtinuit* Sardiniam provinciam 1, 4. *nactus* Hispaniam citeriorem provinciam

2, 1. *factus* censor 2, 3. *appellasse* (libros) omnes Origines 3, 3. nobilis *ferebatur* **Att.** 1, 3. *ratus* tempus idoneum, *iudicatum* Marium hostem 2, 2. *appellatur* modus medimnus 2, 6. *facere* civem 3, 1. *habebant* hunc actorem, auctorem 3, 2. *haberet* eandem urbem et patriam et domum 3, 3. *habebat* Caecilium avunculum 5, 1. *fecit* eum heredem 5, 2. *factus est* praes, manceps 6, 3. *haberet* eum principem 8, 2. *dicam* eum prudentem, *appellanda est* perpetua naturalis bonitas divinatio 9, 1. *iudicatus* Antonius hostis 9, 2. *existimans* quaestum maximum *cognosci* memorem gratumque 9, 5. quem *habebat* carissimum 10, 5. *existimetur* prudentia singularis 10, 6. *fieret* Saufeius certior 12, 3. *habitus est* bonus paterfamilias, civis 13, 1. quod *arbitramur* iucundissimum 14, 1. *se gesserit* parum splendide 14, 2. *habebat* nihil carius 15, 2. *duceret* nefas 17, 2. *reddidit* familiaritatem frequentiorem 19, 4. *facere* Atticum certiorem 20, 4. *habeam* vos testes 21, 5.

31. Doceo, celo.

Imbuo, *erudio*, *impertio* 47.

Relatum legent, quis *musicam docuerit Epaminondam.* Praef. 1.

Id Alcibiades diutius *celari* non potuit. Alc. 5, 2.

Phalangem loco vetuit cedere obnixoque genu scuto, proiecta hasta impetum *excipere* hostium *docuit.* Chab. 1, 2.

Et *citharizare* et *cantare* ad chordarum sonum *doctus est* a Dionysio. Epam. 2, 1.

Iter quo habeat, *omnes celat.* Eum. 8, 7.

Si quid amice de Romanis cogitabis, non imprudenter feceris, si *me celaris.* Hann. 2, 6.

Harum nuptiarum conciliator fuit (non *est* enim *celandum*) M. Antonius. Att. 12, 2.

Celo findet sich ausserdem: Con. 5, 3. Dat. 5, 6. 6, 1. Ep. 3, 2.

32. Fordern.

Posco Alc. 1, 3. absolut; *postulo* mit Accusativ der Sache oder Nebensatz: Milt. 1, 4. 2, 4. Alc. 4, 1. 7, 1. Ep. 6, 1. Eum. 8, 2. Phoc. 2, 4. Timol. 2, 1. Hann. 2, 4. 12, 3. Die Angabe der Person fehlt stets.

33. Bitten.

rogo, *oro*, *precor; peto* bitten, zu erreichen suchen. Vgl. 74.

Multi eius demigrationis *petierunt societatem.* **Milt.** 1, 2.

Brevi tempore tota regione, *quam petierat,* potitus est. 2, 1.

Athenienses *auxilium* nusquam nisi *a Lacedaemoniis petiverunt.* **Milt.** 4, 3.

Persae non *castra* sed *naves petierunt.* 5, 5.

Maxime *Athenienses peti* dicebantur propter pugnam Marathoniam. **Them.** 2, 6.

Confugi ad te, exagitatus a cuncta Graecia, *tuam petens amicitiam.* 9, 4.

Te autem *rogo,* ut annuum mihi tempus des. 9, 4.

Aditum petentibus [conveniundi] non dabat. **Paus.** 3, 3.

Petiit a Pharnabazo, ut ad ephoros sibi testimonium daret. **Lys.** 4, 1.

Lacedaemonii perterriti *pacem petiverunt.* **Alc.** 5, 5.

Se coacturum Lysandrum dimicare aut *pacem petere.* 8, 2.

Petivit a Pharnabazo, ut ad regem mitteretur. 10, 1.

Nolite, *oro vos,* id mihi dare, quod multi concupiscant. **Thras.** 4, 2.

Petiit ab his, ut **Dion** 2, 4.

Artaxerxes *Iphicraten ab Atheniensibus ducem petivit.* **Iph.** 2, 4.

Petivit colloquium eius **Dat.** 10, 3.

Hunc Diomedon *rogavit,* ut tuto exire liceret. **Epam.** 4, 4.

A quo cum *peterent opem,* nullam adhibuit memoriam contumeliae. 7, 2.

Unum ab iis petivit, ut in sepulcro suo inscriberent... 8, 2.

Leotychides id, *quod petivit,* non consecutus est. **Ages.** 1, 4.

Tissaphernes *indutias petivit a Lacone.* 2, 3.

Petiit pacem ab eo **Eum.** 4, 3. *petiit* ab Eumene absente ne 6, 3. *peterent* ab eo ut **Phoc.** 3, 2. *petierunt* opem a Corinthiis ducemque **Timol.** 2, 1. *oravit* homines ne 5, 2. *precatum* hoc a dis 5, 3.

Poeni *auxilia ab Romanis petierunt.* **Hamilc.** 2, 3.

Ab eo petere coepi, ne dubitaret ducere. **Hannib.** 2, 4.

Apenninum transiit *petens Etruriam.* 4, 2.

Eumenes rex fuga *salutem petiit.* 11, 4.

Patres conscripti legatos in Bithyniam miserunt, qui *ab rege peterent,* ne inimicissimum suum secum haberet. 12, 2.

Sensit id non fortuito factum, sed *se peti.* 12, 5.

Oro te **Att.** 4, 2. *petiit* honores, *peti* honores 6, 2. quidquid *rogabatur* 15, 1. *peto* a vobis ut 21, 6. *oraret* eum ne 22, 2.

34. Fragen.

Interrogo, requiro; quaero fragen, suchen, untersuchen.

Angustias quaerebat, ne multitudine circumiretur. **Them.** 3, 2.

Quaesisse ab eo dicitur, quare id faceret. **Arist.** 1, 3.

Tempus eius interficiundi *quaerere* instituerunt. **Alc.** 5, 1.

Quaesivit a medicis, quemadmodum **Dion** 2, 4.

Interrogabatur filius eius, utrum pluris, patrem matremne faceret. **Iph.** 3, 4.

Potiusquam ipse acciperet pecuniam, adducebat eum, qui *quaerebat*, ad eos, qui conferebant. **Epam.** 3, 6.

A quo (Diomedonte) cum *quaesisset*, quo se deduci vellet, ille Athenas dixit. 4, 5.

Magistratus Thebani nuntium usque eo despexerunt, ut ne *quaerere* quidem *de tanta re* laborarint. **Pel.** 3, 1.

Quaerebatur ab eo, quid iis vellet fieri. **Ages.** 4, 6.

His *quaerentibus Agesilaum* vix fides facta est unum esse ex iis, qui tum accubabant. 8, 3.

Pater *quaesivit a me*, vellemne secum in castra proficisci. **Hannib.** 2, 4.

Tabellarius se *regem* professus est *quaerere.* 11, 2.

Requireret aliquid ab eo **Att.** 20, 2.

Accusativ in Ausrufungen fehlt.

35. Adverbialer Accusativ.

Multum: Mi. 8, 2. Them. 1, 3. Lys. 3, 3. Con. 2, 1. 2, 3. Di. 1, 3. 5. 2. Iph. 1, 2. Dat. 7, 3. Eum. 1, 2. 10. 1. Att. 16, 3. *plus:* Mi. 5, 2. 5, 5. Alc. 4, 6. 8, 2. Thr. 1, 4. Ag. 3, 6. Eum. 3, 6. 10, 3. Hb. 10, 3. Att. 5, 3. 5, 4. *plurimum:* Cim. 2, 1. Alc. 3, 5. 4, 6. Thr. 3, 2. Con. 5, 4. Chab. 3, 3. 3, 4. Ep. 2, 4. 4, 1. *potissimum:* Mi. 1, 2. Them. 9, 1. 10, 4. Ag. 3, 1. 8, 5. Timol. 4, 3. Hb. 11, 6. Att. 3, 3. 12, 1. *paulum:* Hm. 1, 4. *minimum:* Di. 1, 2. *tantum:* Con. 4, 1. Di. 3, 3. Iph. 1, 2. Chab. 3, 4. Ag. 5, 2. Timol. 1, 3. Reg. 1, 4. Att. 12, 2. *quantum:* Chab. 3, 4. Pel. 1, 1. Att. 8, 4. 9, 3. 19, 1. *aliquantum:* Ep. 9, 2. *nihil:* Ep. 4, 2. Att. 9, 3. 21, 5. *quid:* Hb. 2, 6. Att. 17, 1. *multa:* Ep. 6, 1. *nonnulla:* Timol. 5, 3.

IV. Ablativus.

36. Ablativus originis

mit oder ohne Präposition bei *natus*, *ortus*, *generatus.*

Neocles uxorem Acarnanam civem duxit, *ex qua natus est* Themistocles. **Them.** 1, 2.

Atheniensibus licet *eodem patre natas* uxores ducere. **Cim.** 1, 2.

Natus in amplissima civitate *summo genere.* **Alc.** 1, 2.

Natus nobili genere **Dion** 1, 1. filios *natos ex* illo 2, 4.

Menesthea filium reliquit *ex Thraessa natum.* **Iph.** 3, 4.

Natus patre Camisare, natione Care, matre Scythissa **Dat.** 1, 1. *ortus a* Pylaemene 2, 2. *nati* erant *ex* fratre et sorore. 2, 3.

Natus est patre, quo diximus, *genere honesto.* **Epam.** 2, 1. Cum Pelopidas male eum patriae consulere diceret, 'Vide,' inquit 'ne tu peius consulas, qui talem *ex te natum* relicturus sis. . . . *Ex me natam* relinquo pugnam Leuctricam.' 10, 1. 2.

Soror *nata ex* eisdem parentibus **Timol.** 1, 4. *ortus* municipio Tusculo. **Cato** 1, 1. *generatus ab* origine ultima. **Att.** 1, 1. *ortus a* quo 18, 3. ordine, quo erat *ortus* 19, 2. neptis *nata ex* Agrippa, Neroni *nato* Drusilla 19, 4.

37. Ablativus causae

1. bei Verbis der Gemütsbewegung: *gaudere, delectari, efferri* (*indignari* c. Acc.).

2. zur Angabe des innern Beweggrundes, zuweilen mit den Participien **ductus, incensus, perterritus, captus.*

3. zur Angabe des äussern Beweggrundes, zuweilen mit den Participien **ductus, adductus, per-, commotus, impulsus, perterritus, coactus, captus, deceptus, perculsus.*

Qua re Pf. 8. Them. 6, 4. 7, 2. 7, 6. Paus. 2, 3. Alc. 3, 5. 10, 1. Thr. 4, 2. Ep. 1, 4. Ag. 4, 1. Eum. 11, 3. Phoc. 4, 2. Hb. 2, 6. 5, 4. 11, 5. Cat. 3, 5. Att. 21, 6.

Crimine bei gerichtlichen Verbis 16. **Quo facto* 79.

3. *Hoc* oraculi *responso* cum delecta manu classe Chersonesum profectus est. **Milt.** 1, 4.

3. Eorum *voluntate* perpetuum imperium obtinebat, qui miserant. 2, 3.

*3. Cares non *dicto* sed *secunda fortuna* adversariorum *capti* resistere ausi non sunt. 2, 5.

*3. *Hoc tumultu* Athenienses *permoti* auxilium a Lacedaemoniis petiverunt. 4, 3.

3. Si castra facta essent, et civibus animum accessurum et hostes *eadem re* fore tardiores. 4, 5.

*3. Miltiadis *auctoritate impulsi* Athenienses copias ex urbe eduxerunt. 5, 2.

1. Parum insulam *opibus elatam* oratione reconciliare non potuit. 7, 2.

3. Huius *consilio* triplex Piraei portus constitutus est. **Them.** 6, 1.

3. Lacedaemonii causam idoneam nacti sunt propter barbarorum excursiones, *qua* negarent oportere extra Peloponnesum ullam urbem muros habere. 6, 2.

3 Spartae professus est Athenienses *suo consilio,* quod communi

iure gentium facere possent, deos publicos suosque patrios ac penates muris saepsisse. **Them.** 7, 4.

3. Ob eundem timorem, *quo* damnatus erat Miltiades, testularum suffragiis e civitate eiectus est. 8, 1.

*3. *Hac necessitate coactus* domino navis, quis sit, aperit. At
2. ille clarissimi viri *captus misericordia* diem noctemque procul ab insula in salo navem tenuit in ancoris. 8, 6. 7.

3. Eius *arbitrio* quadringena et sexagena talenta quotannis Delum sunt collata. **Arist.** 3, 1.

1. *Qua victoria* (apud Plataeas) *elatus* plurima miscere coepit et maiora concupiscere. **Paus.** 1, 3.

1. Rex tot hominum *salute* tam sibi necessariorum magno opere *gavisus est.* 2, 5.

*3. *Hoc nuntio commotus* domum rediit. 3, 5.

3. Posterius dei Delphici *responso* erutus atque eodem loco sepultus est, ubi vitam posuerat. 5, 5.

*2. 3. Habebat in matrimonio sororem germanam suam, non magis *amore* quam *more ductus.* **Cim.** 1, 2.

3. *Quibus rebus* unus in civitate maxime florebat. 3, 1.

1. *Hac victoria* (apud Aegos flumen) *elatus* sibi indulsit. **Lys.** 1, 3.

3. Ipsius *nutu* omnia gerebantur. 2, 1.

*2. *Quo dolore incensus* iniit consilia reges Lacedaemoniorum tollere. 3, 1.

3. Huius *consilio* atque *auctoritate* Athenienses bellum Syracusanis indixerunt. **Alc.** 3, 1.

3. Huius *consilio* Lacedaemonii cum Perse rege amicitiam fecerunt. 4, 7.

*2. Lacedaemonii pertimuerunt, ne *caritate* patriae *ductus* aliquando ab ipsis descisceret. 5, 1.

3. Tota respublica domi bellique ei tradita est, ut unius *arbitrio* gereretur. 7, 1.

1. Timebatur, ne *secunda fortuna magnisque opibus elatus* tyrannidem concupisceret. 7, 3.

3. Dixit Lacedaemonios *eo* nolle classe confligere, quod pedestribus copiis plus quam navibus valerent. 8, 2.

*3. *His* Laco (Lysander) *rebus commotus* statuit accuratius sibi agendum cum Pharnabazo. 10, 2.

3. Multa hic sine Alcibiade gessit, quae ille universa *naturali quodam bono* fecit lucri. **Thras.** 1, 3.

3. Eius omnia *arbitrio* gesta sunt. **Con.** 2, 2.

3. *Multis magnisque meritis* apud regem, etiam cum in officio non maneret, valebat. 3, 1.

Delectatus est Dione **Dion** 2, 3. **precibus* adductus 2, 3. * *quo* commotus 2, 5. *indignarentur* factum, *odio* 4, 2. *sua mobilitate* 6, 1. quorum *consensu* 6, 3. **timore* perterritae, *praecepto suo* 8, 4. **suspicione falsa* ducti 10, 1.

3. Nusquam *culpa* male rem gessit. **Iph.** 1, 2.

Hoc nuntio **Chab.** 3, 1. **odio* coactus (Fl: exactus) **Timoth.** 3, 5. *iussu* populi 4, 3. *magnitudine* 4, 6. *iussu* regis **Dat.** 2, 1. facto, ornatu *delectatus* 3, 4. *iussu suo* 6, 4. **nova re* commoti 6, 6. **quo nuntio* commotus 7, 1. *decepti *ordine* atque *vestitu* 9, 4. *lassitudine* 11, 3.

3. Diomedon *rogatu* Artaxerxis regis Epaminondam pecunia corrumpendum susceperat. **Epam.** 4, 1.
3. Phoebidas arcem oppidi Thebarum, quae Cadmea nominatur, occupavit *impulsu* paucorum Thebanorum, idque *suo privato* non *publico* fecit *consilio.* **Pel.** 1, 2.

*3. Lacedaemoniorum imperii maiestas *Leuctrica pugna* ab hoc initio *perculsa* concidit. 2, 4.

*2. *Incensus ira* equum in Alexandrum concitavit. 5, 4.

3. Nuntius ei domo venit ephororum *missu.* **Ages.** 4, 1.

*3. Quidam adulescentuli hostium *adventu perterriti* ad Thebanos transfugere voluerunt. 6, 2.

2. Barbari eum *ignorantia* bonarum rerum vilia potissimum sumpsisse arbitrabantur. 8, 5.

Plaga hac* perculsus **Eum. 5, 1.* *his rebus* permotus 6, 5. *inveterata* cum *gloria* tum etiam *licentia* 8, 2. *invidia perfidiaque* 10, 2. *eo* 11, 5. *consilio* eius **Phoc.** 2, 2. <*iussu*> populi 2, 4. non *odio* tyrannidis sed *cupiditate* **Timol.** 2, 3. *eo* 4, 1.

3. *Diuturnitate* externi mali exarsit intestinum bellum. **Hamilc.** 2, 1.
3. Bithynii Hannibalis *praecepto* universi navem Eumenis adoriuntur. **Hannib.** 11, 4.

*3. Adversarii *nova re perterriti* puppes verterunt. 11, 6.

3. Ne vitam *alieno arbitrio* dimitteret, venenum sumpsit. 12, 5.

Hortatu Valerii **Cato** 1, 1. *rogatu* Attici 3, 5. *praemiis* **Att.** 11, 1. **studio* philosophiae ductus 12, 3. non *inertia* sed *iudicio* 15, 3. neque *natura* solum sed etiam *doctrina* 17, 3. Bruti *rogatu* 18, 3. Attici *admonitu* 20, 3.

38. Glorior, nitor, fido.

Hestiaeus Milesius obstitit, quod Darii *regno* ipsorum *niteretur* dominatio. Milt. 3, 5.

Pecunia fidebat. Lys. 3, 5.

Victoria fidentem Agesilaum <frustratus est> (N: *fidente* Agesilao reliquam phalangem loco vetuit cedere). Chab. 1, 2.

Hoc ipsum vere *gloriantem* audivi in funere matris suae se numquam cum matre in gratiam redisse. Att. 17 1.

39. Fretus, contentus.

Datis *fretus numero* copiarum suarum confligere cupiebat. Milt. 5, 4.

Thasios *opulentia fretos* suo adventu fregit. Cim. 2, 5.

Qua fortuna Alcibiades non erat *contentus.* Alc. 9, 4.

Illa corona contentus erat Thrasybulus. Thras. 4, 3.

Fretus non tam *suis copiis* quam *odio* tyranni maximo animo quinquaginta annorum imperium oppugnatum profectus est. Dion 5, 3.

Timothei moderatae sapientisque vitae cum pleraque possimus proferre testimonia, *uno* erimus *contenti.* Timoth. 4, 2.

Has adversus copias spes omnis consistebat Datami in se locique natura. *Quibus fretus* conflixit. Dat. 8, 3.

Domo eadem fuit *contentus*, qua Eurysthenes fuerat usus. Ages. 7, 4.

Omnia oppida abalienata restituit patriae. Neque *eo* fuit *contentus, sed* etiam fines imperii propagavit. Hamilc. 2, 5.

Praefecturas delatas sic accepit, ut neminem in provinciam sit secutus, *honore* fuerit contentus. Att. 6, 4.

Contentus erat *ordine equestri*, quo erat ortus. Att. 19, 2.

40. Krank an, sterben an.

Eo tempore *aeger* erat *vulneribus*, quae in oppugnando oppido acceperat. **Milt.** 7, 5.

Thucydides illum ait Magnesiae *morbo mortuum.* **Them.** 10, 4.

Senectute diem obiit supremum **Reg.** 1, 2. *morbō naturae debitum reddiderunt* 1, 5. *a morbo periit.* 3, 3.

41. Ablativus limitationis

1. bei Ausdrücken der Gleichheit und des Übertreffens, 2. in andern Fällen.

Verba des Übertreffens 28. Abl. mensurae 49. *Re vera* Con. 2, 2. Ag. 2, 3. Eum. 1, 5. *maior natu* Them. 2, 8. Iph. 1, 1. Timoth. 3, 4. *maximus natu* Ag. 1, 3.

1. Et *antiquitate* generis et *gloria* maiorum et *sua modestia* unus omnium maxime *florebat.* **Milt.** 1, 1.
2. Dixit eos, qui Asiam incolerent *Graeci genere*, liberos a Persarum futuros dominatione. 3, 4.

1. Piraei portus ipsam urbem *dignitate aequiperavit, utilitate superavit.* **Them.** 6, 1.
1. Thucydides *aetate proximus* fuit de iis, qui illorum temporum historiam reliquerunt. 9, 1.
2. *Cognomine Iustus* est appellatus. **Arist.** 1, 2.
2. Apud Plataeas Mardonius, satrapes regius, *natione Medus*, fugatus est. **Paus.** 1, 2.
2. Habebat in matrimonio sororem germanam suam *nomine Elpinicen.* **Cim.** 1, 2.
1. *Creverat* cum *fama* tum *opibus.* **Alc.** 7, 5.
1. Athenis omnes *splendore* ac *dignitate superavit* vitae. 11, 2.
1. Nemo eum *labore* corporisque *viribus* potuit *aequiperare.* 11, 3.
1. *Parsimonia* victus atque cultus omnes Lacedaemonios *vicit.* 11, 4.
1. Neminem huic *praefero fide, constantia, magnitudine* animi, in patriam *amore.* **Thras.** 1, 1.
1. Cum eum nemo *anteiret his virtutibus*, multi *nobilitate praecucurrerunt.* 1, 3.
1. Neminem *honore* se *antecessisse* existimavit. 4, 3.
1. Lacedaemonii ducem fortem secum dimicaturum videbant, quem neque *consilio* neque *copiis superare* possent. **Con.** 4, 3.

Nomine Sophrosynen, Areten **Dion** 1, 1. *superari* ingenio, auctoritate, amore populi 4, 1. *dissimilis* horum et factis et moribus **Chab.** 3, 4. *anteibat* omnes auctoritate 4, 1. *augeri* agro atque urbibus **Timoth.** 1, 3. *praestantes* usu sapientiaque 3, 2. consilii, quo omnes *superabat* 4, 6. *inferior* copiis **Dat.** 8, 4. *simillimum* sui corpore ac statura 9, 3.

1. Nemo ei Thebanus *par* erat *eloquentia.* **Epam.** 5, 1.
1. Callistratus *eloquentia* omnes eo *praestabat* tempore. 6, 1.
2. Lacedaemonii duos habebant semper *reges, nomine* magis quam *imperio.* **Ages.** 1, 2.
1. Deligebatur rex, qui *proximus* esset *propinquitate* 1, 3.
1. Tissaphernes *victum* se vidit *consilio.* 3, 5.
1. Laco videbat hostis *equitatu superare.* 3, 6.
2. Omnium *opinione* victor ducebatur. 3, 6.
2. *Claudus* erat *altero pede.* 8, 1.

Vincebat omnes cura vigilantia patientia calliditate et celeritate ingenii **Eum.** 1, 3. *praestantes* cum claritate tum usu belli 3, 3. *vicit* callidum imperatorem consilio 10, 1. *valentes* opibus 10, 3. *cognomine* Bonus **Phoc.** 1, 1. *verbo* apud regem Philippum *re ipsa* apud Polyperchontem 3, 3. *valeret* pedibus 4, 1. *iudicio* omnium **Timol.** 1, 1. *provectus* aetate 4, 1. *nomine* Demaenetus 5, 3. *nomine* non *potestate* rex **Reg.** 1, 2. *cognomine*

Macrochir **Reg.** 1, 3. *antecesserunt* gloria multo ceteros 2, 2. *praestitisse* omnes et animi magnitudine et calliditate 3, 5.

2. Hamilcar, *cognomine Barca,* primo Poenico bello praeesse coepit exercitui. **Hamilc.** 1, 1.
1. Si verum est, quod nemo dubitat, ut populus Romanus omnes gentes *virtute superarit,* non est infitiandum Hannibalem tanto *praestitisse* ceteros imperatores *prudentia,* quanto populus Romanus *antecedat fortitudine* cunctas nationes. **Hannib. 1, 1.**
1. Videbat Prusiam *domesticis opibus* minus esse *robustum.* 10, 2.
1. *Superabatur* navium *multitudine;* dolo erat pugnandum, cum *par* non esset *armis.* 10, 4.

Crevit laude **Cato** 2, 4. civitatem quae *praestaret* omnes antiquitate humanitate doctrinaque **Att.** 3, 3. non minus *animo* quam *ventre* delectarentur 14, 1. *praestiterunt* ceteros honore rerumque gestarum amplitudine 18, 5. *humiliores* fortuna 19, 2. *crevisset* non minus dignitate quam gratia fortunaque. 21, 1.

42. Dignus, indignus.

Erunt, qui hoc genus scripturae leve et non satis *dignum* summorum virorum *personis* iudicent. Praef. 1.

Quaesisse ab eo dicitur, cur *tanta poena dignus* duceretur. Arist. 1, 3.

Res multas *memoria dignas* gessit. Chab. 1, 1.

Haec extrema fuit aetas imperatorum Atheniensium, neque post illorum obitum quisquam dux in illa urbe fuit *dignus memoria.* Timoth. 4, 4.

Neque quicquam fecit, quod *fide sua* esset *indignum* Dat. 5, 5.

Haec omnia (musice, saltare) apud Graecos et grata et *laude digna* ducuntur. Epam. 1, 2.

Dicemus de moribus, et si qua alia *memoria digna* erunt. 1, 4.

Hi fere fuerunt Graecae gentis duces, qui *memoria digni* videantur. Reg. 1, 1.

43. Ablativus comparationis

und Ausfall von *quam* ohne Veränderung des Casus.

Qua pugna (Marathonia) nihil adhuc exstitit *nobilius.* **Milt.** 5, 5.

Xerxes *minus diebus triginta* in Asiam reversus est. **Them.** 5, 2.

Constat inter omnes, qui de eo memoriae prodiderunt, nihil *illo* fuise *excellentius* vel in vitiis vel in virtutibus. **Alc.** 1, 1.

Non *plus* habuit secum *triginta* de suis. **Thras.** 2, 1.

Ex istis nolo *amplius quam centum* iugera. 4, 2.

Quo neque *acutius* cogitatum neque *celerius* factum **Dat.** 6, 8. non *amplius* hominum mille 8, 3.

Omnino non erant *amplius centum,* qui tanto se offerebant periculo. **Pel.** 2, 3.

Retardaretur non *minus* totidem (quinque) dierum spatio **Eum.** 9, 2 non *amplius quam* triduum 12, 4. *fortior* illo **Reg.** 1, 4.

Amplius centum milia facta erant armatorum. **Hamilc.** 2, 4.

Non *amplius novem annos* natus erat. **Hannib.** 2, 3.

Minor quinque et viginti annis natus imperator factus est. 3, 2.

Minus emax illo **Att.** 13, 1. *amplius quam* terna milia 13, 6. qua (existimatione) nihil habebat *carius.* 15, 2 nihil *dulcius* libris 18, 4. non *amplius* quaternis quinisve versibus descripserit. 18, 6.

44. Ablativ der Trennung

oder Präposition bei den Verbis:

1. entfernen, vertreiben: *pello, de-, ex-, propello, eicio, averto, removeo, seiungo, segrego.*

2. abhalten: *prohibeo, excludo, deterreo, defendo, custodio.*

3. sich entfernen: *cedo, abs-, de-, dis-, ex-, recedo, di-, egredior, exeo, decido.*

4. entfernt sein: *absum, sum ab.*

5. abstehen, sich enthalten: *desisto, me abstineo.*

6. *liber a.*

Deficio a, descisco a 26. Weggelassen sind die regelmässig gebrauchten Städtenamen und von den häufig vorkommenden Verbis *libero,* da es der Hauptregel über *ab* folgt.

6. Si Darius interiisset, Graecos *liberos a* Persarum futuros *dominatione* et *periculo.* **Milt.** 3, 4.
1. Hestiaeus dixit Dario exstincto ipsos *potestate expulsos* civibus suis poenas daturos. 3, 5.
4. Marathon *abest* (N: *est*) *ab oppido* circiter milia passuum decem 4, 2.
2. Quo factum est, ut Parii *a deditione deterrerentur.* 7, 4.
3. Quo factum est, ut *ab Artemisio discederent.* **Them.** 3, 4.
1. Xerxes iterum a Themistocle *gradu depulsus est.* 5, 1.
2. Certiorem Xerxem fecit id agi, ut *reditu* in Asiam *excluderetur.* 5, 1.
2. Athenienses deos suos, quo facilius *ab hoste* possent *defendere,* muris saepserunt. 7, 4.
1. Testularum suffragiis *e civitate eiectus est.* 8, 1.

3. Dominus navèm tenuit in ancoris neque quemquam *ex ea exire* passus est. **Them.** 8, 7.
1. Animadvertit quendam scribentem, ut *patria pelleretur*. **Arist.** 1, 3.
1. *Ex iis regionibus* barbarorum praesidia *depulit*. **Paus.** 2, 1.
1. Scyrum vacuefecit, possessores veteres *urbe insulaque eiecit.* **Cim.** 2, 5.
1. Inimici Alcibiadem *ex ea* (re publica) *eiecerunt.* **Alc.** 4, 6.
1. Lacedaemonii Ioniam *a societate averterunt* Atheniensium. 4, 7.
1. Talem virum *e civitate expulerunt.* 6, 2.
3. Ut *e navi egressus est,* unum omnes illum prosequebantur. 6, 3.
1. *Patria pulsus fuerat.* 6, 4.
1. Facile erat ei Seuthem regem Thraecum, adducere, ut eum *terra depelleret.* 8, 3.
3. *Ab hoc* (Philocle) *discessit.* 8, 5.
1. Tyranni plurimos cives *patria expulerunt.* **Thras.** 1, 5.

Deterritus a voluntate **Dion** 3, 3. *remotum a* conventu, *discedant a* foribus 9, 1.

3. Thebani *Sparta abscesserunt.* **Iph.** 2, 5.

Cedere loco **Chabr.** 1, 2. *aberat* Athenis, *afuturos* tantum *ab* invidia quantum *a* conspectu *recesserint* 3, 4. *destiterunt de* contentione **Timoth.** 2, 2. *aberat ab* regionibus **Dat.** 4, 3. *deterritus a* conatu 4, 5. *discederet ab* exercitu 5, 1. *discederet* superior proeliis 8, 4.

1. Cum *patria essent expulsi,* recepti sunt ab Atheniensibus. **Epam.** 6, 3.
3. *A iudicio* capitis maxima *discessit* gloria. 8, 5.
3. Non prius *pugna excesserunt,* quam repugnantes profligarunt. 9, 2.
1. Exules praesidium Lacedaemoniorum *ex arce expulerunt.* 10, 3.
1. Phoebidam Lacedaemonii *ab exercitu removerunt.* **Pel.** 1, 3.
1. *Pulsus patria* carebat. 1, 4.
1. *Seiunctum ab re proposita est.* 3, 1.
1. Praesidium Lacedaemoniorum *ex arce pepulerunt.* 3, 3.
3. In proelio procul *digressus est a suis.* 5, 4,
4. Haud ita longe *aberat a Peloponneso.* **Ages.** 4, 5.
4. Tantum *afuit ab insolentia* gloriae, ut commiseratus sit fortunam Graeciae. 5. 2.

Decidissent ex equis **Eum.** 4, 2. *excessit ex* proelio 4, 2. *discessisset* superior proelio 10, 2. *pulsus est* Macedonia **Phoc.** 3, 2. *propulit* patria 3, 2. *depelleret* servitutem *a* Syracusanis **Timol.** 1, 1. *afuit a* societate 1, 3. *decedere ex* conspectu 1, 6. *depulit* Dionysium Sicilia 2, 1. *exiit ex* ore 4, 2.

3. Catulus negavit bellum compositurum, nisi ille cum suis armis relictis *Sicilia decederent.* **Hamilc.** 1, 5.

1. Hostes *a muris* Karthaginis *removit.* **Hamilc.** 2, 4.
1. *Patria pulsus erat* et alienarum opum indigebat. **Hannib.** 1, 3.
1. Se *ab interioribus consiliis segregari* vidit. 2, 2.
1. Alpes Italiam *ab Gallia seiungunt.* 3, 4.
2. Alpicos conantes *prohibere transitu* concidit 3, 4.
4. Hadrumetum *abest a Zama* circiter milia passuum trecenta. 6, 3.
3. Numidae simul cum eo *ex acie excesserant.* 6, 4.
2. Gortynii templum magna cura *custodiunt* non tam *a ceteris* quam *ab Hannibale.* 9, 4.
2. Classiarii *a ceteris* satis habebant se *defendere* 10, 5.

Decedens ex Africa **Cato** 1, 4. *depellere de* provincia 2, 2. *decedens ex* Asia **Att.** 4, 1. *se removisset a* consiliis 8, 4. *cedenti* Italia 8, 6. *cesserat* Italia 9, 2. *decesserat de* foro 10, 2. *seiunctam ab* eo fortunam 10, 5. *afuit a* cupiditate 12, 2. *abesset ab* urbe 20, 1. *se abstinuisset* cibo 22, 3.

45. Ablativus copiae et inopiae

bei *abundo, careo, indigeo* (auch c. Gen.), *privo, spolio, nudo.* — *Compleo* Hannib. 9, 3 (2). *oppleo* 11, 6.

Erat inter colonos dignitate regia, quamquam *carebat nomine.* **Milt.** 2, 3.

Urbem Parum *omni commeatu privavit.* 7, 2.

Non *carebat suspicione.* **Paus.** 3, 5.

Semper eum pedissequi cum nummis sunt secuti, ut, si quis *opis* eius *indigeret,* haberet, quod statim daret. **Cim.** 4, 2.

Neminem iacentem *veste spoliavit,* nil attigit nisi arma, *quorum indigebat.* **Thras.** 2, 6.

Telum *nudatum* vagina **Dat.** 11, 4.

Amicorum in se tuendo *caruit facultatibus.* **Epam.** 3, 4.

Perfecit, ut *auxilio* [Lacedaemonii] sociorum *privarentur.* 6, 4.

Pulsus *patria carebat* **Pel.** 1, 4.

Initio exul *patria caruit.* 5, 1.

Praecipue Lacedaemonii *indigebant pecunia.* **Ages.** 7, 2.

Abundaret omni genere copiarum **Eum.** 5, 2. *abundans* omnium rerum 8, 5. *careret* iis (muneribus) **Phoc.** 1, 3. *privaretur* commeatibus 2, 4. *indigentem* alienarum opum **Reg.** 3, 4. *privatus* vita 3, 4.

Patria pulsus erat et *alienarum opum indigebat.* **Hannib.** 1, 3.

Spoliare omnibus rebus **Att.** 9, 2. quibus rebus *indiguerunt* 9, 3. *indiguisset* medicina 21, 1.

46. Opus est.

Athenienses Phidippum cursorem Lacedaemonem miserunt, ut nuntiaret, quam *celerrimo opus esse auxilio.* Milt. 4, 3.

Celeriter, *quae opus erant*, reperiebat. Them. 1, 3.

Nihil *opus pecunia est.* Epam. 4, 2.

Quaeritur, *quid opus sit facto.* Eum. 9, 1.

Quae amicis suis *opus fuerant* ad Pompeium proficiscentibus, omnia ex sua re familiari dedit. Att. 7, 1.

47. Ablativus instrumenti

oder **per, opera, auxilio, in* 1. bei Sachen, 2. bei Personen. Bei 1 sind nur die Beispiele angeführt, wo die Auffassung im Deutschen vom Lateinischen abweicht.

Multare 16. Krank an 40. Abl. bei den Ausdrücken der Gleichheit und des Übertreffens 41, 1. *Redire cum navibus* 52. Abl. instr. temporal übersetzt 57, 5. *Iudicare ex* Epam. 6, 2. Eum. 13, 2. Att. 11, 4. 15, 3. *Per* im räumlichen Sinne Dion 9, 6. Pel. 1, 2. Eum. 8, 5. 8, 6. Hannib. 4, 2. Att. 21, 3.

Cantasse *tibiis* **Praef.** 1. iudicari *institutis* maiorum 3.

1\. Cum delecta manu *classe* Chersonesum *profectus est.* **Milt.** 1, 4.

1\. Lemnii responderunt tum sese dedituros, cum ille domo *navibus profectus vento aquilone venisset* Lemnum. 1, 5.

1\. Facillime Darius putavit se *Graeca lingua loquentes* sub sua retenturum potestate. 3, 2.

*2. Darius hostis erat Atheniensibus, quod *eorum auxilio* Iones Sardis *expugnaverant.* 4, 1.

1\. 2. Inter praetores magna fuit contentio, utrum *moenibus se defenderent* an obviam irent hostibus *acieque decernerent.* 4, 4.

2\. Dixit hostes fore tardiores, si animadverterent auderi adversus se tam *exiguis copiis dimicari.* 4, 5.

2\. Acie regione instructa non apertissima proelium commiserunt, [ne *multitudine clauderentur*]. 5, 3.

1\. Celeriter, quae opus erant, reperiebat, facile eadem *oratione explicabat.* **Them.** 1, 3.

2\. Angustias quaerebat, ne *multitudine circumiretur.* 3, 2.

1\. Plurimi hortabantur, ut domos suas discederent *moenibusque se defenderent.* 4, 2.

2\. Tantas habebat Xerxes reliquias copiarum, ut etiam tum *iis opprimere* posset hostes. 5, 1.

1\. *Quibus* (litteris sermoneque Persarum) adeo *eruditus est,* ut commodissime dicatur apud regem verba fecisse. 10, 1.

2\. Mardonius haud ita *magna manu* Graeciae *fugatus est.* **Paus.** 1, 2.
*2. Nihil aliud Lacedaemonii in tripode aureo scripserunt, quam nomina earum civitatum, *quarum auxilio* Persae *erant victi.* 1, 4.
1\. Lacedaemonii non putabant de tali viro *suspicionibus* oportere *iudicari.* 3, 7.
1\. Cum pater in vinclis publicis decessisset, Cimon *eadem custodia tenebatur.* **Cim.** 1, 1.
*2. *Eius opera* in maximum odium Graeciae Lacedaemonii pervenerunt. **Lys.** 1, 3.
1\. Socerum habuit Hipponicum, omnium *Graeca lingua loquentium* ditissimum. **Alc.** 2, 1.
1\. *Hac* (trireme) Thurios in Italiam *pervectus est.* 4, 4.
*2. Lacedaemonii *eius opera* Ioniam a societate averterunt Atheniensium. 4, 7.
*2. Cum Pisandro praetore *per internuntios* colloquitur. 5, 3.
*2. *Per Thrasybulum*, Lyci filium, ab exercitu recipitur. 5, 4.
*2. Populo erat persuasum et adversas superiores et praesentes secundas res accidisse *eius opera.* 6, 2.
*2. Nemo tam ferus fuit, quin inimicum iis se ostenderet, *quorum opera* patria pulsus fuerat. 6, 4.
1\. *Classe* in Asiam *profectus est.* 7, 1.
1\. 2. [Spopondit] Lacedaemonios eo nolle *classe confligere*, quod *pedestribus copiis* plus quam *navibus valerent.* 8, 2.
*2. Lysander *per speculatores* comperit vulgum Atheniensium in terram praedatum exisse. 8, 6.
1\. Mulier aedificii *incendio* mortuum *cremavit.* 10, 6.
1\. Pausanias fecit pacem his condicionibus, ne qui praeter triginta tyrannos *afficerentur exilio.* **Thras.** 3, 1.
1\. Corona *facta erat* duabus *virgulis* oleagineis. 4, 1.
*2. Artaxerxes reminiscebatur *eius* (Tissaphernis) se *opera* Cyrum fratrem superasse. **Con.** 3, 1.
*1. Delibera, utrum colloqui malis an *per litteras* agere. 3, 3.
*2. *Per me* editis mandatis conficies, quod studes. 3, 3.
1\. 2. Lacedaemonii Cononem neque *consilio* neque *copiis superare* potuerunt. 4, 3.
* *Per Dionem* administrabantur **Dion** 1, 4. neminem *Graeca lingua* loquentem 1, 5. navem triremem, *qua* deveheretur 4, 1. imbueretur *cupiditatibus* turpissimis 4, 3. *duabus onerariis navibus* profectus oppugnatum imperium munitum *quingentis longis navibus,* decem *equitum* centumque *peditum milibus* 5, 3. *iis ipsis* regios spiritus repressit 5, 5. *custodiis* domum saepit 9, 1. *armatis* navem ornat triremem 9, 2.

2. *Hoc exercitu* moram Lacedaemoniorum *interfecit.* **Iph.** 2, 3.
1. Exercitum conducticium omni *disciplina* militari *erudivit.* 2, 4.
* Navem, *in qua* fuerat vectus **Chab.** 4, 3. **per eos* amissa recuperari **Timoth.** 3, 2. **opera* huius profligati sunt **Dat.** 2, 1. *dextra manu* clavam *sinistra* copulam gerens 3, 2. *parva manu* imprudentem *magno exercitu* paratum oppressurum 4, 3. *hac* (nave) delatus 4, 4. *equo concitato* vehitur 4, 5. *multitudine* circumiri 6, 2. *primo impetu* pellit 6, 7. *angustiis* locorum clausisset 8, 4. *insidiis* interficere. 9, 1.
1. Dicemus, *quibus disciplinis* et a quibus *sit eruditus.* **Epam.** 1, 4.
1. Doctus est *cantare tibiis* ab Olympiodoro. 2, 1.
1. *Exercebatur* plurimum *currendo et luctando.* 2, 5.
*2. Ut Diomedon inviolatus in navem escenderet, *per Chabriam Atheniensem* effecit. 4, 5.
1. *Uno hoc volumine* vitam excellentium virorum complurium *concludere* constituimus, quorum ⟨res⟩ separatim *multis milibus versuum* complures scriptores ante nos *explicarunt.* 4, 6.
*1. Meneclides satis *exercitatus in dicendo* erat. 5, 2.
1. Qui pace diutina volunt frui, *bello exercitati* esse debent. 5, 4.
2. Agamemnon cum universa Graecia vix decem annis unam cepit urbem; ego contra *ea una urbe nostra* dieque uno totam Graeciam liberavi. 5, 6.
1. Locorum *angustiis clausi* ab hostibus obsidebantur. 7, 1.
*2. Collegis permisit, ut *sua opera* factum contenderent. 8, 1.
1. Quamdiu facta est caedes civium, *domo se tenuit.* 10, 3. (domi Di. 9, 1.)
2. Magnae saepe res non ita *magnis copiis sunt gestae.* **Pel.** 2, 3.
2. *Qua paucitate perculsa est* Lacedaemoniorum potentia. 2, 3.
1. Qui ceteris praestiterunt, eos *magnis affecit muneribus.* **Ages.** 3, 3.
2. Vidit hostes alias regiones *praesidiis occupaturos.* 3, 4.
1. *Animo meditabatur* proficisci in Persas. 4, 1.
1. Praedicabat mirari se, qui supplicibus nocuissent, non *gravioribus poenis affici.* 4, 8.
2. *Illa multitudine,* si sana mens esset, Graeciae *supplicium* Persas *dare* potuisse. 5, 2.

Magnos homines *virtute metimur,* non *fortuna.* **Eum.** 1, 1. *equitatu* potius dimicaret *quo* plus valebat quam *peditatu* 3, 6. *multitudine* circumitus est 5, 3. *uno loco* se tenuit 5, 7. **per eum* unum gererentur omnia 7, 3. *exercitu* integriore decerneret 9, 6. *meis impensis* ali augerique **Phoc.** 1, 4. *vehiculo* portaretur 4, 1. **per milites* mercennarios tyrannidem occupasset **Timol.** 1, 3. **per haruspicem* fratrem interficiundum curavit 1, 4. *iumentis* iunctis

vectus **Timol.** 4, 2. *maximis exercitibus* bellum intulit **Reg.** 1, 3. *pari leto* affectus est. 3, 2.

1. Statim *mente agitavit* bellum renovare. **Hamilc.** 1, 4.
1. Locorum *angustiis clausi* hostes plures *fame* quam *ferro interierunt.* 2, 4.
1. 2. *Equis, armis, viris, pecunia* totam *locupletavit* Africam. 4, 1.
1. Numquam destitit *animo bellare* cum Romanis. **Hannib.** 1, 3.
1. Hoc ⟨in⟩ itinere *gravi morbo afficitur* oculorum. *Qua valetudine* cum etiamnum *premeretur lecticaque ferretur*, C. Flaminium consulem *insidiis circumventum* occidit. 4, 3.
1. *Clausus* locorum *angustiis* se expedivit. 5, 2.
*2. Karthaginienses Hannibalem, *cuius opera* susceptum bellum erat, cum imperio apud exercitum habebant. 7, 3.
1. Karthaginienses Magonem *eadem, qua* fratrem, absentem *affecerunt poena.* 8, 2.
2. *Multitudine* adversariorum *superabantur.* 8, 4.
*1. Eumenes rex *in qua nave veheretur,* ut scirent, se facturum. 10, 6.
1. Eumenes rex *fuga salutem petiit.* 11, 4.
2. Saepe alias *pedestribus copiis* pari prudentia *pepulit* adversarios. 11, 7.
*1. *Uno loco se tenebat, in castello.* 12, 3.
2. Legati Romanorum *multitudine* domum eius *circumdederunt.* 12, 4.
1. Aliquot eius libri sunt, *Graeco sermone confecti.* 13, 2.

Doctrinis omnibus erudivit, *quibus* puerilis aetas impertiri debet **Att.** 1, 2. **per eum* honores ceperant 7, 2. **per epistulas* privatis pecunias imperaret 7, 3. *memoria* immortali retinebat 11, 5. *optimis artibus* eruditum 12, 4. *utilitate, forma* iudicandum est 13, 3. non *magnitudine* sed *ratione* metiri 14, 3. *versibus* exposuit 18, 5. *versibus* descripserit 18, 6.

48. Ablativus pretii

bei *aestimo, redimo, perduco, aedifico, effero.*

Lis *quinquaginta talentis aestimata est.* Milt. 7, 6.

Ea pecunia classis centum navium *aedificata est.* Them. 2, 2.

Complures pauperes, qui *unde efferrentur* non reliquissent, *suo sumptu extulit.* Cim. 4, 3.

Suo sanguine ab Acherunte cupiverunt *redimere.* Dion 10, 2.

Damnatur Timotheus lisque eius *aestimatur centum talentis* Timoth. 3, 5.

Diomedon Micythum *quinque talentis* ad suam *perduxit* voluntatem. Epam. 4, 1.

49. Ablativus mensurae

1. bei Comparativen, Superlativen und ähnlichen Ausdrücken,

2. bei Zeitbestimmungen. Beigefügt sind unter *2 die gleichbedeutenden präpositionalen Ausdrücke.

Eo Mi. 5, 4. Con. 1, 2. Ag. 6, 3. *neque eo magis* Paus. 3, 5. Pel. 1, 3. Eum. 4, 2. Reg. 3, 3. Att. 8, 6. *neque eo setius* Mi. 2, 3. Eum. 5, 1. Att. 2, 2. *quo desto* Thras. 2, 3. Hannib. 10, 3. *nihilo setius* Con. 2, 4. 3, 3. Dion 8, 5. Hannib. 7, 1. Att. 22, 3. *nihilo minus* Them. 7, 2. Att. 4, 3. *nihilo magis* Dat. 10, 3.

Multo *aliter* **Praef.** 7.

1. *Tanto plus* virtute valuerunt Athenienses, ut decemplicem numerum hostium profligarint. **Milt.** 5, 5.
2. Pisistrati tyrannis *paucis annis ante* fuerat. 8, 1.
1. *Multo plura* bona patri tuo feci, postquam in tuto ipse et ille in periculo esse coepit. **Them.** 9, 3.
1. *Multo commodius* dicitur apud regem verba fecisse, quam ii poterant, qui in Perside erant nati. 10, 1.
1. In his cognitum est, *quanto antestaret* eloquentia innocentiae. **Arist.** 1, 2.
*2. Decessit *post annum quartum*, quam Themistocles Athenis erat expulsus. 3, 3.
2. *Post* non *multo* sua sponte ad exercitum rediit. **Paus.** 3, 1.
1. *Paucis ante gradibus*, quam qui eum sequebantur, in aedem Minervae confugit. 5, 2.
*2. *Post annum quintum*, quam expulsus erat, in patriam revocatus est. **Cim.** 3, 3.
2. *Post*, neque ita *multo*, Cyprum imperator missus est. 3, 4.
1. Omnium aetatis suae *multo formosissimus* erat. **Alc.** 1, 2.
1. Lacedaemonii *multo superiores* bello esse coeperunt. 4, 7.
2. Lacedaemonii *paulo ante* victores viguerant. 5, 5.
2. Theopompus historicus *post aliquanto* natus est. 11, 1.

Aliquanto *crudelior* **Dion** 3, 3. **post diem tertium* quam 5, 3. paulo *ante* 6, 1. 7, 3. **quartum post annum* quam 10, 3. hoc *plura* (deshalb?) **Timoth.** 4, 6. nihilo *segnius* **Dat.** 2, 5. hoc *maiore* (deshalb?) 5, 4. **ante aliquot dies* 11, 2.

1. In doctrinis *tanto antecessit* condiscipulos, ut facile intellegi posset pari modo superaturum omnes in ceteris artibus. **Epam.** 2, 2.
2. *Quattuor mensibus diutius*, quam populus iusserat, gessit imperium. 7, 5.

2. Lacedaemoniorum imperii maiestas, neque ita *multo post*, Leuctrica pugna concidit. **Pel.** 2, 4.
1. Caria iis temporibus *multo* putabatur regio *locupletissima.* **Ages.** 3, 1.
1. Pepulit *multo maiores* adversariorum copias. 3, 6.
1. *Multo gloriosius* duxit, si institutis patriae paruisset, quam si bello superasset Asiam. 4, 3.

Multo *illustrior* **Eum.** 1, 1. multo *honorificentius* 1, 5. non multo *ante* 3, 3. altero tanto *longiorem* anfractum 8, 5. *retardaretur* non minus totidem (quinque) dierum spatio 9, 2. multo *notior* **Phoc.** 1, 1. neque ita multo *post* 2, 5. multo *sapientius* **Timol.** 1, 2. multo *antecesserunt* **Reg.** 2, 1. neque ita multo *post* 3, 4.

1. Ut Karthaginem venit, *multo aliter* ac sperarat rem publicam se habentem cognovit. **Hamilc.** 2, 1.
1. Non est infitiandum Hannibalem *tanto praestitisse* ceteros imperatores prudentia, *quanto* populus Romanus *antecedat* fortitudine cunctas nationes. **Hannib.** 1, 1.
2. C. Flaminium consulem insidiis circumventum occidit neque *multo post* C. Centenium praetorem. 4, 3.
2. Hanc *post rem gestam* non ita *multis diebus* M. Minucium Rufum fugavit. 5, 3.
2. *Post id factum paucis diebus* apud Zamam cum Scipione conflixit. 6, 3.

Multo *familiarius* **Att.** 5, 3. neque multo *post* 8, 5 paulo *ante* 10, 2. multo *elegantissimum* 12, 4.

50. Utor, [deutor], fruor, fungor, perfungor, potior; **potior* gleich häufig mit dem Gen., einmal im Gerundivum, *utor, fungor* einmal mit dem Acc., †*utor* dreimal mit zwei Abl.

Glorior, nitor 38.

Uterentur eodem instituto **Praef.** 4.

† Coloni consuluerunt Apollinem, *quo* potissimum *duce uterentur.* **Milt.** 1, 2.

Tota regione, quam petierat, *potitus est.* 2, 1.

Iam in eo erat, ut *oppido potiretur.* 7, 3.

Omnes et dicuntur et habentur tyranni, qui potestate sunt perpetua in ea civitate, quae *libertate usa est.* 8, 3.

Phalerico portu neque *magno* neque *bono* Athenienses *utebantur.* **Them.** 6, 1.

Tres legati *functi summis honoribus* Athenas missi sunt. 7, 3.

Regi pollicitus est, si *suis uti consiliis* vellet, illum Graeciam bello oppressurum. **Them.** 10, 2.

Pari felicitate in ea re *usus* elatius se gerere coepit. **Paus.** 2, 2.

Apparatu regio utebatur, veste Medica. 3, 2.

Hilotarum multitudo servorum *munere fungitur.* 3, 6.

Duro admodum *initio usus est* adulescentiae. **Cim.** 1, 1.

Eodem die *pari fortuna* in terra *usus est.* 2, 3.

Qua victoria *magna praeda potitus est.* 2, 4.

Hospitio Lacedaemoniorum *utebatur.* 3, 3.

Nemo impediebatur, quominus *eis rebus*, *quibus* quisque vellet, *frueretur.* 4, 1.

* Apud Aegos flumen *classis* hostium *est potitus.* **Lys.** 1, 4.

Imperatores in captos *clementia fuerant usi.* **Alc.** 5, 6.

Usus est non minus *prudentia* quam *fortitudine.* **Thras.** 2, 6,

Praetores superioris *more* crudelitatis *erant usi.* 3, 1.

Vereor, ne civitati meae sit opprobrio, si potius barbarorum quam illius *more fungar.* **Con.** 3, 4.

Uteretur consiliis **Dion** 3, 1. **potitus est* totius eius partis Siciliae, urbis Syracusarum. 5, 5.

Pedites ante illum imperatorem *maximis clipeis*, *brevibus hastis*, *minutis gladiis utebantur.* **Iph.** 1, 3.

Uterentur iis statibus **Chab.** 1, 3. [*uteretur* consilio] **Timoth.** 3, 2. *usus* temeraria ratione 3, 4. **fungens* munus militare **Dat.** 1, 2.

Erat prudens, gravis, *temporibus* sapienter *utens.* **Epam.** 3, 1.

Amicorum *fide* (N: *facultatibus*) ad alios sublevandos saepe *usus est.* 3, 4.

Qui *pace diutina* volunt *frui*, bello exercitati esse debent. Quare si principes Graeciae vultis esse, *castris est* vobis *utendum*, non *palaestra.* 5, 4.

Nullius in ista re minus *uti consilio* volo. 5, 5.

* *Eo* (Xenophonte) *usus est* familiarissime. **Ages.** 1, 1.

Imperii potitus est. 2, 1.

Data potestate *tanta celeritate usus est.* 2, 2.

Multis locis expugnatis *magna erat praeda potitus.* 3, 5.

* Maximam habebat fiduciam *regni* Persarum *potiundi.* 4, 2.

Tanta *usus est celeritate*, ut transierit triginta diebus. 4, 4.

Domo eadem fuit contentus, *qua* Eurysthenes *fuerat* * *usus.* 7, 4.

Potirentur summi imperii **Eum.** 3, 4. *usus erat* illo (Cratero) familiariter 4, 4. *uteretur* cibo 5, 4. *uteretur* imperio acerbiore

Eum. 6, 2. *uterentur* consiliis 6, 4. **potiretur* summi imperii 7, 1. [*de*]*uteretur* devicto 11, 3. †quibus amicis *esset usurus* 12, 2. *potitus est* Piraeo **Phoc.** 2, 5. *utebatur* patrociniis 3, 1. Euphiletus, quo familiariter *fuerat usus* 4, 3. *potitus est* Syracusarum **Timol.** 2, 1. ducem, quo *uterentur* 2, 1.

Mercenarii milites, *quibus* adversus Romanus *usi erant*, desciverunt. **Hamilc.** 2, 2.

Postea numquam *dextro oculo* aeque bene *usus est.* **Hannib.** 4, 3.

Multis variisque perfunctus est laboribus. 13, 1.

† *Sosylo* litterarum Graecarum *usus est doctore.* 13, 3.

Usus est patre diligente, diti, studioso litterarum. **Att.** 1, 2.

Quo beneficio *uti* 3, 1. *utebatur* intime Q. Hortensio 5, 4. *usus est* aetatis vacatione 7, 1. Sic M. Bruto *usus est*, ut nullo ille adulescens aequali familiarius quam hoc sene 8, 2. **uti* quid de suis facultatibus 8, 4. *uteretur* intima familiaritate 9, 3. **potiturum* rerum 9, 6. *utens* liberalitate 11, 5. *usus sit* ea (gratia) 12, 2. *usus est* omnibus optimis rebus 13, 1. *usus est* familia optima, mediocri 13, 3. *usus est* tanta moderatione 14, 2. *uteretur* iis (praeceptis philosophorum) 17, 3. *frueretur* Attico 20, 2. *usus esset* tanta prosperitate valetudinis 21, 1.

51. Ablativus modi

* mit und ohne *cum*, ein Substantiv mit Attribut meist ohne *cum*.

Sua sponte Milt. 1, 4. Them. 10, 4. Paus. 3, 1. Cim. 3, 3. Chab. 2, 1. 2, 3. Timoth. 2. 2. *quemadmodum* Dion 2, 4. 8. 1. Iph. 2, 4. Pel. 1, 1. Eum. 5, 4. 11, 1. *per litteras, epistulas* 47: Con 3, 3. Att. 7, 3. *Cum* zum Ausdruck der Begleitung 52.

Nostris *moribus* **Praef.** 4. 6.

Summa aequitate res constituit. **Milt.** 2, 2.

Imperium obtinebat *voluntate* illorum, cum quibus erat profectus. 2, 3.

Chersoneso *tali modo* constituta Lemnum revertitur. 2, 4.

Pari felicitate ceteras insulas sub Atheniensium redegit potestatem. 2, 5.

Sub montis radicibus acie instructa proelium commiserunt *hoc consilio*, ut montium altitudine tegerentur. 5, 3.

Nonnullas insulas *vi* expugnavit. 7, 1.

* Cum totidem navibus atque erat profectus Athenas *magna cum offensione* civium suorum rediit. 7, 4.

Dominationem non erat *vi* consecutus sed suorum *voluntate.* 8, 3.

Hinc *pari proelio* discesserunt. **Them.** 3, 3.

* Xerxi nuntiavit adversarios eius in fuga esse; qui si discessissent *maiore cum labore* et longinquiore tempore bellum confecturum. 4, 4.

Pari modo apud Salamina parvo numero navium maxima post hominum memoriam classis est devicta. 5, 3.

Muros Atheniensium restituit *praecipuo suo periculo.* 6, 2.

Spartae professus est Athenienses suo consilio, quod *communi iure* gentium facere possent, deos suos muris saepsisse. 7, 4.

* Argis propter multas virtutes *magna cum dignitate* vixit. 8, 2.

Quo *maiore religione* rex se receptum tueretur, filium eius parvulum arripuit et cum eo se in sacrarium, quod *summa* colebatur *caerimoia*, coniecit. 8, 4.

De cuius morte *multimodis* apud plerosque scriptum est. 10, 4.

Thucydides ossa eius clam in Attica ab amicis sepulta, quoniam *legibus* non concederetur, quod proditionis esset damnatus, memoriae prodidit. 10, 5.

Tripodem aureum Delphis posuit epigrammate inscripto: *suo ductu* barbaros apud Plataeas esse deletos. **Paus.** 1, 3.

Non *stolida* sed *dementi ratione* cogitata patefecit. 3, 1.

Epulabatur *more* Persarum luxuriose. 3, 2.

Lacedaemonii legatos cum clava ad eum miserunt, in qua *more* illorum erat scriptum. 3, 4.

Licet *legibus* Lacedaemoniorum cuivis ephoro regem in vincla publica conicere. 3, 5.

Legibus Atheniensium emitti non poterat. **Cim.** 1, 1.

Tali modo custodia liberatus est. 2, 1.

Animo forti invidiae ingratorum civium cessit. 3, 2.

Athenienses confecisse apparet, neque id *qua ratione* consecutus sit latet. **Lys.** 1, 2.

Hac spe (se Afros facilius corrupturum) profectus est in Africam. 3, 3.

Petiit a Pharnabazo, ut ad ephoros sibi testimonium daret, *quanta sanctitate* bellum gessisset. 4, 1.

In domo sua facere mysteria dicebatur, quod nefas erat *more* Atheniensium. **Alc.** 3, 6.

Populi scito restituitur *parique* absens *imperio* praeficitur. 5, 4.

Theopompus et Timaeus, duo maledicentissimi historici, nescio *quo modo* in illo uno laudando conspirant. 11, 1.

Lacedaemoniorum *moribus* summa virtus in patientia ponebatur. **Alc.** 11, 4.

Nescio *quo modo* multi nobilitate eum praecucurrerunt. **Thras.** 1, 3.

Iure suo nonnulla ab imperatore miles vindicat. 1, 4.

Fecit pacem *his condicionibus.* 3, 1.

* Primum *ex more* Persarum ad chiliarchum accessit. **Con.** 3, 2.

Hac mente magnam contrahunt classem. 4, 4.

Magna *ambitione* **Dion** 2, 2. omni *ratione* 5, 1. maximo *animo* 5, 3. pari *modo* 5, 5. talibus *pactionibus* 5, 6. *animo* aequo 6, 4. 7, 3. nullo *modo* 8, 2. hac *mente* 9, 1.

Tanta severitate exercitui praefuit, ut nullae umquam in Graecia exercitatiores copiae fuerint. **Iph.** 2, 1.

Obnixo *genu* scuto, proiecta *hasta* **Chab.** 1, 2. illo *statu* 1, 3. *animo* aequo 3, 3. tali *modo* 4, 1. iis *legibus* **Timoth.** 2, 2. **cum* summa *ignominia* 4, 1. maximo *studio* **Dat.** 4, 1 quorum *ductu* 5, 4. *animo* strenuo 6, 4. mala *fide compositoque* 6, 6. maiore *calamitate* 8, 5. *ornatu vestituque* militari 9, 3. *more* Persarum 10, 1. pari *modo* 10, 2.

Quae ipsis lectoribus leviora sunt, *pari modo* apud ceteros fuisse arbitrantur. **Epam.** 1, 1.

Scimus mucisen *nostris moribus* abesse a principis persona. 1, 2.

Facile intellegi potuit *pari modo* superaturum omnes in ceteris artibus. 2, 2.

* Clemens patiensque erat *admirandum in modum.* 3, 2.

Otii *nomine* servitutem concilias. 5, 3.

* Risus omnium *cum hilaritate* coortus est. Sic a iudicio capitis *maxima* discessit *gloria.* 8, 5.

Magna caede <edita> multisque occisis Epaminondam concidere viderunt. 9, 1.

Hac mente Lacedaemonii amicis suis summas potestates dederant. **Pel.** 1, 4.

Exules cum canibus venaticis exierunt, retia ferentes, *vestitu agresti,* quo *minore suspicione* facerent iter. 2, 5.

In pactione *summa fide* mansit. **Ages.** 2, 4.

Magna industria bellum apparavit. 3, 2.

Tanta modestia dicto audiens fuit iussis absentium magistratuum, ut si privatus in comitio esset Spartae. 4, 2.

Hac mente Hellespontum copias traiecit. 4, 4.

Summa religione omnia simulacra arasque conservavit. 4, 7.

Ut si *bono animo* fecissent, laudavit consilium eorum. 6, 2.

Magno *studio* **Eum.** 2, 3. acerrimo concursu 4, 1. inimica *mente*

Eum. 4, 2. Alexandri *nomine, specie* imperii nominisque *simulatione* 7, 2. *quodammodo* 7, 3. prospera *fortuna* **Phoc.** 2, 1. *legibus* fieret iudicium 3, 4. *more* Atheniensium 4, 2. hac *mente* **Timol.** 1, 4. pari *modo* 1, 5. incredibili *felicitate* 2, 1. *lege* agere, *legibus* experiri 5, 2. magna *felicitate* **Reg.** 2, 3. *dolo* 3, 4.

Hoc consilio pacem conciliavit. **Hamilc.** 1, 5.

* Succumbente patria ipse periturum se potius dixit, quam *cum tanto flagitio* domum rediret. 1, 5.

Fidenti animo atque *infesto* Romanis effecit, ut imperator cum exercitu in Hispaniam mitteretur. 3, 1.

Moribus Karthaginiensium non poterat interdici socero genero. 3, 2.

In Hispania magnas res *secunda* gessit *fortuna*. 4, 1.

Saguntum, foederatam civitatem, *vi* expugnavit. **Hannib.** 3, 2.

M. Minucium Rufum *dolo* productum in proelium fugavit. M. Claudium Marcellum apud Venusiam *pari modo* interfecit. 5, 3.

Gortynii templum *magna cura* custodiunt. 9, 4.

Dolo erat pugnandum, cum par non esset armis. 10, 4.

Saepe pedestribus copiis *pari prudentia* pepulit adversarios. 11, 7.

Eodem modo undique obsidebatur. 12, 4.

Non *potentia* sed *iure* **Cato** 2, 2. pari *modo* 3, 4. aequo *animo* **Att.** 1, 3. more maiorum 6, 2. suo *nomine* 6, 3. *summa *cum offensione* 7, 2. tanta *diligentia* 9, 4. secunda *fortuna* 9, 5. *iure* 11, 6. *consuetudine* ea qua 12, 3. pari *modo* 13, 3. quodam *modo* 16, 4. *ordine* 18, 3. pari *modo* 18, 4. tali *modo* 21, 1. tanta *constantia* 22, 1. maxima *frequentia* 22, 4.

52. Cum zum Ausdrucke der Begleitung bei Sachen.

Die den Feldherrn begleitende Kriegsmacht steht stets mit *cum*.

Cum totidem navibus, atque erat profectus Athenas rediit. **Milt.** 7, 4.

Lacedaemonii Pausaniam *cum classe communi* Cyprum miserunt. **Paus.** 2, 1.

Xerxes *cum epistula* Artabazum ad Pausaniam mittit. 2, 5.

Lacedaemonii legatos *cum clava* ad eum miserunt. 3, 4.

Cyprum *cum ducentis navibus* imperator missus est. **Cim.** 3, 4.

Semper eum pedissequi *cum nummis* sunt secuti. 4, 2.

Thraeces eum *cum magna pecunia* venisse senserunt. **Alc.** 9, 2.

Cum parte navium in patriam venit. **Con.** 4, 5.

Diomedon *magno cum pondere* auri Thebas venit. **Epam.** 4, 1.
Exules *cum canibus venaticis* exierunt. **Pel.** 2, 5.
Sellam *cum sceptro* ac *diademate* **Eum.** 7, 2.
Hannibalem Karthaginienses *cum imperio* apud exercitum habebant. **Hannib.** 7, 3.
Tabellarium in scapha *cum caduceo* mittit. 11, 1.

V. Orts-, Raum- und Zeitbestimmungen.

53. Präpositionen.

Ad bei *appellere* etc. 19, bei *idoneus* etc. 20, *quemadmodum* 51.

Usque ad nur zeitlich: *usque ad septimum diem.* Eum. 12, 3. Iusiurandum patri datum *usque ad hanc aetatem* conservavi. Hb. 2, 5. Exercitui praefuit *usque ad P. Sulpicium C. Aurelium consules.* Hb. 7, 1. *usque ad extremam aetatem.* Cato 2, 4. *usque ad praeturam* Servii Galbae. Cato 3, 4. *usque ad extremum tempus* Att. 16, 3.

ante zeitlich 49.

erga statt des Gen. obi. 8, ausser Lys. 2, 2 immer in feindlichem Sinne.

Inter statt des Gen. part. 10, bei *dividere* 22.

Intra nicht zeitlich 59.

Penes: Ad ephoros Lacedaemoniorum accessit, *penes quos* summum erat imperium. Them. 7, 2. Ait Onomarcho, *pene quem* summa imperii erat custodiae, se mirari, quare iam tertium diem sic teneretur. Eum. 11, 3. *Apud eum* summum erat imperium populi ⟨iussu⟩. Phoc. 2, 4. Occiso Caesare respublica *penes Brutos* videbatur esse et *Cassium.* Att. 8, 1.

Per instrumental, räumlich 47, modal 47, 51, nicht zeitlich 58.

Post 49. **Propter** 11: Di. 1, 3. 9, 3.

Ab bei *petere, precari* 33, *ortus* etc. 36, *perire* 40, Verbis der Trennung 26, 44, 56.

Usque a: Antiochus *usque a rubro mari* arma conatus est inferre Italiae. Hb. 2, 1.

Ab seit: Cum patre *a puero* in exercitibus fuerat versatus. Cim. 2, 1. *ab anno vicesimo.* Eum. 13, 1. *ab adulescentia* usque ad extremam aetatem Cat. 2, 4. 3, 2. *a condiscipulatu* Att. 5, 3. *ab consulatu* eius usque ad extremum tempus 16, 3. *a stirpe* ad hanc aetatem 18, 3.

Coram: *Coram frequentissimo* [legationum] *conventu* Lacedae-

moniorum tyrannidem coarguit. Ep. 6, 4. At ille Diomedonti *coram* 'Nihil' inquit 'opus pecunia est'. Ep. 4, 2.

Cum bei *coniungere* 19. beim Abl. modi 51, zum Ausdruck der Begleitung 52.

De statt des Gen. part. 10, bei *mentionem facere* 14, bei *quaero* 34, Verbis der Trennung 44.

Ex statt des Gen. part. 10, bei *fugere* etc. 26, bei *quaero* 34, *ortus* etc. 36, Verbis der Trennung 44, *iudicare* 47, *ex more* 51: Con. 3, 2. Ortsbestimmungen 54.

Pro für 22.

Tenus: Apertum fuit, si Conon non fuisset, Agesilaum Asiam *Tauro tenus* regi fuisse erepturum. Con. 2, 3.

In *c. Acc.* statt des Gen. obi. 8, bei *inferre* 19, *dare in matrimonium* 21, *admirandum in modum* 51, Ortsbestimmungen 54, Zeitbestimmungen 60. *c. Abl.* statt des Gen. part. 10, *habere in matrimonio* 21, bei *esse* 24, bei *habere, ponere* 30, statt des Abl. instr. 47, bei Ortsbestimmungen 54, 55, Zeitbestimmungen 57.

54. Städte- und Ländernamen.

Roma, Mutina, Sena, Capua, Venusia; Utica, Zama; Dodona, Pydna, Coronea, Eretria, Decelea, Munychia, Mantinea, Olympia, Sparta; Magnesia, Nora; Alexandrea. — Corcyra, Creta (Hb. 9, 1. dagegen Pf. 4), Samothracia.

Phyle; Bizanthe, Pactye, Crithote; Cyme, Ace (Acc. -en).

Fregellae, Syracusae; Aegiae, Thebae, Plataeae, Athenae, Pherae; Colonae, Cyrenae.

Haliartus, Corinthus; Olynthus, Sestus, Cyzicus, Lamprus, Ephesus, Cnidus. — Delus, Naxus, Parus, Thasus, Scyrus, Lemnus, Lesbus, Chius, Samus, Cyprus (Paus. 2, 1. Cim. 3, 4. Chabr. 2, 2. 3, 4). — Chersonesus (Milt. 1, 1. 4. 6. 2, 4. dagegen 8, 3?); Hellespontus (Paus. 2, 1).

Thurii, Orni, Delphi, Argi.

Saguntum, Clastidium, Tusculum, Tarentum, Hadrumetum, Taenarum, Byzantium, Grynium, Sigeum, Citium.

Amphipolis, Chalcis, Elis, — Salamis (Acc. -a).
Hippo, Marathon (a), Babylon, Lacedaemon (-i Pf. 4), Carthago; Troezen (a); Myus (a); Sardis.

Europa, Hispania, Gallia, Italia, Etruria, Apulia, Thracia, Macedonia, Graecia, Thessalia, Attica, Messena (Abl. -e), Asia, Aeolia, Ionia, Lydia, Caria, Phrygia, Paphlagonia, Cappadocia,

Cataonia, Cilicia, Syria, Media, Africa. — Sardinia, Sicilia, Euboea, Creta (Pf. 4).

Laconice (en), Messene als Abl.

Epirus, Peloponnesus, Aegyptus (jedoch Dat. 4, 1), Chersonesus (Milt. 8, 3).

Elis, Persis; Troas.

Städtenamen mit einem Appellativum.

Praefecti regii suas copias *in campum Marathona* deduxerunt. Milt. 4, 2.

In ⟨oppugnando⟩ *oppido Citio* est mortuus. Cim. 3, 4.

Accidit, ut una nocte omnes Hermae, qui *in oppido* erant *Athenis*, deicerentur. Alc. 3, 2.

Athenis, splendidissima civitate, natus est. 11, 2.

Domus mit einem Attribut (*Humus, rus* fehlen).

Plurimi hortabantur, ut *domos suas* discederent. **Them.** 4, 2.

Plurima mala omnium Graiorum *in domum tuam* intuli. 9, 2.

Oratio post mortem *in domo eius* reperta est. **Lys.** 3, 5.

Educatus est *in domo Pericli.* **Alc.** 2, 1.

In domo sua facere mysteria dicebatur. 3, 6.

Noluit id sumere cuius partem *domum suam* ⟨quisque⟩ ferre posset. **Timoth.** 1, 3.

Exules *domum Charonis* deverterunt. **Pel.** 2, 5.

Nihil umquam *domum suam* contulit. **Ages.** 7, 3.

Suae domi sacellum Automatias constituerat. **Timol.** 4, 4.

Domum suam omnium ordinum homines invitabat. **Att.** 13, 6.

Non ex vita, sed *ex domo in domum* videbatur migrare. 22, 1.

55. Blosser Ablativ auf die Frage Wo?

1. **locus** *mit und ohne in:* Milt. 5, 2. 5, 3. Them. 3, 1. 3, 3. 4, 5. in 8, 5. Paus. 5, 5. (2). Cim. 4, 1. Dion 10, 3. Dat. 4, 4. 6, 2. 7, 3. 8, 1. 8, 3. 9, 3. 11, 1. 11, 2. Pel. 2, 1. Ages. 3, 6. Eum. 5, 2. 5, 4. *in* 5, 6. 5, 7. 9, 4. Hm. 1, 2. Hb. 7, 3. 11, 1. 12, 3. Att. 3, 2. *in* 20, 1. *hoc loco an dieser Stelle des Buches:* Paus. 4, 3. Lys. 4, 1. Pel. 3, 1. *multis locis bei vielen Gelegenheiten:* Dat. 1, 1. *testimonii loco* librum datum tradidit Lys. 4, 3. eum habuit ad manum *scribae loco* Eum. 1, 5.

2. **mari** *und* **terra** *verbunden:* Them. 2, 4. Arist. 2, 3. Alc. 1, 2. 6, 2. Reg. 1, 3. Hm. 1, 2. Hb. 10, 2. *mari* Con. 1, 1. Timoth. 2, 2. *angusto mari* Them. 4, 5. *in terra* Them. 3, 1. Cim. 2, 3.

3. **Der Weg oder die Strasse:**

Deviis itineribus milites duceret in quibus. Eum. 3, 5. illa via, *qua* omnes commeabant, *hac* proficisceretur 8, 5. 6. *hoc* ⟨in⟩ *itinere* gravi morbo afficitur oculorum. Hannib. 4, 3.

4. *Substantiva mit* **totus:**

Tota Graecia Pf. 5; *tota* celebratum est *Graecia* Iph. 2, 3. *tota Graecia* Chab. 1, 3.

Tota Africa otium reddidit. Hamilc. 2, 5.

56. Accusativus der Ausdehnung

bei *abesse*, [*esse ab*], *recedere*. Andre Acc. auf die Frage Wie hoch? etc. fehlen. Gen. qual. Eum. 8, 5.

Campus Marathon ⟨*ab*⟩*est ab oppido* circiter *milia* passuum *decem*. Milt. 4, 2.

Tantum se *ab invidia* putabant ⟨*a*⟩*futuros*, *quantum* a conspectu suorum *recesserint*. Chab. 3, 4.

Tantum afuit ab insolentia gloriae, ut commiseratus sit fortunam Graeciae. Ages. 5, 2.

Tantum afuit a societate sceleris, ut antetulerit civium suorum libertatem fratris saluti. Timol. 1, 3.

Hadrumetum *abest* a Zama circiter *milia* passuum *trecenta*. Hannib. 6, 3.

Tantum afuit a cupiditate pecuniae, ut nulla in re usus sit gratia Antonii. Att. 12, 2.

57. Ablativus auf die Frage Wann?

1. Eigentliche Zeitmasse (tempus, initium) mit und ohne *in*,

2. uneigentliche (bellum, magistratus) ohne ein Attribut mit *in*,

3. uneigentliche mit einem Attribut ohne *in*,

4. uneigentliche mit einem Attribut mit *in*,

5. Abl. instr. (bello, pugna), die zum Teil auch temporal gefasst werden können und meist temporal übersetzt werden.

Domi belliique nur Alc. 7, 1.

1. *Hoc in tempore* (Lage) nulla civitas Atheniensibus auxilio fuit praeter Plataeenses. **Milt.** 5, 1.
2. *In quo* (*proelio*) plus virtute valuerunt Athenienses. 5, 5.
4. *Quo* ⟨*in*⟩ *imperio* plerasque insulas ad officium redire coegit. 7, 1.
1. Pecuniam solvere *in praesentia* non poterat. 7, 6.

3\. 1. Primus gradus fuit capessendae rei publicae *bello Corcyraeo;*

ad quod gerendum praetor a populo factus non solum *praesenti bello* sed etiam *reliquo tempore* ferociorem reddidit civitatem. **Them.** 2, 1.

3. Id quantae saluti fuerit universae Graeciae, *bello* cognitum est *Persico*. 2, 4.

3. 2. Magnus *hoc bello* fuit neque minor *in pace*. 6, 1.

1. Huc cum venisset, *in praesentia* rex aberat. 8, 4.

5. Regi pollicitus est, si suis uti consiliis vellet, illum Graeciam *bello oppressurum*. 10, 2.

2. 5. Praetor fuit Atheniensium apud Plataeas *in proelio, quo fusus* barbarorum exercitus Mardoniusque *interfectus est*. **Arist.** 2, 1.

3. *Eo* ipse dux Mardonius cecidit *proelio*. **Paus.** 1, 2.

2. Hunc Athenienses non solum *in bello* sed etiam *in pace* diu desideraverunt. **Cim.** 4, 1.

2. Praefectus classis *in bello* multa crudeliter avareque fecit. **Lys.** 4, 1.

3. *Bello Peloponnesio* huius consilio atque auctoritate Athenienses bellum Syracusanis indixerunt. **Alc.** 3, 1.

1. Inimici eius quiescendum *in praesenti* decreverunt. 4, 2.

5. Lacedaemonii multo *superiores bello* esse coeperunt. 4, 7.

1. *Initio* cum Pisandro per internuntios colloquitur. 5, 3.

4. 5. *Horum in imperio* magna commutatio rerum facta est. *Victi* enim *erant* Lacedaemonii *quinque proeliis terrestribus, tribus navalibus, in quibus* ducentas naves triremes amiserant, quae captae in hostium venerant potestatem. 5, 5.

1. Quod *in praesentia* vestimentorum fuit arripit. 10, 5.

3. *Peloponnesio bello* multa sine Alcibiade gessit. **Thras.** 1, 3.

2. 1. Cum triginta tyranni plurimos cives, quibus *in bello* parserat fortuna, patria expulissent, non solum princeps, sed etiam solus *initio* bellum iis indixit. 1, 5.

2. Nihil *in bello* oportet contemni. 2, 3.

4. *In secundo proelio* cecidit Critias, dux tyrannorum. 2, 7.

3. 4. *Peloponnesio bello* accessit ad rem publicam, *in eoque* eius opera magni fuit. Omnibus unus insulis praefuit, *in qua potestate* Pheras cepit, coloniam Lacedaemoniorum. **Con.** 1, 1.

3. Fuit *extremo Peloponnesio bello* praetor. 1, 2.

5. Lacedaemonios apud Cnidum *magno proelio fugat*. 4, 4.

4. Inconsideratior *in secunda* quam *in adversa* erat *fortuna*. 5, 1.

5. Magnam auctoritatem sibi *pugna illa navali*, quam apud Cnidum fecerat, *constituit*. 5, 2.

2. Multum *in bello* est versatus. **Iph.** 1, 2.

3. *Eodem bello* omnes copias Lacedaemoniorum fugavit. 2, 3.

3. Causam capitis semel dixit *bello sociali*. **Iph.** 3, 3.

In proelio, *in eo* **Chabr.** 1, 1. 2. *bello devinceret* 2, 2. *bello sociali* 4, 1. *bello subegit* **Timoth.** 1, 2. *superiore bello* 1, 2. *bello premi* 3, 1. *bello strenuus* **Dat.** 1, 1. *in bello, in eo bello* 1, 2. *Troico bello* 2, 2. *in quo (bello)* 2, 5. *in proelio* 6, 1. *bello opprimi* 9, 1.

5. *Paritur* pax *bello*. Itaque qui ea diutina volunt frui, *bello exercitati* esse debent. **Epam.** 5, 4.

5. *Uno proelio* Thebas ab interitu *retraxit*. 8, 4.

3. 5. Lacedaemoniorum imperii maiestas *Leuctrica pugna* ab hoc initio *perculsa concidit*. **Pel.** 2, 4.

1. Exules *tempore ipso, quo* studuerant, Thebas pervenerunt. 2, 5.

4. 3. <*In*> *Leuctrica pugna* fuit dux delectae manus. 4, 2.

1. *Initio* exul patria caruit. 5, 1.

4. *In quo proelio* Alexandrum ut animadvertit, incensus ira equum in eum concitavit. 5, 4.

5. Multo gloriosius duxit, si institutis patriae paruisset, quam si *bello superasset* Asiam. **Ages.** 4, 3.

3. 5. Athenienses et Boeotos *gravi proelio vicit*. 4, 5.

3. Aliquot vulnera acceperat *eo proelio*. 4, 6.

3. *Una pugna* decem milia hostium ceciderunt. 5, 2.

Prima nocte, secunda, tertia vigilia **Eum.** 9, 3. *in proelio* 11, 4. *initio* 13, 3. *in senectute* **Phoc.** 4, 1. Siciliam *bello vexatam*. **Timol.** 1, 1. *in bello* 2, 1. *initio* 3, 1. *bello vacuefactas* possessiones 3, 2. *initio* 3, 2. *in proelio* **Reg.** 1, 2. *in proelio* 3, 2. *captus bello* 3, 3.

3. 1. *Primo Poenico bello* sed *temporibus extremis* admodum adulescentulus in Sicilia praeesse coepit exercitui. **Hamilc.** 1, 1.

3. *Eius adventu* (Fl: ante eius adventum) et mari et terra male res gerebantur Karthaginiensium. 1, 2.

2. *In proelio* pugnans adversus Vettones occisus est. 4, 2.

2. Cum bellum parabis, te ipsum frustraberis, si non me *in eo* principem posueris. **Hannib.** 2, 6.

1. 5. *Proximo triennio* omnes gentes Hispaniae *bello subegit*. 3, 2.

3. 4. *Hoc* <*in*> *itinere* gravi morbo afficitur oculorum. 4, 3.

3. 5. Utriusque consulis exercitus *uno proelio fugavit*. 4, 4.

4. 2. Rex factus est. *In eo magistratu* pari diligentia se Hannibal praebuit, ac fuerat *in bello*. 7, 5.

1. Vasa iacta *initio* risum pugnantibus concitarunt. 11, 5.

In consulatu censuraque **Cato** 1, 1. *in proelio* apud Senam *quo* cecidit 1, 2. *in priore consulatu* 2, 2. *in pueritia* **Att.** 1, 3. *in quo* (bello) 9, 1. *secunda fortuna* 9, 5. *in praesenti* 12, 5. *suo tempore* 18, 2. *initio* 21, 2.

58. Accusativus auf die Frage Wie lange?

Per tritt niemals hinzu. Gen. qual.: Ar. 1, 2. 1, 4. Cim. 3, 1. Di. 5, 2. 5, 3. Eum. 8, 5. 9, 2.

In Chersoneso *omnes illos, quos* habitarat, *annos* perpetuam obtinuerat dominationem. **Milt.** 8, 3.

Diem noctemque navem tenuit in ancoris. **Them.** 8, 7.

Omne illud tempus litteris sermonique Persarum se dedidit (Fl: Persarum dedit). 10, 1.

Dies noctesque iter faciens. **Dat.** 4, 4.

Huius casu *aliquantum* retardati sunt Boeoti. **Epam.** 9, 2.

Annos septem, *annos* tredecim **Eum.** 1, 6. *partem diei* magnam 4, 1. *menses* complures 5, 6. *diem* unum 9, 6. *diem* tertium 11, 3. *annos* tot 12, 1. amplius quam *triduum* 12, 4. *annos* septem, tredecim, unum 13, 1. *annos* multos **Timol.** 1, 1. *annos* complures 2, 4.

In propinquis urbi Romae montibus moratus est. *Aliquot* ibi *dies* castra habuit. **Hannib.** 5, 1.

Annos octoginta **Cato** 2, 4. *annos* complures **Att.** 4, 3. 12, 3. *biduum* 22, 3.

59. Ablativ auf die Frage Innerhalb welcher Zeit?

Intra in gleicher Bedeutung fehlt.

Brevi tempore tota regione, quam petierat, potitus est. **Milt.** 2, 1.

(Dixit) ponte rescisso regem vel hostium ferro vel inopia *paucis diebus* interiturum. 3, 4.

Quo factum est, ut *brevi tempore* illustraretur. **Them.** 1, 4.

Graeci si discessissent, maiore cum labore et *longinquiore tempore* bellum confecturum; quos si statim aggrederetur, *brevi* universos oppressurum. 4, 4.

Rex qua *sex mensibus* iter fecerat, eadem minus *diebus triginta* in Asiam reversus est. 5, 2.

Agamemnon cum universa Graecia vix *decem annis* unam cepit urbem, ego contra ea una urbe nostra *dieque uno* totam Graeciam liberavi. **Epam.** 5, 6.

Quod iter Xerxes *anno vertente* confecerat, hic transiit *triginta diebus.* **Ages.** 4, 4.

Brevi tempore **Eum.** 1, 4. *diebus quinque* 9, 2. *in tam multis annis* **Reg.** 2, 3.

Tota Africa tantum otium reddidit, ut nullum in ea bellum videretur *multis annis* fuisse. **Hamilc.** 2, 5.

Imperator factus *proximo triennio* omnes gentes Hispaniae bello subegit. **Hannib.** 3, 2.

Biduo et *duabus noctibus* Hadrumetum pervenit. 6, 3.

Novis dilectibus *paucis diebus* multos contraxit. 6, 4.

Classe *paucis diebus* erant decreturi. 10, 4.

Vita perpetua **Cato** 1, 3. **Att.** 1, 4. *annis septem et sexaginta* (N) 17, 1. *annis triginta* 21, 1. *diebus his* 21, 6.

60. In c. Acc. auf die Frage Auf wann?

In crastinum differo res serias. Pel. 3, 2.

Cibaria cocta *dierum decem.* Eum. 8, 7.

Fulvia fundum secunda fortuna emit *in diem.* Att. 9, 5.

Non amplius quam terna milia peraeque *in singulos menses* expensum sumptui ferre solebat. Att. 13, 6.

61. Natus alt.

Annos circiter *XL natus* diem obiit supremum. Alc. 10, 6.

Annos L natus Di. 10, 3. *maior annos LX natus* Reg. 2, 3.

Pater meus puerulo me, utpote non amplius *novem annos nato*, in Hispaniam imperator profectus est. Hannib. 2, 3.

Minor quinque et viginti annis natus imperator factus est. Hannib. 3, 2.

Gen. qual. 9: Ag. 8, 2. Eum. 13, 1. Hm. 3, 1. Cato 1, 2. Att. 17, 1.

Agere fehlt.

Andere Zeitbestimmungen: Abl. mensurae 49, 2. *usque ad, usque a, ab seit* 53.

C. Gebrauch der Redeteile.

Bezeichnung des Lebensalters durch Concreta und Abstracta s. 53 unter *ab seit.*

62. Pluralis statt des Singularis

inbezug auf eine Mehrheit bei Concretis.

Plerique hoc genus scripturae leve et non satis dignum summorum virorum *personis* iudicabunt. Praef. 1.

Graeci plurimi hortabantur, ut *domos* suas discederent. Them. 4, 2.

Praeceptum illud omnium in *animis* esse debet nihil in bello oportere contemni. Thras. 2, 3.

Facile omnium *animos* cogniturum. Dion 8, 2.

(Timuit), ne cognita filii morte *animi* debilitarentur militum. **Dat.** 6, 1.

Cum aetate iam provectus esset, sine ullo morbo *lumina* oculorum amisit. Timol. 4, 1.

63. Volksname statt des Ländernamens.

Legatus *in Persas* est profectus. Pel. 4, 3.

Animo meditabatur proficisci *in Persas.* Ages. 4, 1.

In Paraetacis. Eum. 8, 1. *ex Medis* 8, 4.

Per Ligures Appenninum transiit petens Etruriam. Hannib. 4, 2.

Ti. Sempronium Gracchum *in Lucanis* absens in insidias inductum sustulit. Hannib. 5, 3.

In Sabinis. Cat. 1, 1.

64. Nemo, nihil.

Decl. und Gebrauch von *nemo*, Decl. von *nihil.*

Und niemand, *und* nichts 71, *nihilo* 49.

Nemini **Praef.** 5.

Xerxes accessit astu idque *nullis* defendentibus incendio delevit. **Them.** 4, 1.

Nulli fides eius, *nulli* opera, *nulli* res familiaris defuit. **Cim.** 4, 3.

Neminem iacentem veste spoliavit. **Thras.** 2, 6.

Nemini erat his temporibus dubium. **Con.** 1, 3.

Neminem **Dion** 5, 4. **Dat.** 11, 5.

Nullius in ista re minus uti consilio volo. **Epam.** 5, 5.

Eorum ornatus in eis regem *neminem* significabat. **Ag.** 8, 2.

In *neminem* **Eum.** 6, 2. ab *nullo* 10, 3. *neminem* **Phoc.** 2, 5. *nullo* **Timol.** 3, 4. *nullius* umquam. 3, 6.

Nemini dubium esse debet, quin reliquo tempore eadem mente sim futurus. **Hannib.** 2, 5.

Romam profectus est *nullo* resistente. 5, 1.

Neminem **Att.** 6, 3. *nemini* 9, 6. 11, 1.

Neminem iacentem veste spoliavit. Thras. 2, 6.

Eruditus sic est, ut *nemo Thebanus* magis. Epam. 2, 1.

Fuit disertus, ut *nemo* ei *Thebanus* par esset eloquentia. 5, 1.

Nemo liber Phoc. 4, 4. *nemo Perses* Reg. 1, 4. *nemo civis Romanus* Att. 19, 3.

Peloponnesio bello Alcibiades *nullam rem* sine hoc gessit. Thras. 1, 3.

In nulla re differebat domus <eius a> cuiusvis inopis atque privati. Ages. 7, 4. — *Nulla alia re* Att. 19, 2. 21, 1.

65. Miltiades Atheniensis, pugna Leuctrica.

Argilius quidam adulescentulus; Miltiades, Themistocles, Aristides, Cimon, Alcibiades, Thrasybulus, Conon, Iphicrates, Chabrias, Timotheus, Phocion *Atheniensis,* Eumenes *Cardianus,* Timoleon *Corinthius,* Diomedon *Cyzicenus,* Pyrrhus *Epirotes,* Gongylus *Eretriensis,* Cleon *Halicarnasius,* Hamilcar, Hannibal *Karthaginiensis,* Pausanias, Lysander, Phoebidas, Agesilaus, Sosylus *Lacedaemonius,* Mandrocles *Magnes,* Hestiaeus *Milesius,* Demetrius *Phalereus,* Alexander *Pheraeus,* Dionysius *Siculus,* Dion, Lyco *Syracusanus,* Lysis *Tarentinus,* Epaminondas, Pelopidas *Thebanus, Zacynthius* adulescens.

Pugna (victoria) *Marathonia, Salaminia* (apud Salamina), *Leuctrica, Cannensis;* proelium *Philippense,* (apud Plataeas); triumphus *Sardiniensis.*

66. Extremum bellum das Ende des Krieges.

Fuit *extremo* Peloponnesio bello praetor. **Con.** 1, 2.
Dimidium fere spatium confecerat. **Eum.** 9, 1.
Certos mittit homines ad *infimos* montes iisque praecipit, ut *prima* nocte ignes faciant quam maximos atque hos secunda vigilia minuant, tertia perexiguos reddant. 9, 3.
Amphoras complures complet plumbo, *summas* operit auro et argento. **Hannib.** 9, 3.
In *summo* aut fastigio aut periculo **Att.** 10, 2. in *imum* intestinum 21, 3.

67. Comparativ und Superlativ.

Abl. comparationis 43, mensurae 49.

1. Liberius zu frei, ziemlich frei.

**Longus, gravis, difficilis, sero* im Positiv mit *zu* übersetzt.

Minus probatus est parentibus, quod *liberius* vivebat. **Them.** 1, 2.
Qua victoria (apud Plataeas) elatus plurima miscere coepit et *maiora* concupiscere. **Paus.** 1, 3.
Elatius se gerere coepit *maioresque* appetere res. 2, 2
Dolopes *contumacius* se gesserant. **Cim.** 2, 5.
Id Alcibiades *diutius* celari non potuit. **Alc.** 5, 2.
*'Hoc (venerari regem) si tibi *grave* est, per me nihilo

setius conficies, quod studes.' Tum Conon 'Mihi vero' inquit 'non est *grave* quemvis honorem habere regi.' **Con.** 3, 3. 4.

Minus diligenter est celatum. 5, 3.

Cupiditas *maior* **Dion** 1, 3. *licentius* dispertivit 7, 1. *liberius* loquebatur 7, 3. *obscuriora* sunt eius gesta **Timoth.** 4, 6.

Quae ipsis lectoribus *leviora* sunt, pari modo apud ceteros fuisse arbitrantur. **Epam.** 1, 1.

Apud Mantineam *audacius* instabat hostes. 9, 1.

Vereor, ne rudibus Graecarum litterarum *minus* dilucide appareat, quantus fuerit ille vir. **Pel.** 1, 1.

*Tissaphernes *sero* suis praesidio profectus est. **Ages.** 3, 5.

Acerbiore imperio uteretur **Eum.** 6, 2. *ferocius* loqui 11, 4. **difficile* esset **Phoc.** 1, 3.

Longum est* omnia enumerare proelia. **Hannib. 5, 4.

Prusiam videbat domesticis opibus *minus* esse robustum. 10, 2.

Pergamenae naves adversarios presserunt *acrius*. 11, 5.

Difficile* est **Att. 11, 3.

2. Comparativ von zweien statt des Superlativs.

Materfamilias in Graecia sedet in *interiore* parte aedium, quae gynaeconitis appellatur. Praef. 7.

Maiorem partem insulae Cypri devicit. Cim. 3, 4.

Cedentes violari vetuit neque quisquam est vulneratus, nisi qui *prior* impugnare voluit. Thras. 2, 6.

Dionysius superior duas filias procreavit, quarum *priorem* Dionysio filio nuptum dedit, alteram Dioni. Dion 1, 1.

Excellentissimi fuerunt Persarum Cyrus et Darius. *Prior* horum apud Massagetas in proelio cecidit, Darius senectute diem obiit supremum. Reg. 1, 2.

3. etiam noch,

meist nachgestellt, verbunden mit: *magis* Them. 4, 5. *plures* Alc. 3, 4. Thr. 4, 2. *magis* Di. 1, 3. *plura* Ep. 3, 1. *magis* Pel. 3, 2. Ag. 8, 5. *honoratior* Eum. 1, 1. *magis* 4, 2. *familiarius* Att. 5, 3.

4. Superlativ mit quam und quisque.

Quam plurimos amatores **Praef.** 4.

Athenienses cursorem Lacedaemonem miserunt, ut nuntiaret, *quam celerrimo* opus esse auxilio. **Milt.** 4, 3.

Maxime nitebatur ut *primo quoque* tempore castra fierent. 4, 5.

Lacedaemonii Athenienses *quam infirmissimos* esse volebant. **Them.** 6, 4.

Dedit operam, ut *quam longissime* tempus duceret. **Them.** 7, 1.

Lysander in eo erat occupatus, ut bellum *quam diutissime* duceret. **Alc.** 8, 1.

Quam primum **Eum.** 6, 4. *quam plurimos* utres atque etiam culleos, *quam minime* 8, 7. *quam latissime* possint, ignes *quam maximos* 9, 3. *quam minime* **Timol.** 3, 3.

Imperavit *quam plurimas* venenatas serpentes vivas colligi. **Hannib.** 10, 4.

Quam plurimis **Att.** 11, 1.

68. Pronomina correlativa.

Non tam — quam Cim. 1, 3. Alc. 5, 1. Con. 3, 1. Di. 5, 3. Iph. 1, 1. Ep. 2, 4. Eum. 11, 5. *quantum* allein: Iph. 3, 4. Pel. 1, 1. Att. 8, 4. 9, 3. 19, 1.

Confidere cives poterant *talem* eum futurum, *qualem* cognitum iudicarunt. Milt. 1, 1.

Xerxes et mari et terra Europam invasit cum *tantis* copiis, *quantas* neque ante nec postea habuit quisquam. Them. 2, 4.

Mortui corpus *eodem* nonnulli dixerunt inferri oportere, *quo* ii, qui ad supplicium essent dati. Paus. 5, 5.

Incidit in *eandem* invidiam, *quam* pater. Cim. 3, 1.

Pisander erat *eodem quo* Alcibiades sensu. Alc. 5, 3.

Tantum se ab invidia putabant afuturos, *quantum* a conspectu suorum recesserint. Chab. 3, 4.

Erat *eodem quo* comites omnes vestitu humili atque obsoleto. Ages. 8, 2.

Intellegebant omnes *tam* celeriter copias ipsorum contrahi non posse, *quam* Antigonus affuturus videbatur. Eum. 9, 1.

Non est infitiandum Hannibalem *tanto* praestitisse ceteros imperatores prudentia, *quanto* populus Romanus antecedat fortitudine cunctas nationes. **Hannib.** 1, 1.

Karthaginienses Magonem *eadem*, *qua* fratrem, absentem affecerunt poena. 8, 2.

Antiochus si *tam* in gerendo bello consiliis eius parere voluisset, *quam* in suscipiendo instituerat, propius Tiberi quam ⟨in⟩ Thermopylis de summa imperii dimicasset. 8, 3.

Rei familiari *tantum* operae dabat, *quantum* non indiligens debebat paterfamilias. **Att.** 4, 3.

Obtrectatio *tanta* intercedebat, *quantam* fuit necesse inter Caesarem atque Antonium. 20, 5.

69. Uterque.

Der Plural steht Dat. 11, 2. Timol. 2, 2. Hb. 4, 2 von zwei einzelnen Personen.

Flamma ut ab oppidanis et oppugnatoribus est visa, *utrisque* venit in opinionem signum a classiariis regis datum. **Milt.** 7, 3.

Muros utrosque, et Piraei et Athenarum, reficiendos curat. **Con.** 4, 5.

Utraque implicatus est *tyrannide* Dionysiorum. **Dion** 1, 1.

Dionysius navem ei triremem dedit, qua Corinthum deveheretur, ostendens se id *utriusque* facere causa, ne, cum inter se timerent, alteruter alterum praeoccuparet. 4, 1.

Utrique (Mithridates et Datames) mittunt, locum qui explorarent atque ipsos scrutarentur. **Dat.** 11, 2.

Callistratus posuit animum advertere debere Arcadas, quales *utraque civitas* (Thebae et Argi) cives procreasset. **Epam.** 6, 2.

Eo res *utrorumque* perduxit, ut Thebani Spartam oppugnarent, Lacedaemonii satis haberent, si salvi esse possent. 8, 4.

Utrique rei occurram et medebor cum satietati tum ignorantiae lectorum. **Pel.** 1, 1.

Suum *utraque* (familia) retinebat ordinem. **Ages.** 1, 3.

Tissaphernes indutias a Lacone petivit. Iuravit autem *uterque* se sine dolo indutias conservaturum. 2, 3. 4.

Utrique (Philippo et Alexandro) in consilio semper affuit. **Eum.** 1, 6.

Veniebat ad Eumenem *utrumque genus* hominum, et qui propter odium fructum oculis ex eius casu capere vellent, et qui propter veterem amicitiam colloqui consolarique cuperent. 11, 2.

Erant eo tempore Athenis duae factiones. *Harum utraque* Macedonum patrociniis utebatur. **Phoc.** 3, 1.

Utrorumque Dionysiorum opibus Corinthii saepe adiuti fuerant. **Timol.** 2, 2.

Excellentissimi fuerunt Persarum Cyrus et Darius, Hystaspi filius, *quorum uterque* privatus virtute regnum est adeptus. **Reg.** 1, 2.

Scipio cum collega Tiberio Longo apud Trebiam adversus eum venit. Cum iis manum conseruit, *utrosque* profligavit. **Hannib.** 4, 2.

In Apulia obviam ei venerunt duo consules, C. Terentius et L. Aemilius. *Utriusque* exercitus uno proelio fugavit. 4, 4.

Classis *ab utrisque* (Eumene et Hannibale) in proelium deducitur. **Hannib.** 11, 1.

Sed nos tempus est huius libri (de excellentibus ducibus exterarum gentium) facere finem et Romanorum explicare imperatores, quo facilius collatis *utrorumque* factis, *qui* (statt *utri*) viri praeferendi sint, possit iudicari. 13, 4.

Neque usuram umquam ab Atheniensibus accepit neque longius, quam dictum erat, debere passus est. *Quod utrumque* erat iis salutare. **Att.** 2, 4. 5.

In familia erant pueri litteratissimi, anagnostae optimi et plurimi librarii, ut ne pedissequus quidem quisquam esset, qui non *utrumque horum* pulchre facere posset. 13, 3.

Pari fastigio stetit *in utraque fortuna.* 14, 2.

Obtrectationem intercedere fuit necesse inter Caesarem atque Antonium, cum se *uterque* principem non solum urbis Romae, sed orbis terrarum esse cuperet. 20, 5.

70. Neuter, uter.

Perfugae coacti sunt cum iis pugnare, ad quos transierant, ab iisque stare, quos reliquerant; quibus cum *neutri* parcerent, celeriter sunt concisi. Dat. 6, 6.

Supellex modica, non multa, ut *in neutram partem* conspici posset. Att. 13, 5.

Filius Iphicratis cum interrogaretur, *utrum* pluris, patrem matremne, faceret, 'Matrem' inquit. Iph. 3, 4.

Hannib. 13, 4. siehe 69.

Intellegi non poterat, *uter* eum plus diligeret, Cicero an Hortensius. Att. 5, 4.

71. Neque quisquam, ullus, umquam, usquam, quoquam.

Nemo, nihil 64, *quisquam* und *ullus* bei *negare* und *vetare* 75. 76.

Xerxes et mari et terra Europam invasit cum tantis copiis, quantas *neque* ante *nec* postea habuit *quisquam*. **Them.** 2, 4.

Praecepit, ut omnes, servi atque liberi, opus facerent *neque ulli* loco parcerent. 6, 5.

Dominus navis diem noctemque procul ab insula in salo navem tenuit in ancoris *neque quemquam* ex ea exire passus est. 8, 7.

Neque aliud est *ullum* huius in re militari illustre factum quam eius imperii (apud Plataeas) memoria. **Arist.** 2, 2.

Qua re fiebat, ut omnium oculos ad se converteret *neque* ei par *quisquam* in civitate poneretur. **Alc.** 3, 5.

Cedentes violari vetuit *neque quisquam* est vulneratus. **Thr.** 2, 6.

Illa corona contentus *neque* amplius requisivit *neque quemquam* honore se antecessisse existimavit. 4, 3.

Neque *ullum* tempus **Dion** 4, 4. *quisquam dux* **Timoth.** 4, 4. *quicquam* **Dat.** 5, 5. *Neque* acutius *ullius* imperatoris cogitatum *neque* celerius factum *usquam* legimus. 6, 8.

Risus omnium cum hilaritate coortus est *neque quisquam iudex* ausus est de eo ferre suffragium. **Epam.** 8, 5.

Neque *umquam* **Eum.** 5, 2. rem *ullam* 8, 3. *umquam* 10, 2. non enim *cum quoquam* 11, 5. res *ulla* **Timol.** 3, 5. neque *quisquam* neque 4, 1. *quisquam* 4, 2. *cuiusquam* **Reg.** 2, 3.

Apud Prusiam eodem animo fuit erga Italiam *neque* aliud *quicquam* egit, quam regem armavit. **Hannib.** 10, 1.

Neque *quoquam* **Att.** 7, 1. neque *cum quoquam* neque 8, 4. [neque solum *a quoquam* sed] 10, 5. neque *quemquam* neque 11, 5. *quemquam* 13, 4. *umquam* 14, 1.

Pronomina personalia, demonstrativa, relativa als Subject 1. 7.

D. Syntax des Verbums.

72. Noli, nolite

zur Umschreibung des verneinten Imperativs. *Ne* mit dem Conjunctiv nur in indirecter Rede: Thr. 3, 1. 2. Ag. 4, 1. Att. 10, 4.

Bene Pittacus, cum Mytilenaei multa milia iugerum agri muneri ei darent, '*Nolite*, oro vos,' inquit 'id mihi *dare*, quod multi invideant, plures etiam concupiscant.' Thras. 4, 2.

Sulla eum cupivit secum deducere. Cui cum persuadere tentaret, '*Noli*, oro te,' inquit Pomponius 'adversum eos me *velle ducere*, cum quibus ne contra te arma ferrem, Italiam reliqui.' Att. 4, 2.

73. Ut consecutivum (*ut non)

1. unabhängig von einem bestimmten Wort, zuweilen verbunden mit tonlosem *adeo, sic, ita;*

2. nach Ausdrücken, die ein *so* enthalten: *talis, tantus, is, eiusmodi, hic* (dafür *qui*); *sic, ita* (*tam* fehlt), *tantum, tanto opere, adeo, eo, usque eo; in eo est;*

3. nach einem Comparativus mit *quam* (die Stellen, an welchen *ut* fehlt, sind weggelassen);

4. nach den Ausdrücken des Geschehens: *fit, futurum esse, accidit, contingit; reliquum est, verum est, convenit; mos, consuetudo, vitium est; facere* zur blossen Umschreibung des Verbums.

Über den sehr häufigen Coniunctivus perfecti s. Nipperdey zu Milt. 5, 5.

*2. Miltiades cum *ea* esset aetate, *ut non* iam solum de eo bene
4. sperare sed etiam confidere cives *possent, accidit, ut* Athenienses Chersonesum colonos *vellent* mittere. **Milt.** 1, 1.

*4. Quibus rebus *fiebat, ut non* minus eorum voluntate perpetuum imperium *obtineret,* qui miserant, quam illorum, cum quibus erat profectus. 2, 3.

*2. Hestiaeus dixit *adeo* se abhorrere a ceterorum consilio, *ut nihil putet* ipsis principibus utilius quam confirmari regnum Persarum. 3, 5.

4. Quo *factum est, ut* plus quam collegae *valeret.* 5, 2.

*2. *Tanto* plus virtute valuerunt Athenienses, *ut* decemplicem numerum hostium *profligarint adeoque* eos perterruerunt (N: *-rint*), *ut* Persae *non* castra sed naves *petierint.* 5, 5.

2. Miltiadi *talis* honos tributus est, cum pugna depingeretur Marathonia, *ut* in decem praetorum numero prima eius imago *poneretur* isque *hortaretur* milites proeliumque *committeret.* 6, 3.

2. Iam *in eo erat, ut* oppido *potiretur.* 7, 3.

4. Quo *factum est, ut* et Parii a deditione *deterrerentur* et Miltiades Athenas *rediret.* 7, 4.

*1. In Miltiade erat cum summa humanitas tum mira communitas, *ut nemo* tam humilis *esset,* cui non ad eum aditus pateret. 8, 4.

*1. Vitia adulescentiae magnis sunt emendata virtutibus, *adeo ut anteferatur* huic *nemo,* pauci pares *putentur.* **Them.** 1, 1.

4. Quo *factum est, ut* brevi tempore *illustraretur.* 1, 4.

4. Quo *factum est, ut* ab Artemisio Graeci *discederent* et exadversum Athenas apud Salamina classem suam *constituerent.* 3, 4.

*2. Barbarus *adeo* angusto mari conflixit, *ut* eius multitudo navium explicari *non potuerit.* 4, 5.

2. Xerxes *tantas* habebat reliquias copiarum, *ut* etiam tum iis opprimere *posset* hostes. 5, 1.

2. Triplex Piraei portus constitutus est *iisque* (N: isque) moenibus circumdatus, *ut* ipsam urbem dignitate *aequipēraret,* utilitate *superaret.* 6, 1.

2. Athenienses duabus victoriis, Marathonia et Salaminia, *tantam* gloriam apud omnes gentes erant consecuti, *ut intellegerent* Lacedaemonii de principatu sibi cum iis certamen fore. 6, 3.

4. Quo *factum est, ut* Atheniensium muri ex sacellis sepulcrisque *constarent.* **Them.** 6, 5.
2. Litteris sermoneque Persarum *adeo* eruditus est, *ut* commodissime *dicatur* apud regem verba fecisse. 10, 1.
2. *Adeo* excellebat Aristides abstinentia, *ut* cognomine Iustus *sit appellatus.* **Arist.** 1, 2.
4. Huius aequitate *factum est, ut* summa imperii maritimi ab Lacedaemoniis *transferretur* ad Athenienses. 2, 2.
4. Et intemperantia Pausaniae et iustitia *factum est* Aristidis, *ut* omnes fere civitates Graeciae ad Atheniensium societatem se *applicarent* et adversus barbaros hos duces *deligerent* sibi. 2, 3.
2. In *tanta* paupertate decessit, *ut,* qui efferretur, vix *reliquerit.*
4. Quo *factum est, ut* filiae eius publice *alerentur* et de communi aerario dotibus datis *collocarentur.* 3, 2. 3.
2. Iam *in eo erat, ut comprehenderetur.* **Paus.** 5, 1.
*2. Fuit *tanta* liberalitate, *ut numquam* in hortis custodem *posuerit,* ne quis impediretur, quominus fructibus frueretur. **Cim.** 4, 1.
2. Cottidie *sic* cena ei coquebatur, *ut,* quos invocatos vidisset in foro, omnes ad se *vocaret.* 4, 3.
2. *Sic* sibi indulsit, *ut* eius opera in maximum odium Graeciae Lacedaemonii *pervenerint.* **Lys.** 1, 3.
4. Vidit *futurum, ut* Thasii *dilaberentur consulerentque* rebus suis. 2, 3.
2. Oratio *sic* scripta erat, *ut* deum *videretur* congruere sententiae. 3, 5.
*2. Pharnabazus alterum librum *tanta* similitudine, *ut* discerni *non posset,* signatum subiecit. 4, 2.
1.*2. Disertus erat, *ut* in primis dicendo *valeret,* quod *tanta* erat commendatio oris atque orationis, *ut nemo* ei *posset* resistere. **Alc.** 1, 2.
1. Intemperans reperiebatur, *ut* omnes *admirarentur.* 1, 4.
*1. In hoc, natura quid efficere possit, videtur experta (1, 1), *ut neque* plura bona eminisci *neque* maiora *posset* consequi, quam vel natura vel fortuna tribuerat. 2, 1.
4. *Accidit, ut* una nocte omnes Hermae *deicerentur.* 3, 2.
*4. Qua re *fiebat, ut* omnium oculos ad se *converteret neque* ei par quisquam in civitate *poneretur.* 3, 5.
*2. Erat *ea* sagacitate, *ut* decipi *non posset.* 5, 2.
2. *Tanta* commutatio rerum facta est, *ut* Lacedaemonii pacem *peterent.* 5, 5.
2. *Tanta* fuit omnium exspectatio visendi Alcibiadis, *ut* ad eius triremem vulgus *conflueret,* proinde ac si solus advenisset. 6, 1.

*2. *Sic* verba fecit, *ut nemo* tam ferus *fuerit*, quin eius casui illacrimarit. **Alc.** 6, 4.

1. Ei tota respublica domi bellique tradita est, *ut* unius arbitrio *gereretur*. 7, 1.

4. Ex quo *fiebat*, *ut* omnia minus prospere gesta culpae *tribuerent*. 7, 2.

4. Quibus rebus *factum est*, *ut* absenti magistratum *abrogarent* et alium in eius locum *substituerent*. 7, 3.

*2. Pharnabazum *adeo* sua cepit humanitate, *ut* eum *nemo* in amicitia *antecederet*. 9, 3.

*2. *Adeo* studiis Thebanorum inservivit, *ut nemo* eum labore corporisque viribus *posset* aequiperare. 11, 3.

2. *Sic* duritiae se dedit, *ut* parsimonia victus atque cultus omnes Lacedaemonios *vinceret*. 11, 4.

2. Persarum *sic* imitatus est consuetudinem, *ut* illi ipsi eum maxime *admirarentur*. 11, 5.

4. Huic *contigit*, *ut* a triginta oppressam tyrannis patriam e servitute in libertatem *vindicaret*. **Thras.** 1, 2.

2. Rex *tantum* auctoritate eius motus est, *ut* et Tissaphernem hostem *iudicarit* et Lacedaemonios bello persequi *iusserit* et ei *permiserit*, quem vellet, eligere ad dispensandam pecuniam. **Con.** 4, 1.

4. *Accidit* huic, quod ceteris mortalibus, *ut* inconsideratior in secunda quam in adversa *esset* fortuna. 5, 1.

*⟨*Sic*⟩ ut *neminem* sint admirati **Dion** 1, 5. **fiebat* ut indulgeret *neque* diligeret 2, 1. *adeo* admiratus est atque adamavit ut traderet 2, 3. *tantum* potuit valuitque ut persuaserit 3, 3. *sic* educari ut imbueretur 4, 3. *usque eo* ferre ut se deiecerit atque interierit 4, 5. *adeo* facile ut introierit 5, 3. *eo* rem perduxit ut vellet 5, 6. *eiusmodi* erat ut amitteret 7, 2. 1) sic ut viderentur 9, 3. 1) adeo ut posset 9, 4. *sic* subito ut cuperent 10, 2.

*2. Fuit *talis* dux, *ut non* solum aetatis suae cum primis *compararetur*, sed *ne* de maioribus natu *quidem* quisquam *anteponeretur*. **Iph.** 1, 1.

2. *Tantum* consilio valuit, *ut* multa in re militari partim nova *attulerit*, partim meliora *fecerit*. 1, 2.

*2. *Tanta* severitate exercitui praefuit, *ut nullae* umquam in Graecia *neque* exercitatiores copiae *neque* magis dicto audientes *fuerint* duci, in *eamque* consuetudinem adduxit, *ut*, cum proelii signum ab imperatore esset datum, sine ducis opera *sic* ordinatae *consisterent*, *ut* singuli ab peritissimo imperatore dispositi *viderentur*. 2, 1. 2.

2. **Exercitum** Aegyptii regis *sic* omni disciplina militari erudivit, *ut* Iphicratenses apud Graecos in summa laude *fuerint.* **Iph.** 2, 4.
1. Fuit imperatoria forma, *ut* ipso aspectu cuivis *iniceret* admirationem sui. 3, 1.

Usque eo celebratum est ut voluerit **Chab.** 1, 3. *factum est* ut uterentur 1, 3. *liberalius quam* ut posset 3, 2. *hoc est* commune *vitium* ut sit et detrahant 3, 3. *tantae* laetitiae ut factae sint et institutum sit **Timoth.** 2, 2. *qui* honos ut daret 2, 3. *tanta* auctoritas ut spes esset 3, 2. *accidit* ut oreretur 3, 3. *tanti* fecit ut mallet 4, 3. *factum est* ut traderetur **Dat.** 1, 2 *eam esse consuetudinem* ut tribuant, *fieri* ut impellantur 5, 4. **iis* locis ut *neque* circumiri *neque* impediri posset 6, 2. sensit *futurum* ut sequerentur 6, 3. **futurum* ut *non* possent 6, 4. *locum *talem* ut *neque* circumiretur *neque* praeteriret et *non* multum obesse posset 7, 3. *ut *non* viderentur 10, 3.

*2. Eruditus *sic* est, *ut nemo* Thebanus magis. **Epam.** 2, 1.
2. Lysidi *sic* fuit deditus, *ut* adulescens tristem ac severum senem omnibus aequalibus suis in familiaritate *anteposuerit;* neque prius eum a se dimisit, quam in doctrinis *tanto* antecessit condiscipulus, *ut* facile intellegi *posset* pari modo superaturum omnes in ceteris artibus. 2, 2.
*2. Erat *adeo* veritatis diligens, *ut ne* ioco *quidem mentiretur.* 3, 1.
*2. Paupertatem *adeo* facile perpessus est, *ut* de re publica *nihil* praeter gloriam *ceperit.* Amicorum in se tuendo caruit (N: *caruerit*) facultatibus, fide ad alios sublevandos saepe *sic* usus est, *ut* iudicari *possit* omnia ei cum amicis fuisse communia. 3, 4.
*1. Fuit etiam disertus, *ut nemo* ei Thebanus par *esset* eloquentia. 5, 1.
*2. Coram frequentissimo [legationum] conventu *sic* Lacedaemoniorum tyrannidem coarguit, *ut non* minus illa oratione opes eorum *concusserit,* quam Leuctrica pugna. 6, 4.
2. Res *eo* est deducta, *ut* omnes de salute *pertimescerent.* 7, 1.
*4. Collegis permisit, ut sua opera *factum* contenderent, *ut* legi *non oboedirent.* 8, 1.
2. *Eo* res utrorumque perduxit, *ut* Thebani Spartam *oppugnarent,* Lacedaemonii satis *haberent,* si salvi esse possent. 8, 4.
*2. Magistratus vino epulisque dediti (nuntium) *usque eo* despexerunt, *ut ne* quaerere *quidem* de tanta re *laborarint.* **Pel.** 3, 1.
2. Haec fuit altera persona Thebis, sed tamen secunda *ita, ut* proxima *esset* Epaminondae. 4, 3.
4. *Mos* a maioribus Lacedaemoniis *erat traditus, ut* binos *haberent* semper reges. **Ages.** 1, 2.
2. *Tanta* celeritate usus est, *ut* prius in Asiam cum copiis *per-*

4. *venerit,* quam regii satrapae eum scirent profectum. Quo *factum est, ut* omnes imparatos imprudentesque *offenderet.* **Ages.** 2, 2.
4. *Fecit* idem in exercitationum generibus, *ut,* qui ceteris praestitissent, eos magnis *afficeret* muneribus. 3, 3.
2. *Sic* in Asia versatus est, *ut* omnium opinione victor *duceretur.* 3, 6.
2. *Tanta* usus est celeritate, *ut,* quod iter Xerxes anno vertente confecerat, hic *transierit* triginta diebus. 4, 4.
4. Neque vero hoc solum in Graecia *fecit, ut* templa deorum sancta *haberet,* sed etiam apud barbaros. 4, 7.
4. *Tantum* afuit ab insolentia gloriae, *ut commiseratus sit* fortunam Graeciae. 5, 2.
2. *Talem* se imperatorem praebuit, *ut* eo tempore omnibus *apparuerit,* nisi ille fuisset, Spartam futuram non fuisse. 6, 1.

*2. Domus eius *sic* erat instructa, *ut* in *nulla* re *differret* <a> cuiusvis inopis atque privati. 7, 4.

*2. In acta cum suis accubuerat stratumque habebat *tale, ut* terra *tecta esset* stramentis *neque* huc amplius quam pellis *esset iniecta,*

*1. eodem quo comites omnes vestitu humili atque obsoleto, *ut* eorum ornatus *non modo* in iis regem *neminem significaret, sed* homines esse non beatissimos suspicionem *praeberet.* 8, 2.

Ut possent **Eum.** 4, 2. **ea* loca ut *non* posset 4, 3. *altius quam* ut posset 5, 5. *factum est* ut educeret 5, 6. *tanta* obtrectatio ut mallent 10, 2. **adeo* erat incensus ut *non* posset 10, 4. *hoc convenire* ut uteretur 11, 3. *adeo* male ut forent adducti 12, 1. **tantum* esset ut *non* possent, *nihil* habituri essent 12, 2. **tantum* odium ut *nemo* ausus sit **Phoc.** 4, 4. *contigit* ut liberaret, depelleret, restitueret **Timol.** 1, 1. *tantum* afuit ut antetulerit, duxerit 1, 3. *adeo* commotus est ut voluerit 1, 6. *tantum* otium ut videretur 3, 2. *tantis* opibus ut posset, *tantum* amorem ut nullo recusante <liceret> 3, 4. **ita* moderate ut *neque* audierit *neque* interfuerit 4, 1. *factum est* ut haberet 5, 1. *tantum* indulsit ut vinceret **Reg.** 1, 4.

*2. Erycem *sic* defendit, *ut* bellum eo loco gestum *non videretur.* **Hamilc.** 1, 2.

2. Paci serviundum putavit sed *ita, ut* statim mente *agitaret* bellum renovare. 1, 3. 4.
2. *Tanta* fuit ferocia, *ut* ipse periturum se potius *dixerit,* quam cum tanto flagitio domum rediret. 1, 5.

*2. *Tantum* exarsit intestinum bellum, *ut numquam* in pari periculo *fuerit* Karthago. 2, 1.

2. Quibus malis *adeo* sunt Poeni perterriti, *ut* etiam auxilia ab Romanis *petierint.* 2, 3.

2. Hostes *eo* compulit, *ut* locorum angustiis clausi plures fame quam ferro *interirent*. **Hamilc.** 2, 4.
*2. Tota Africa *tantum* otium reddidit, *ut nullum* in ea bellum *videretur* multis annis fuisse. 2, 5.
4. Quo *factum est*, *ut* a praefecto morum Hasdrubal cum eo *vetaretur* esse. 3, 2.
*2. Hannibal assiduis patris obtestationibus *eo* est perductus, *ut* interire quam Romanos *non* experiri *mallet*. 4, 3.
4. *Verum est*, *ut* populus Romanus omnes gentes virtute *superarit*. **Hannib.** 1, 1.
2. Odium paternum erga Romanos *sic* conservavit, *ut* prius animam quam id *deposuerit*. 1, 3.
2. Antiochum *tanta* cupiditate incendit bellandi, *ut* usque a rubro mari arma *conatus sit* inferre Italiae. 2, 1.
*2. Iusiurandum patri datum usque ad hanc aetatem *ita* conservavi, *ut nemini* dubium esse *debeat*, quin reliquo tempore eadem mente sim futurus. 2, 5.
*2. *Adeo* gravi morbo afficitur oculorum, *ut* postea *numquam* dextro aeque bene *usus sit*. 4, 3.
*2. *Tantum* terrorem iniecit exercitui Romanorum, *ut* egredi extra vallum *nemo sit ausus*. 5, 2.
4. *Accidit* casu, *ut* legati Prusiae Romae apud T. Quinctium Flamininum consularem *cenarent*, atque ibi de Hannibale mentione facta ex iis unus *diceret* eum in Prusiae regno esse. 12, 1.
2. Castellum *sic* aedificarat, *ut* in omnibus partibus aedificii exitus *haberet*. 12, 3.

Tantum* progressum ut *non* facile reperiri possit **Cato 3, 2. *ut *non* solum acciperet sed etiam pronuntiaret **Att.** 1, 3. **sic* devinxit ut *nemo* fuerit 1, 4. *ita* vixit ut esset 2, 3. **ita* se interposuit ut *neque* acceperit *neque* passus sit 2, 4. 1) ita ut darentur 2, 6. *sic* se gerebat ut videretur 3, 1. *factum est* ut haberent, studerent 3, 1. ut haberet 3, 3. *sic* loquebatur ut videretur, *tanta* erat suavitas ut appareret, **sic* pronuntiabat ut *nihil* posset 4, 1. **factum est* ut *nusquam* dimitteret cuperetque 4, 2. *sic* prosecuta est ut indicaret 4, 5. *sic* veritus est ut retinuerit 5, 1. ut possit 5, 3. *ut *non* posset 5, 4. **ita* est versatus ut et esset et existimaretur *neque* se committeret 6, 1. **sic* accepit ut *neminem* secutus sit, fuerit, despexerit 6, 4. *fiebat* ut carior esset 6, 5. **tanto opere* grata ut *non solum non* molestus fuerit sed etiam concesserit 7, 3. **sic* usus est ut *nullo* aequali familiarius (uteretur) *neque* solum haberet sed etiam 8, 2. 1) ita ut proficiscerentur

Att. 8, 5. **ea* tribuit ut *non* potuerint 9, 4. **tanta* diligentia ut *nullum* vadimonium stiterit 9, 4. *tanta* varietas ut essent 10, 2. *adeo* coniuncte ut creverit 10, 3. **tanto* odio ut *non* solum — sed etiam esset velletque 10, 4. ut appareret 10, 5. ut videatur 11, 6. **tantum* afuit ut *nulla* in re usus sit 12, 2. *factum est* ut certior fieret 12, 3. *ut *ne* pedissequus *quidem* esset 13, 3. *ut in *neutram* partem conspici posset 13, 5. *ut *non* minus animo quam ventre delectarentur 14, 1. **tanta* moderatione ut *neque* se gesserit *neque* vixerit 14, 2. ut difficile esset 15, 1. **tanta* cura ut *non* mandatam sed suam rem videretur agere 15, 2. *fiebat* ut procuraret 15, 3. *sic* vixit ut difficile sit 16, 1. *ut ne frater *quidem* fuerit 16, 2. **sic* perscripta sunt ut *nihil non* appareat et possit 16, 4. *ea* indulgentia ut duceret 17, 2. *ita* percepta habuit ut uteretur 17, 3. *adeo* diligenter ut exposuerit 18, 1. *sic* subtexuit ut possimus 18, 2. *hoc idem fecit* ut enumeraverit 18, 3. **ita* exposuit ut *non* amplius quaternis versibus descripserit 18, 6. **tanta* prosperitas ut *nihil non* tribuerit et conciliarit 19, 3. *accidit* ut curaret 20, 3. 1) adeo ut haberet 20, 4. **tanta* prosperitate ut *non* indiguisset 21, 1. *tanta* vis ut eruperint 21, 3. *reliquum est* ut consulam 21, 5. *ita* produxi ut auxerim 21, 6. **tanta* constantia ut *non* ex vita sed ex domo videretur migrare 22, 1.

74. Ut finale (*ne)

1. unabhängig von einem bestimmten Worte, zuweilen verbunden mit *hoc consilio*,

2. nach den Verbis: *ago, appello, cogito, excogito, adduco, experior, facio, ef-, perficio, hortor, impello, impero, laboro,* [*elaboro*], *molior, nitor, obsecro, in eo erat occupatus, oro, permitto, peto, postulo, praecipio, precor, provideo, rogo, suadeo, eo valebat, vide ne.* — †*Dico, praedicere, moneo, admoneo, persuadeo, respondeo, scribo* (vgl. 75). — *Cogo, decerno.*

3. nach den nominalen Ausdrücken: *Do operam,* †*mitto nuntium, litteras* (vgl. 75), *do negotium, fero legem; causa est, consilium est, festinatio, iis legibus; est prudentissimum.*

Volo, nolo etc. 76.

Festinatio ut explicem. **Praef.** 8.

2. Consulentibus Pythia *praecepit, ut* Miltiadem imperatorem sibi *sumerent.* **Milt.** 1, 3.
2. *Postulavit,* ⟨ut⟩ id Lemnii sua sponte *facerent* (se dederent). 1, 4.
2. *Postulat, ut* Lemnii sibi urbem *tradant.* 2, 4.

*2. *Hortatus est* pontis custodes, *ne* a fortuna datam occasionem liberandae Graeciae *dimitterent*. **Milt.** 3, 3.
2. Darius *hortantibus* amicis, *ut* Graeciam *redigeret* in suam potestatem, classem quingentarum navium comparavit. 4, 1.
1. Athenienses Phidippum cursorem Lacedaemonem miserunt, *ut nuntiaret*, quam celerrimo opus esse auxilio. 4, 3.
2. Maxime *nitebatur*, *ut* primo quoque tempore castra *fierent*. 4, 5.
*1. Sub montis radicibus acie regione instructa non apertissima proelium commiserunt *hoc consilio*, *ut* et montium altitudine *tegerentur* et arborum tractu equitatus hostium *impediretur*, [*ne* multitudine *clauderentur*]. 5, 3.
1. Classem septuaginta navium Athenienses Miltiadi dederunt, *ut* insulas, quae barbaros adiuverant, bello *persequeretur*. 7, 1.
†2. *Persuasit* populo, *ut* ea pecunia classis centum navium *aedificaretur*. **Them.** 2, 2.
†2. Atheniensibus deliberantibus Pythia *respondit*, *ut* moenibus ligneis se *munirent*. 2, 6.
3. Persuasit *consilium esse* Apollinis, *ut* in naves se suaque *conferrent*. 2, 7.
*1. Angustias quaerebat, *ne* multitudine *circumiretur*. 3, 2.
2. Plurimi *hortabantur*, *ut* domos suas *discederent* moenibusque se *defenderent*. 4, 2.
1. Servum fidelissimum ad regem misit, *ut* ei *nuntiaret* adversarios eius in fuga esse. 4, 3.
2. Hoc *eo valebat*, *ut* ingratiis ad depugnandum omnes *cogerentur*. 4, 4.
2. Xerxem certiorem feci(t) *id agi*, *ut* pons, quem ille in Hellesponto fecerat, *dissolveretur* ac reditu in Asiam *excluderetur*. 5, 1. (atque ab hostibus *circumiretur*. 9, 3.)
*1. Lacedaemonii negaverunt oportere extra Peloponnesum ullam urbem muros habere, *ne essent* loca munita, quae hostes possiderent. 6, 2.
2. Reliqui legati *ut* tum *exirent*, cum satis alti tuendo muri exstructi viderentur, *praecepit*. 6, 5.
3. *Dedit operam*, *ut* quam longissime tempus *duceret*. 7, 1.
*†2. Collegis suis *praedixit*, *ut ne* prius Lacedaemoniorum legatos *dimitterent*, quam ipse esset remissus. 7, 3.
†2. Admetus supplicem *monuit*, *ut consuleret* sibi. 8, 5.
2. Te autem *rogo*, *ut* annuum mihi tempus *des* eoque transacto ad te venire *patiaris*. 9, 4.
†2. Animadvertit quendam *scribentem*, *ut* patria *pelleretur*. **Arist.** 1, 3.
2. Ille respondit se ignorare Aristiden, sed sibi non placere, quod tam cupide [*e*]*laborasset*, *ut* praeter ceteros Iustus *appellaretur*. 1, 4.

1. Lacedaemonii Pausaniam Cyprum atque Hellespontum miserunt, *ut* ex iis regionibus barbarorum praesidia *depelleret.* **Paus.** 2, 1.
*2. Rex *petit, ne* cui rei *parcat* ad ea efficienda, quae polliceretur. 2, 5.
2. Ne adulescentuli quidem indicio ephori *impulsi sunt, ut* Pausaniam *comprehenderent.* 4, 3.
*2. *Orare* coepit, *ne enuntiaret neu* se *proderet.* 4, 6.
*1. Hinc (ex aede Minervae) *ne* exire *posset,* statim ephori valvas obstruxerunt. 5, 2.
2. Callias *egit* cum Cimone, *ut* Elpinicen sibi uxorem *daret.* **Cim.** 1, 3.
*1. Fuit tanta liberalitate, ut numquam in hortis custodem posuerit, *ne* quis *impediretur,* quominus eis rebus frueretur. Semper eum pedisequi cum nummis sunt secuti, *ut,* si quis opis eius indigeret, *haberet,* quod statim daret, *ne* differendo *videretur* negare. 4, 1. 2.
3. Cum hanc *causam* Lacedaemonii dictitassent sibi *esse* belli, *ut* Atheniensium impotentem dominationem *refringerent,* Lysander
2. nihil aliud *molitus est,* quam *ut* omnes civitates in sua *teneret* potestate. **Lys.** 1, 4.
*1. Satis est unam rem exempli gratia proferre, *ne* plura enumerando *defatigemus* lectores. 2, 1.
2. In oratione *suadet* Lacedaemoniis, *ut* regia potestate dissoluta dux *deligatur* ad bellum gerendum. 3, 5.
2. *Petiit* a Pharnabazo, *ut* ad ephoros sibi testimonium *daret,* quanta sanctitate bellum gessisset sociosque tractasset, deque ea re accurate *scriberet.* 4, 1.
2. *Postulabat,* de praesente quaestio *haberetur.* **Alc.** 4, 1.
1. Inimici eius illud tempus exspectandum decreverunt, quo ⟨classis⟩ exisset, *ut* absentem *aggrederentur.* 4, 2.
†3. Ei *nuntius* a magistratu in Siciliam *missus est, ut* domum ad causam dicendam *rediret.* 4, 3.
2. Audivit Eumolpidas sacerdotes a populo *coactos, ut* se *devoverent.* 4, 5.
2. *Postulavit, ut* duo sibi collegae *darentur.* 7, 1.
2. Lysander *in eo erat occupatus, ut* bellum quam diutissime *duceret.* 8, 1.
2. Seuthem, regem Thraecum, *adducere* voluit, *ut* Lysandrum terra *depelleret.* 8, 3.
*†2. Illud *moneo,* ⟨*ne*⟩ iuxta hostem castra *habeas* nautica. 8, 5.
2. *Petivit* a Pharnabazo, *ut* ad regem *mitteretur.* 10, 1.
3. Missi clam vicinitati *dant negotium, ut* eum *interficiant.* Illi
1. noctu ligna contulerunt circa casam eaque succenderunt, *ut* incendio eum *conficerent.* 10, 4.

2. *Effecit, ut*, apud quoscumque esset, princeps *poneretur haberetur-que* carissimus. **Alc.** 11, 6.

*3. *Legem tulit, ne* quis ante actarum rerum *accusaretur neve multaretur.* Neque vero hanc tantum ferendam curavit, sed

2. etiam, *ut valeret, effecit.* **Thras.** 3, 2. 3.

2. Apud Pharnabazum *ut* multum gratia *valeret*, multo labore multisque *effecit* periculis. **Con.** 2, 1.

2. *Suasit*, Pharnabazo id negotii *daret.* 4, 1.

1. Ad mare est missus, *ut* maritimis civitatibus naves longas *imperaret* classemque *compararet.* 4, 2.

3. Clam *dare operam* coepit, *ut* Ioniam et Aeoliam *restitueret* Atheniensibus. 5, 2.

Petiit ab iis ut faterentur **Dion** 2, 4. **ne* esset 2, 5. *obsecrare* ut arcesseret et uteretur 3, 1. **ne* praeoccuparet 4, 1. *cogitans* ut haberet 9, 2. *dat negotium* eant 9, 3.

1. Peltam pro parma fecit, *ut* milites ad motus concursusque *essent* leviores. **Iph.** 1, 4.

Iis legibus ut essent **Timoth.** 2, 2. ut maneret 2, 3. *decernitur* ut proficiscatur 3, 2. **ne* quid videretur 3, 3. †*nuntium misit* ut sequerentur 3, 4. *experiri* ut reduceret **Dat.** 2, 3. **operam dedit ne* perveniret 3, 1. †*litterae missae sunt* ut aggrederetur 4, 1. *†nuntium misit qui *diceret ne* discederet 5, 1. **ne* debilitarentur 6, 1., ut essent 6, 6. **ne* posset 7, 2. *hortatus* est ut rediret 8, 5. †*praedixerat* ut parati essent 9, 4. *permitteret* ut liceret 10, 1. **ne* quam suspicionem praeberet 10, 3. **ne* quam suspicionem pareret 11, 3.

*2. Haec *praecipienda* videntur lectoribus, *ne* alienos mores ad suos *referant neve* ea, quae ipsis leviora sunt, pari modo apud ceteros fuisse *arbitrentur.* **Epam.** 1, 1.

2\. 1. Adducebat eum, qui pecuniam quaerebat, ad eos, qui conferebant, eique *ut* ipsi *numerarent, faciebat, ut* ille *sciret*, quantum cuique deberet. 3, 6.

*1. Egredere propere, *ne* alios *corrumpas.* 4, 3.

2. Hunc Diomedon cum *rogaret, ut* tuto exire (N: *exiret*) suaque, quae attulerat, *liceret* efferre, 'Istud quidem' inquit 'faciam, neque tua

*1. causa sed mea, *ne*, si tibi sit pecunia adempta, aliquis *dicat* id ad me ereptum pervenisse, quod delatum accipere noluissem.'

1. Praesidium dedit, *ut* tuto Athenas *perveniret.* Neque vero id

2. satis habuit, sed etiam, *ut* inviolatus in navem *escenderet*, per Chabriam Atheniensem *effecit.* 4, 4. 5.

2.*1. Meneclides *hortari* solebat Thebanos, *ut* pacem bello *anteferrent, ne* illius imperatoris opera *desideraretur.* 5, 3.

2. In conventum venit Arcadum *petens, ut* societatem cum Thebanis et Argivis *facerent;* contra Callistratus *postulavit,* ut potius amicitiam *sequerentur* Atticorum. **Epam.** 6, 1.
2. *Perfecit, ut* auxilio Lacedaemonii sociorum *privarentur.* 6, 4.
†2. Populi scito non paruit, idemque *ut facerent, persuasit* collegis. 7, 4.
2. Collegis *permisit, ut* omnem causam in se *transferrent* suaque opera factum *contenderent,* ut legi non oboedirent. 8, 1.
2. Unum ab iis *petivit, ut* in sepulcro suo *inscriberent:* 'Epaminondas a Thebanis morte multatus est, quod eos coëgit apud Leuctra superare Lacedaemonios.' 8, 2. 3.
*2. *Vide, ne* tu peius patriae *consulas.* 10, 1.
*1. Domo se tenuit, *ne* manus suorum sanguine *cruentaret.* 10, 3.
1. Exules Athenas se contulerant, non quo sequerentur otium, sed *ut* patriam recuperare *niterentur.* **Pel.** 2, 1.
1. Athenis interdiu exierunt, *ut* vesperascente caelo Thebas *possent* pervenire. 2, 5.
†2. *Persuasit* Thebanis, *ut* subsidio Thessaliae *proficiscerentur* tyrannosque eius *expellerent.* 5, 2.
†2. *Persuasit* Lacedaemoniis, *ut* cum exercitu se *mitterent* in Asiam bellumque regi *facerent.* **Ages.** 2, 1.
3. Simulavit Tissaphernes se *dare operam, ut* Lacedaemoniis cum rege *conveniret.* 2, 3.
2. His rebus *effecit, ut* et ornatissimum et exercitatissimum *haberet* exercitum. 3, 3.
2. *Ut* Corinthum *oppugnaret,* multi *hortabantur.* 5, 3.
*1. Quo (Leuctra) *ne proficisceretur,* ut si de exitu divinaret, excusavit senectutem (N: exire noluit). 6, 1.

†*Persuadere* ut desereret ac faceret **Eum.** 2, 3 visum est *prudentissimum* ut duceret 3, 5. *effecit* illud ut dimicaret 3, 6. **suasit ne* se moveret et exspectaret 6, 2. **petiit ne* pateretur ferretque 6, 3. †*misisse litteras* ut parerent, uterentur 6, 4. ut caperentur 7, 2. ut fieret 8, 7. *se *effecturum* ut *non* minus totidem dierum spatio retardaretur 9, 2. *praecipit* ut faciant, minuant, reddant, ut (N: et) iniciant 9, 3. †*admonerent* prospiceret **Phoc.** 1, 3. **postularet* ut *provideret ne* privaretur 2, 4. *peterent* ut confirmaret 3, 2. ut fieret 3, 4. **ne* quis satelles posset **Timol.** 1, 4. *effecit* ut perveniret, *ut *non* solum acciperetur sed etiam cerneretur 2, 2. *dedit operam* ut manerent 3, 3. **oravit ne* facerent, ut liceret 5, 2. hoc *precatum* ut restitueret 5, 3.

2. *Effecit, ut* imperator cum exercitu in Hispaniam *mitteretur.* **Hamilc.** 3, 1.

1. *Ut omittam* Philippum, omnium iis temporibus potentissimus rex Antiochus fuit. **Hannib.** 2, 1.
3. Legati Romani *dabant operam* consiliis clandestinis *ut* Hannibalem in suspicionem regi Antiocho *adducerent.* 2, 2.
*2. A patre *petere* coepi, *ne dubitaret* me secum in castra ducere. 2, 4.
2. *Effecit, ut* ea elephantus ornatus ire *posset,* qua antea unus homo inermis vix poterat repere. 3, 4.
2. Legati Karthaginienses *petiverunt, ut* obsides eorum Fregellis *essent* captivique *redderentur.* 7, 2.
2. *Effecit* ex novis vectigalibus non solum *ut esset* pecunia sed etiam *superesset.* 7, 5.
†2. Antiocho iam *persuaserat, ut* cum exercitibus in Italiam *proficisceretur.* 8, 1.
1. Cretam ad Gortynios venit, *ut* ibi, quo se conferret, *consideraret.* 9, 1.
*1. Gortynii templum magna cura custodiunt, *ne* ille inscientibus iis *tolleret* sua secumque *duceret.* 9, 4.
2. Classiariis *praecipit,* omnes *ut* in unam Eumenis regis *concurrant* navem, a ceteris tantum satis *habeant* se defendere. 10, 5.
2. Rex Eumenes in qua nave veheretur, *ut scirent,* se *facturum.* 10, 6.
1. *Ut* palam *faceret* suis, quo loco Eumenes esset, tabellarium in scapha cum caduceo mittit. 11, 1.
*2. Patres conscripti legatos in Bithyniam miserunt, qui ab rege *peterent, ne* inimicissimum suum secum *haberet* sibique *dederet.* 12, 2.
2. *Imperavit* puero, *ut* omnes fores aedificii *circumiret* ac propere sibi *nuntiaret.* 12, 4.
*1. *Ne* alieno arbitrio vitam *dimitteret,* venenum sumpsit. 12, 5.

Ne detrimentum aliquod afferret **Att.** 2, 3. **ne* ferrem 4, 2. **efficiebat* ut *nulla* intercederet obtrectatio essetque copula 5, 4. *excogitatum est* ut constitueretur, *appellatus est* ut vellet 8, 3. *†*scripsit ne* timeret statimque veniret, **ne* quod periculum incideret 10, 4. nihil aliud *egit* quam ut esset 11, 1. *fecit* ut videatur 11, 6. *effecit* ut deligeret praeoptaretque 12, 1, *factum est* ut fieret 12, 3. **ne* expers esset 18, 5. **peto* primum ut probetis, deinde *ne* conemini 21, 6. **oraret* atque *obsecraret ne* acceleraret et reservaret 22, 2.

75. Accusativus cum Infinitivo

1. nach den Verbis sentiendi: *sentio, video, cerno, conspicio, audio; animadverto, cognosco, intelligo, comperio, reperio, disco, lego; scio, non ignoro; puto, credo, existimo, duco, arbitror, reor,*

iudico, con-, diffido, suspicor, conicio, reminiscor; miror, admiror, indigne, aequo animo fero. — †*spero, despero.*

2. den Verbis declarandi: *dico, praedicere, praedicare, dictito, aio, loquor, respondeo, adiungo, non praetereo; nego, infitior, nuntio, denuntio, renuntio, aperio, ostendo, doceo, affero, commemoro, certiorem facio, con-, affirmo, contendo, pono,* [*spondeo*], *testor, profiteor; moneo, persuadeo, arguo; simulo; glorior, queror; scribo, scriptum relinquo, memoriae prodo.* — †*polliceor, iuro.* (Zu *dico, praedicere, respondeo, moneo, persuadeo, scribo* vgl. 74.)

3. den unpersönlichen und adjectivischen Ausdrücken: *constat, apparet, oportet; aequum est (censeo), apertum, difficile, necesse, par, satius est (duco, puto, existimo), utilius puto.*

4. den substantivischen Verbindungen: *venit in opinionem, suspicionem, in opinionem adduco, opinio manebat, suspicionem praebeo, affero, inicio, fides facta est; causam intersero, interpono, infitias eo, litteras mitto* (vgl. 74), *nuntius venit* (74), *fama exit, perfertur, rumor differtur, in turbam exit, ad aures pervenit; praeceptum, testimonium, signum, tempus, indicio est, nefas est, puto, quaestum existimo.* — †*spes est.*

Der Inf. *esse* fehlt so häufig, dass es oft nicht möglich ist zu entscheiden, ob doppelter Acc. (30) oder verkürzter Acc. c. Inf. vorliegt. — * bezeichnet die Sätze, in welchen ein Reflex. oder Demonstr., ** die, in welchen ein Relat. (mit Ausnahme der nur dem Anschluss dienenden) Subject ist.

Legent commemorari* eum saltasse et cantasse **Praef. 1. si *didicerint* non eadem esse honesta atque turpia sed omnia iudicari, non *admirabuntur* nos secutos 3.

*†1. Non solum de eo bene *sperare* sed etiam *confidere* cives poterant sui *talem eum futurum,* qualem cognitum iudicarunt. **Milt.** 1, 1.

*2. Lemnii irridentes *responderunt* tum id *se facturos* (se se dedituros), cum ille domo vento aquilone venisset Lemnum. 1, 5.

*2. [Lemnii *dixerant sese dedituros*]. 2, 4.

*1. Darius facillime *putavit se* Graeca lingua loquentes, qui Asiam incolerent, sub sua *retenturum* potestate. 3, 2.

2. Crebri *afferebant* nuntii male rem *gerere Darium premique* a Scythis. 3, 3.

3. Hestiaeus nihil *putabat* ipsis principibus *utilius* quam *confirmari regnum* Persarum. 3, 5.

*4. Darius, ut Graeciam redigeret in suam potestatem, classem comparavit *causam interserens se hostem esse* Atheniensibus, quod eorum auxilio Iones Sardis expugnassent. 4, 1.

1. (Dixit) et civibus *animum accessurum,* cum *viderent* de eorum

virtute non *desperari* et hostes eadem re fore tardiores, si *animadverterent auderi* adversus se tam exiguis copiis *dimicari.* **Milt.** 4, 5.

1. Datis etsi non *aequum locum videbat* suis, tamen fretus numero copiarum suarum confligere cupiebat. 5, 4.

1. Facile *intellegi* potest *eandem* omnium civitatum *esse naturam.* Ut enim populi Romani honores quondam fuerunt rari et tenues ob eamque causam gloriosi, sic olim apud Athenienses *fuisse reperimus.* 6, 2.

4. Utrisque *venit in opinionem signum* a classiariis regis *datum.* 7, 3.

*1. *Iudicavit* sine summa industria non *posse eam* (contumeliam) *exstingui.* **Them.** 1, 3.

2. *Persuasit consilium esse* Apollinis, ut in naves se suaque conferrent. 2, 7.

2. *Universos pares esse posse aiebat, dispersos testabatur perituros idque* Eurybiadi, regi Lacedaemoniorum, *fore affirmabat.* 4, 2.

2. Servum fidelissimum ad Xerxem misit, ut ei *nuntiaret* suis verbis *adversarios* eius in fuga *esse.* 4, 3.

1. Barbarus *nihil* doli *subesse credens* postridie conflixit. 4, 5.

2. Xerxem *certiorem feci(t) id agi,* ut pons, quem ille in Hellesponto fecerat, dissolveretur. 5, 1. 9, 3.

*1. Xerxes *se* a Themistocle non *superatum* sed *conservatum iudicavit.* 5, 2.

2. 3. Lacedaemonii *negaverunt oportere* extra Peloponnesum *ullam urbem* muros *habere.* 6, 2.

1. *Intellexerunt* Lacedaemonii de principatu sibi cum Atheniensibus *certamen fore.* 6,3.

1. Lacedaemonii postquam *audierunt muros strui,* legatos Athenas miserunt, qui *id fieri vetarent.* His praesentibus desierunt ac

*2. *se* de ea re legatos ad eos *missuros dixerunt.* 6, 4.

*4. Lacedaemoni adire ad magistratus noluit *causam interponens se* collegas *exspectare.* 7, 1.

*2. Lacedaemonii *questi sunt opus* nihilo minus *fieri eumque* in ea re *conari fallere.* 7, 2.

1. 2. Cum *audisset* non *multum superesse* munitionis, ad ephoros Lacedaemoniorum accessit atque apud eos *contendit falsa* iis

*3. *esse delata:* quare *aequum esse illos* viros bonos nobilesque *mittere,* qui rem explorarent. 7, 2.

*1. *Hos* (legatos) postquam Athenas *pervenisse ratus est,* ad magistratus senatumque Lacedaemoniorum adiit. 7, 4.

*1. Quod non satis *tutum se* Argis *videbat,* Corcyram demigravit. Ibi cum eius *principes* ⟨insulae⟩ *animadvertisset timere,* ne

propter se bellum iis Lacedaemonii et Athenienses indicerent, ad Admetum, Molossum regem, confugit. **Them.** 8, 3.

*3. (Admetus dixit) *difficile esse* in tam propinquo loco tuto *eum versari.* 8, 5.

1. *Sensit,* si Naxum pervenisset, sibi *esse pereundum.* 8, 6.

1.*2. *Scio plerosque* ita *scripsisse Themistoclem* Xerxe regnante in Asiam *transisse.* Sed Thucydides *ait* ad Artaxerxen *eum venisse* atque his verbis epistulam *misisse.* 9, 1.

*†2. Regi *est pollicitus,* si suis uti consiliis vellet, *illum* Graeciam bello *oppressurum.* 10, 2.

*2. 4. Thucydides *illum ait* Magnesiae morbo *mortuum* neque *negat fuisse famam venenum* sua sponte *sumpsisse,* cum *se,* quae regi
*†1. de Graecia opprimenda pollicitus esset, *praestare posse despera-*
2. *ret.* Idem *ossa* eius clam in Attica ab amicis *sepulta memoriae prodidit.* 10, 4. 5.

1. *Intellexit reprimi concitatam multitudinem* non *posse.* **Arist.** 1, 3.

*2. Ille *respondit se ignorare* Aristiden, sed sibi non *placere,* quod tam cupide laborasset, ut praeter ceteros Iustus appellaretur. 1, 4.

*2. Regis propinquos clam Xerxi remisit, *simulans* ex vinclis publicis *effugisse,* et cum his litteras, in quibus *haec fuisse scripta* Thucydides *memoriae prodidit.* **Paus.** 2, 2.

†2. Pausanias et Spartam et ceteram Graeciam sub tuam potestatem se adiuvante *te redacturum pollicetur.* 2, 4.

*2. Lacedaemonii legatos cum clava ad eum miserunt, in qua more illorum *erat scriptum:* nisi domum reverteretur, *se* capitis eum *damnaturos.* 3, 4.

*†1. *Sperans se* etiam tum pecunia et potentia instans periculum *posse depellere* domum rediit. 3, 5.

*4. *Opinio manebat eum* cum rege *habere* societatem. 3, 5.

1. 3. Lacedaemonii non *putabant* de tali tamque claro viro suspicionibus *oportere iudicari* et *exspectandum,* dum se ipsa res aperiret. 3, 7.

4. 1. Adulescentulus, cum ei *in suspicionem venisset aliquid* in epistula de se *esse scriptum,* signo detracto *cognovit,* si pertulisset, sibi *esse pereundum.* 4, 1.

1. Non prius *vim adhibendam* ephori *putaverunt,* quam se ipse indicasset. 4, 3.

**4. Fanum Neptuni est Taenari, *quod violari nefas putant* Graeci. 4, 4.

1. Ut *audivit Argilium confugisse* in aram, perturbatus venit eo. 4, 5.

*3. His rebus ephori cognitis *satius putarunt* in urbe *eum comprehendi.* 5, 1.

*1. Ex vultu cuiusdam ephori, qui *eum admoneri cupiebat*, *insidias* sibi *fieri intellexit.* **Paus.** 5, 1.

3. Mortui *corpus* eodem nonnulli *dixerunt inferri oportere*, quo ii, qui ad supplicium essent dati. 5, 5.

*2. Elpinice *negavit se passuram* Miltiadis *progeniem* in vinclis publicis *interire seque* Calliae *nupturam.* **Cim.** 1, 4.

3. *Satius existimans* ⟨Graeciae *civitates* de controversiis suis inter se iure *disceptare* quam armis⟩ *contendere* Lacedaemonem sua sponte est profectus. 3, 3.

*3. Athenienses adversus Peloponnesios bellum gerentes sexto et vicesimo anno *confecisse apparet.* **Lys.** 1, 1.

*2. Cum *hanc causam* Lacedaemonii *dictitassent* sibi *esse* belli, ut Atheniensium impotentem dominationem refringerent, nihil aliud molitus est, quam ut omnes civitates in sua teneret potestate, cum id *se* Lacedaemoniorum causa *facere simularet.* 1, 4.

*2. Tyrannorum in numerum nemo admittebatur, nisi qui *se* illius (Lysandri) *fore proprium* fide *confirmarat.* 1, 5.

1. *Vidit futurum*, ut Thasii dilaberentur consulerentque rebus suis. 2, 3.

*1. *Sentiebat* id *se* sine ope deorum *facere* non *posse.* 3, 1.

*1. *Dixit se* vota *suscepisse*, quae Iovi Hammoni solveret, *existimans se* Afros facilius *corrupturum.* 3, 2.

1. In bello multa crudeliter avareque fecerat deque iis rebus *suspicabatur* ad cives suos *esse perlatum.* 4, 1.

3. *Constat* inter omnes, qui de eo memoriae prodiderunt, *nihil* illo *fuisse excellentius* vel in vitiis vel in virtutibus. **Alc.** 1, 1.

1. Omnes *admirabantur* in uno homine *tantam esse dissimilitudinem* tamque *diversam naturam.* 1, 4.

*2. Plato eum in symposio induxit *commemorantem se pernoctasse* cum Socrate neque aliter ab eo *surrexisse*, ac filius a parente debuerit. 2, 2.

3. Accidit, ut una nocte omnes Hermae deicerentur. *Hoc apparebat* non sine magna multorum consensione *esse factum.* 3, 3.

1. Inimici eius in praesenti *noceri* ei non *posse intelligebant.* 4, 2.

*1. Postquam in Siciliam *eum pervenisse crediderunt*, absentem, quod sacra violasset, reum fecerunt. 4, 3.

*1. *Se* capitis *damnatum audivit* et *Eumolpidas sacerdotes* a populo *coactos*, ut se devoverent, eiusque devotionis *exemplum* in pila lapidea *incisum esse positum* in publico. 4, 5.

*1. (Praedicare consuerat inimicos suos), cum *intellegerent se* plurimum *prodesse posse* rei publicae, ex ea *eiecisse* plusque irae suae quam utilitati communi *paruisse.* 4, 6.

1. Atheniensium male gestis in Sicilia rebus *opes senescere,* contra Lacedaemoniorum *crescere vidit.* **Alc.** 5, 3.
2. Populo *erat persuasum* et *adversas superiores* et *praesentes secundas res accidisse* eius opera. 6, 2.

*1. Nihil *eum* non *efficere posse ducebant.* 7, 2.

*2. Aut *eum* neglegenter aut malitiose *fecisse loquebantur:* nam *corruptum* a rege *capere* Cymen *noluisse arguebant.* 7, 2.

1. Huic maxime *putamus* malo *fuisse nimiam opinionem* ingenii atque virtutis. 7, 3.

*2. *Se coacturum* Lysandrum dimicare aut pacem petere [*spopondit*]; (N: *spondet Lacedaemonios nolle* classe confligere). 8, 2.

*1. *Id* etsi vere *dictum* Philocles *animadvertebat,* tamen *sentiebat se* Alcibiade recepto nullius momenti apud exercitum *futurum* et, si quid secundi evenisset *nullam* in ea re *suam partem fore,* contra ea, si quid adversi accidisset, *se unum* eius delicti *futurum reum.* 8, 4.

1. Lysander per speculatores *comperit vulgum* Atheniensium in terram praedatum *exisse navesque* paene *inanes relictas.* 8, 6.

†1. Penitus in Thraeciam se abdidit, *sperans* ibi facillime *suam fortunam occuli posse.* 9, 1.

*1. Thraeces, postquam *eum* cum magna pecunia *venisse senserunt,* insidias fecerunt. 9, 2.

1. *Cernens nullum locum* sibi *tutum* in Graecia ad Pharnabazum in Asiam transiit. 9, 3.
1. *Videbat id* (patriam liberare) sine rege Perse non *posse fieri.* 9, 5.

*1. *Cyrum fratrem* regi bellum clam *parare* Lacedaemoniis adiuvantibus *sciebat*: id si aperuisset, magnam *se initurum* gratiam *videbat.* 9, 5.

2. Tyranni Lysandrum *certiorem fecerunt,* nisi Alcibiadem sustulisset, *nihil* earum rerum *fore ratum,* quas ipse Athenis constituisset. 10, 1.

**1. Incendio eum conficere voluerunt, *quem* manu *superari posse diffidebant.* 10, 4.

1. *Quem* ut barbari incendium *effugisse viderunt,* telis eminus missis interfecerunt. 10, 6.

*2. *Se* hic (Fl: his) plus *valuisse* [quam ducis *prudentiam*] vere fortuna potest *praedicare.* **Thras.** 1, 4.

4.3.2. *Praeceptum* illud omnium in animis esse debet *nihil* in bello *oportere contemni* neque sine causa *dici⟨tur⟩ matrem* timidi *flere* non *solere.* 2, 3.

3. *Cives* civibus *parcere aequum censebat.* 2, 6.

*1. Corona contentus neque amplius requisivit neque quemquam honore *se antecessisse existimavit.* **Thras.** 4, 3.
1. Cum *patriam obsideri audisset,* non quaesivit, ubi ipse tuto viveret. **Con.** 2, 1.
3. *Apertum fuit,* si Conon non fuisset, *Agesilaum* Asiam Tauro tenus regi *fuisse erepturum.* 2, 3.
*1. Artaxerxes *reminiscebatur* Tissaphernis *se* opera Cyrum fratrem *superasse.* 3, 1.
*2. Ad chiliarchum accessit *seque ostendit* cum rege *colloqui velle.* 3, 2.
3. *Necesse est,* si in conspectum regis veneris, *venerari te* regem. 3, 3.
2. *Id arbitrium* Conon *negavit* sui *esse* consilii, sed ipsius regis. 4, 1.
1. Lacedaemonii *maius bellum imminere arbitrabantur.* Nam *ducem fortem* et *prudentem* regis opibus *praefuturum* ac secum *dimicaturum videbant.* 4, 3.
*1. Cum *ultum se* iniurias patriae *putaret,* plura concupivit, quam efficere potuit. 5, 1.
*2. Tiribazus Cononem evocavit *simulans* ad regem eum *se mittere velle.* 5, 3.
*2. Nonnulli *eum* ad regem *abductum* ibique *eum perisse scriptum reliquerunt:* contra ea Dinon historicus *effugisse scripsit.* 5, 4.

Fama esset perlata Platonem venisse **Dion** 2, 2. *putabat* filios ex illo natos debere habere 2, 4, **videret* se superari, **ostendens* se facere 4, 1. **existimari volebat* se fecisse 4, 2. **audivit* eum comparare, facere conari 4, 3. *intellegi* potest nullum esse imperium tutum nisi munitum 5, 3. *ratus* neminem venturum 5, 4, *aperuisse* videbatur omnia esse *velle* 6, 4. **quos *sciebat* sensisse 7, 1. non *animo aequo ferebat* de se male existimari, *dictitabat* tyrannum non ferendum 7, 3. *negat* insidias fieri sed illa fieri 8, 4. †*iurare* nihil periculi fore 8, 5. *rumore dilato* vim allatam 10, 1. **denuntiarunt* se illum damnaturos **Chab.** 3, 1. **quos eminere *videant* 3, 3. **putabant* se afuturos 3, 4. *existimans* honestam mortem praestare 4, 3. †magna *spes esset* amissa posse recuperari **Timoth.** 3, 2. *litteras misit* proclive fuisse 3, 4. *duxit* iura sanctiora esse 4, 3. **quem interfectum *ait* **Dat.** 2, 2. *putavit* morem gerendum 4, 3. **existimans* se oppressurum 4, 3. **cognoscit* (N: eum) abesse profectumque 4, 4. *putabat* Datamen profectum 5, 1. **videbant* illum unum pluris quam se omnes fieri 5, 2. **docet* eum fore 5, 3. non *ignorabat* ea vere scripta 5, 5. *audit* Pisidas quosdam parare 6, 1. **sensit,* si *in turbam exisset* se relictum, futurum ut sequerentur 6, 3. *relinqui eum *par* non *esse* et omnes sequi 6, 4. *in opinionem adducuntur* perfugas fecisse 6, 6. *intellegebat* negotium esse 7, 1. *videret* bellum duci

Dat. 8, 5. quam (amicitiam) fidam non fore *putabat*, **dixit* se missurum 8, 6. **animadvertit* eum opprimi non posse 9, 1. *nuntiatum esset* quosdam insidiari, *putavit* neque credendum neque neglegendum 9, 2. *dixerant* futuras insidias 9, 3. *ut parati essent facere quod ipsum *vidissent* 9, 4. *†*pollicitus est* se eum interfecturum 10, 1. **persuasit* se suscepisse 10, 3. **arbitratus esset* se confirmasse, *certiorem facit tempus esse* maiores res parari et bellum suscipi 11, 1. **simulans* se esse oblitum 11, 3. *ait* digredientem se *animadvertisse* locum quendam idoneum esse 11, 4.

1. Lectores, quae ipsis leviora sunt, pari modo apud ceteros *fuisse arbitrantur*. *Scimus* enim *musicen* nostris moribus *abesse* a principis persona, *saltare* vero etiam in vitiis *poni*. **Epam.** 1, 1. 2.

*1. Facile *intellegi* potuit pari modo *superaturum* omnes in ceteris artibus. 2, 2.

*1. Non tam magnitudini virium servivit quam velocitati. *Illam* enim ad athletarum usum, *hanc* ad belli *existimabat* [utilitatem] *pertinere*. 2, 4.

1. Ex audiendo facillime *disci arbitrabatur*. 3, 3.

1. *Iudicari* potest *omnia* ei cum amicis *fuisse communia*. 3, 4.

2. Faciam, ne aliquis *dicat id* ad me *ereptum pervenisse*, quod delatum accipere noluissem. 4, 4.

1. Meneclides in re militari *florere Epaminondam videbat*. 5, 3.

1. Quod *me* Agamemnonem *aemulari putas*, falleris. 5, 6.

2. Callistratus hoc *posuit*, animum *advertere debere Arcadas*, quales utraque civitas cives procreasset. 6, 2.

*2. *1. *Admirari se dixit* stultitiam rhetoris Attici, qui non *animadverterit innocentes illos natos* domi, scelere admisso cum patria essent expulsi, *receptos esse* ab Atheniensibus. 6, 3.

*4. 1. *Fuisse patientem* suorumque iniurias *ferentem* civium, quod *se* patriae *irasci nefas esse duceret*, *haec sunt testimonia*. 7, 1.

1. *Animadvertebat totum exercitum* propter praetorum imprudentiam inscitiamque belli *periturum*. 7, 4.

1. *Hanc* (legem) cum rei publicae conservandae causa *latam videret*, ad perniciem civitatis *conferri noluit*.

2. Collegis permisit, ut sua opera *factum contenderent*, ut legi non oboedirent. 8, 1.

1. Nemo *Epaminondam responsurum putabat*. 8, 1.

1. Lacedaemonii in unius pernicie eius patriae *sitam putabant salutem*. 9, 1.

1. Fortissime *ipsum Epaminondam pugnantem*, sparo eminus *percussum*, *concidere viderunt*. 9, 1.

1\. 2. Cum *animadverteret* mortiferum *se* vulnus *accepisse* simulque, si ferrum extraxisset, animam statim *emissurum*, usque eo retinuit, quoad *renuntiatum est vicisse Boeotos.* **Epam.** 9, 3.

*2. Pelopidas male *eum* in eo patriae *consulere dixit*, quod liberos non relinqueret. 10, 1.

2\. Huius de virtutibus vitaque satis erit dictum, si hoc unum *adiunxero*, quod nemo *ibit infitias*, *Thebas* et ante Epaminondam natum et post eiusdem interitum perpetuo alieno *paruisse* imperio, contra ea, quamdiu ille praefuerit rei publicae, *caput fuisse*

1\. totius Graeciae. Ex quo *intellegi* potest *unum hominem* pluris quam *civitatem fuisse.* 10, 4.

*3. Lacedaemonii arcem Thebanis non reddiderunt, quod susceptis inimicitiis *satius ducebant eos obsideri* quam *liberari.* Nam post Peloponnesium bellum Athenasque devictas cum Thebanis sibi

*1. *rem esse existimabant* et *eos esse solos*, qui adversus se sistere auderent. **Pel.** 1, 3.

4\. Magistratuum Thebanorum statim *ad aures pervenit exules* in urbem *venisse.* 3, 1.

*1. Legationis iure satis *tectum se arbitrabatur.* 5, 1.

*2. Quem (Leotychidem filium) natum Agis non agnorat, *eundem* moriens *suum esse dixerat.* **Ages.** 1, 4.

2\. 3. *Docebat satius esse* in Asia quam in Europa *dimicari.* 2, 1.

4\. *Fama exierat Artaxerxen comparare* classes pedestresque exercitus. 2, 1.

*1. Tanta celeritate usus est, ut prius in Asiam cum copiis pervenerit, quam regii satrapae *eum scirent profectum.* 2, 2.

*2. Tissaphernes *simulavit se dare* operam, ut Lacedaemoniis cum rege conveniret. 2, 3.

*†2. Tissaphernes indutias a Lacone petivit. *Iuravit* autem uterque *se* sine dolo indutias *conservaturum.* 2, 4.

!.**1. Iusiurandum servabat multumque in eo *se consequi dicebat; se* enim conservata religione *confirmare* exercitum, cum *animadverteret* deum *numen facere* secum, *hominesque* sibi *conciliare amiciores*, quod iis studere consuessent, *quos conservare* fidem *viderent.* 2, 5.

1\.*2. *Vidit*, si, quo esset iter facturus, palam pronuntiasset, *hostes* non *credituros* aliasque regiones praesidiis *occupaturos* neque *dubitaturos* aliud *eum facturum*, ac pronuntiasset. Itaque cum ille Sardis *iturum se dixisset*, Tissaphernes *eandem Cariam defendendam putavit.* In quo cum *victum se vidisset* consilio, sero suis praesidio profectus est. 3, 4. 5.

1\. *Vidit hostes* equitatu *superare.* 3, 6.

4. *Nuntius* ei domo *venit* bellum *Athenienses* et *Boeotos indixisse* Lacedaemoniis. **Ages.** 4, 1.

*2. 1. *Praedicabat mirari se* non sacrilegorum numero *haberi*, qui supplicibus nocuissent, aut non gravioribus poenis *affici.* 4, 8.

2. *Negavit id* (Corinthum oppugnare) suae virtuti *convenire.* 5, 3.

3 Omnibus *apparuit*, nisi ille fuisset, *Spartam futuram* non *fuisse.* 6, 1.

1. *Perniciosissimum fore videbat*, si *animadversum esset quemquam* ad hostes *transfugere conari.* 6, 2.

*1. (Dixit) id *se* quoque *fieri debere animadvertisse.* 6, 2.

1. *Latere arbitrabantur* adulescentes, quae cogitaverant. 6, 3.

*4. Eorum ornatus *homines esse* non *beatissimos suspicionem praebebat.* 8, 2.

*4. Quaerentibus Agesilaum vix *fides facta est unum esse* ex iis, qui tum accubabant. 8, 3.

*1. Barbari *eum* ignorantia bonarum rerum vilia potissimum *sumpsisse arbitrabantur.* 8, 5.

Indigne ferebant eum anteponi **Eum.** 1, 3. **necesse est* eum esse participem 1, 5. **coniecerant* eum commisisse 2, 2. quem *videbat* infirmum 3, 1. *intellegebat* (copias) non modo non ituras sed dilapsuras 3, 4. **persuaderet* iis se proficisci 3, 5. **credens* se fore 7, 2. neque rem ullam nisi tempus interesse *iudicet* 8, 3. **intellegeret* se parem non esse 8, 4. *intellegebat* adversarios rescituros, *†*sperabat* se oppressurum 8, 6. *suspicio allata est* hostem appropinquare, *intellegebant* copias contrahi non posse 9, 1. **ait* se expediturum 9, 2. *suspicionem iniciant* esse castra ac esse praenuntiatum 9, 4. *credit* esse auditum et adversarios contraxisse 9, 5. *†*iurasset* se eum defensurum neque deserturum 10, 2. ****intellegebat* se adiuvari posse in eis rebus, quas impendere *apparebat* 10, 3. *videbant* omnes futuros 10, 4. **ait* se mirari 11, 3. *admirarentur* sumptum esse supplicium 12, 1. **negabat* se ei vim allaturum 12, 3. **praedicarant* se servare 13, 3. cum *moneretur* Nicanorem insidiari *negavit* esse periculum *†seque eius rei obsidem fore *pollicitus est* **Phoc.** 2, 4. *putabant* pietatem laesam **Timol.** 1, 5. **quem dissensisse *indicio fuit* 2, 3. cum *audiret* suas laudes praedicari **dixit* se agere gratias atque habere 4, 3. *putabat* nihil geri 4, 4. **diceret* se lege agere 5, 2. **dixit* se voti esse damnatum 5, 3. *putamus* satis dictum **Reg.** 3, 5. **quos praestitisse *constat* 3, 5.

1. Etsi flagrabat bellandi cupiditate, tamen paci *serviundum putavit*, quod *patriam exhaustam* sumptibus diutius calamitates belli *ferre* non *posse intellegebat.* **Hamilc.** 1, 3.

*2. Cum Catulus *negaret* bellum *compositurum*, nisi ille cum suis

*2. armis relictis Sicilia decederent, succumbente patria ipse *periturum se* potius *dixit*, quam cum tanto flagitio domum rediret. **Hamilc.** 1, 5.

**2. Erat cum eo adulescens illustris, formosus, Hasdrubal, *quem* nonnulli *diligi* turpius, quam par erat, ab Hamilcare *loquebantur.* 3, 2.

2. Non *est infitiandum Hannibalem praestitisse* ceteros imperatores prudentia. **Hannib.** 1, 1.

*1. *Se* ab interioribus consiliis *segregari vidit.* 2, 2.

†2. Pater *me* aram tenentem *iurare iussit* numquam *me* in amicitia cum Romanis *fore.* 2, 4.

*1. Roma legati Karthaginem venerunt. *Hos* Hannibal *ratus* sui exposcendi gratia *missos* navem ascendit. 7, 6.

*2. Alii naufragio, alii a servulis ipsius *interfectum eum* (Magonem) *scriptum reliquerunt.* 8, 2.

1. *Quem* (Antiochum) etsi multa stulte *conari videbat,* tamen nulla deseruit in re. 8, 3.

*1. *Vidit* vir omnium callidissimus in magno *se fore* periculo. Magnam enim secum pecuniam portabat, de qua *sciebat exisse famam.* 9, 2.

*2. Amphoras praesentibus principibus deponit in templo Dianae, *simulans se* suas fortunas illorum fidei *credere.* 9, 3.

1. *Quem* (Prusiam) *videbat* domesticis opibus minus *esse robustum.* 10, 2.

*1. *Cupiebat eum* (Eumenem) *opprimi,* quem si removisset, *faciliora* sibi *cetera fore arbitrabatur.* 10, 3.

†2. Eumenem regem si aut cepissent aut interfecissent, magno iis *pollicetur* praemio *fore.* 10, 6,

*2. Tabellarius epistulam ostendens *se* regem *professus est quaerere.* 11, 2.

1. Postquam *naves suas oppletas conspexerunt* serpentibus, puppes verterunt. 11, 6.

*2. Apud Flamininum de Hannibale mentione facta ex legatis unus *dixit eum*· in Prusiae regno *esse.* 12, 1.

*1. Patres conscripti Hannibale vivo numquam *se* sine insidiis *futuros existimabant.* 12, 2.

2. Puer ab ianua prospiciens Hannibali *dixit plures* praeter consuetudinem *armatos apparere.* 12, 4.

2.*1. Puer cum *omnes exitus occupatos ostendisset, sensit id* non fortuito *factum,* sed *se peti* neque sibi diutius *vitam esse retinendam.* 12,5.

*2. Atticus M. Claudio Marcello Q. Fabio Labeone consulibus *mortuum* in annali suo *scriptum reliquit.* 13, 1.

4. *Nos tempus est* huius libri *facere* finem et Romanorum *explicare* imperatores. **Hannib.** 13, 4.

Vidit civitatem esse perturbatam neque dari facultatem **Att.** 2, 2. *appareret* in eo nativum quendam leporem esse non ascitum 4, 1. *iudicari* possit plus valere similitudinem quam affinitatem 5, 3. **existimabat* eos in sua potestate esse 6, 1. *arbitrabatur* non decere se 6, 4. **viderent* eam tribui 6, 5. *arbitrati sunt* id effici posse 8, 3. *existimaret* officia praestanda 8, 4. *†*sperabant* (se) consecuturos 9, 2. maximum *existimans quaestum* memorem gratumque cognosci * simulque *aperiens* se solere esse amicum 9, 5. **existimare* eum facere, *in opinionem veniebat* Antonium potiturum 9, 6. *intuebatur quid *par esset* se facere 9, 7. *putarat* in periculo Atticum 10, 1. **appareret* (eum) velle 10, 5. illud unum *intellegi volumus* illius liberalitatem neque temporariam neque callidam fuisse 11, 3. **fieret certior* se amisisse et recuperasse 12, 3. *contendere* nostram aetatem tulisse 12, 4. *cognitum est* non secus absentes quam praesentes amicos esse curae 12, 5. *nec *praeteribo*, quamquam leve visum iri *putem*, eum expensum sumptui ferre solitum 13, 6. **cognosci* potest eum metiri solitum 14, 3. *putabat* suam existimationem agi 15, 2. **iudicari* potest (eum) fugisse 15, 3. *existimari* possit prudentiam esse divinationem, *praedixit* ea futura 16, 4. *audierim ipsum *gloriantem* se redisse, fuisse 17, 1. **signum est* aut nullam querimoniam intercessisse aut hunc ea fuisse indulgentia 17, 2. vix *credendum sit* res declarari potuisse 18, 6. *docebimus* suos mores conciliare 19, 1. obtrectatio tanta intercedebat quantam *fuit necesse* 20, 5. *putarunt* esse tenesmon 21, 2. *sensit* dolores accrescere febresque accessisse 21, 4. **vidit* hos venisse 21, 5.

76. Volo, nolo, malo, cupio, iubeo, veto, patior.

* bezeichnet die Sätze, in denen ein Reflex. oder Demonstr. Subject ist, † die persönliche Construction von *iubeor* und *vetor.*

* Populus *maluit illum innoxium plecti* quam *se* diutius *esse* in timore. **Milt.** 8, 4.

Missi sunt delecti cum Leonida, qui Thermopylas occuparent longiusque *barbaros progredi* non *paterentur.* **Them.** 3, 1.

Hoc longe alio spectabat, atque *videri volebant.* 6, 3.

* Lacedaemonii *eos* (Athenienses) quam *infirmissimos esse volebant.* Postquam autem *audierunt muros strui,* legatos Athenas miserunt, qui *id fieri vetarent.* 6, 4.

Cum legatis Lacedaemoniorum *collegas suos iussit proficisci.* **Them.** 7, 3.

* Admetus Pydnam *eum deduci iussit.* 8, 5.

(Dominus navis) diem noctemque navem tenuit in ancoris neque *quemquam* ex ea *exire passus est.* 8, 7.

'Te rogo, ut annuum mihi tempus des eoque transacto ad te *venire patiaris.*' Rex *cupiens talem virum* sibi *conciliari* veniam dedit. 9, 4. 10, 1.

Id (Delum) *commune aerarium esse voluerunt.* **Arist.** 3, 1.

* Pausanias *se* tecum affinitate *coniungi cupit.* His de rebus si *quid geri* (Fl: agere) *volueris,* certum hominem ad eum mittas. **Paus.** 2, 3, 4.

Indici, *quid fieri vellent,* ephori praeceperunt. 4, 4.

* Ex vultu cuiusdam ephori, qui *eum admoneri cupiebat, insidias* sibi *fieri intellexit.* 5, 1.

* Elpinice *negavit se passuram* Miltiadis *progeniem* in vinclis publicis *interire.* **Cim.** 1, 4.

Postulabat, si *quid* de se *agi vellent,* de praesente quaestio haberetur. **Alc.** 4, 1.

Athenas victas Lacedaemoniis *servire* non poterat *pati.* 9, 4.

Regem Persen amicum sibi *cupiebat adiungi.* 9, 5.

Lysander, si *suas res gestas manere vellet,* Alcibiadem persequeretur. 10, 1.

Pharnabazus violare clementiam quam regis *opes minui maluit.* 10, 3.

* Erat cum eo quidam ex Arcadia hospes. *Hunc sequi* se *iubet.* 10, 5.

Cedentes violari vetuit. **Thras.** 2, 6.

Rex Lacedaemonios bello *persequi iussit.* **Con.** 4, 1.

Potius patriae *opes augeri* quam regis *maluit.* 5, 2.

* *Iussisset* eum venumdari **Dion** 2, 3. *volebat* sic existimari 4, 2. *iussit* filium educari 4, 3. *velle* omnia esse 6, 4. **iubet* (eum) eam (navem triremem) agitare (N: -ri) 9, 2. **malunt* se metui quam amari 9, 5. *vetuit* phalangem reliquam cedere **Chab.** 1, 2. *voluerit* statuam fieri 1, 3. *iubet* gubernatorem derigere 4, 2. *maluit* cives suos augeri quam sumere **Timoth.** 1, 3. *iussit* Cononem filium eius dare 4, 1. **mallet* se periculum adire quam deesse 4, 3. **iussit* (eum) admitti **Dat.** 3, 4. **iussit* pari eum atque illos imperio esse 3, 5. *iubet* suos sequi 4, 5. *iubet* signa inferri 6, 5, **iussit* (eum) ire 9, 3.

* A Diomedonte quaesivit, quo *se deduci vellet.* **Epam.** 4, 5.

Legem ad perniciem civitatis *conferri noluit.* 7, 5.

* Cum quaereretur ab eo, *quid* iis *vellet fieri*, *eos vetuit violari*. **Ages.** 4, 6.

Unguenta, coronas secundamque mensam servis dispertiit, *cetera referri iussit.* 8, 4.

Pateretur inimicissimos interimere **Eum.** 6, 3. *iussit* sellam auream poni eoque omnes convenire 7, 2. **vellet* (eum) servari 11, 1. **iuberet* (se) aut interfici aut missum fieri 11, 3. *vetuit* quemquam admitti et *iussit* cottidianum victum removeri 12, 3. *nolo* luxuriam ali augerique **Phoc.** 1, 4. †*iussus est* causam dicere 3, 3. *volebat* memoriam exstare **Timol.** 2, 2. **maluit* se diligi quam metui 3, 4. **voluissent* se ducem esse 4, 3.

† Quo factum est, ut a praefecto morum Hasdrubal cum eo *vetaretur esse.* **Hamilc.** 3, 2.

Pater *me* aram ceteris remotis tenentem *iurare iussit* numquam *me* in amicitia cum Romanis *fore.* **Hannib.** 2, 4.

† Praefuit paucis navibus, quas ex Syria *iussus erat* in Asiam *ducere.* 8, 4.

* *Cupiebat eum* (Eumenem) *opprimi.* 10, 3.

* *Passus sit* (eos) debere **Att.** 2, 4. neque inveterascere aes alienum *patiebatur* neque crescere 2, 5. *iussit* omnia munera deferri 4, 2. *iussit* sestertium trecenta milia dari 8, 6. *iussit* omnia supportari 11, 2. *volumus* illud unum intellegi 11, 3. *voluit* nos superstites esse 19, 1. **cuperet* se principem esse 20, 5. *iussit* generum accersi 21, 4. *nolui* vos ignorare 21, 5.

77. Nominativus cum Infinitivo

und * Acc. c. Inf. bei 1. *dicor, (feror),* 2. *videor.* Weggelassen sind *existimor, intelligor,* dagegen aufgenommen die Sätze, in welchen *videor* mit einem Prädicatsnomen ohne *esse* steht. *Iubeor, vetor* 76 †.

2\. Cuius victoriae non *alienum videtur* quale praemium Miltiadi sit tributum docere. **Milt.** 6, 1.

2\. Multum in imperiis magistratibusque versatus non *videbatur posse esse privatus,* praesertim cum consuetudine ad imperii cupiditatem *trahi videretur.* 8, 2.

1\. Maxime Athenienses *peti dicebantur* propter pugnam Marathoniam. **Them.** 2, 6.

2\. Reliqui legati ut tum exirent, cum satis tuendo muri *exstructi viderentur,* praecepit. 6, 5.

1\. Multo commodius *dicitur* apud regem verba *fecisse,* quam ii poterant, qui in Perside erant nati. 10, 1.

1. Cum animadvertisset quendam scribentem, ut patria pelleretur, *quaesisse* ab eo *dicitur*, quare id faceret. **Arist.** 1, 3.

*1. *Dicitur* eo tempore *matrem* Pausaniae *vixisse eamque* in primis ad filium claudendum lapidem *attulisse.* **Paus.** 5, 3.

2. Statim dabat, ne differendo *videretur negare.* **Cim.** 4, 2.

2. 1. Oratio sic scripta erat, ut deum *videretur congruere* sententiae. Hanc ei *scripsisse* Cleon Halicarnasius *dicitur.* **Lys.** 3, 5.

2. In hoc natura quid efficere possit *videtur experta..* **Alc.** 1, 1.

1. *Privignus* Pericli *fuisse dicitur.* 2, 1.

2. Hoc maxime *convenire* in Alcibiadem *videbatur.* 3, 4.

1. In domo sua *facere* mysteria *dicebatur.* 3, 6.

2. Res adversas culpae suae tribuebant, quod talem virum e civitate expulissent. Neque id sine causa *arbitrari videbantur.* 6, 2.

*1. Praeceptum illud omnium in animis esse debet, nihil in bello oportere contemni, neque sine causa *dici⟨tur⟩ matrem* timidi *flere* non *solere.* **Thras.** 2, 3.

Visum est admirabile **Dion** 5, 3. *videbatur* aperuisse 6, 4. *viderentur* venire 9, 3.

2. Milites singuli a peritissimo imperatore *dispositi videbantur.* **Iph.** 2, 2.

2. Id omnibus *mirum videbatur.* 3, 4.

Ne quid gestum *videretur* **Timoth.** 3, 3. *viderentur* contineri **Dat.** 10, 3.

2. De hoc priusquam scribimus, haec *praecipienda videntur* lectoribus, ne alienos mores ad suos referant. **Epam.** 1, 1.

2. Nihil *videmur debere praetermittere.* 1, 3.

2. Meneclides huic obiecit insolentiam, quod sibi Agamemnonis belli gloriam *videretur consecutus.* 5, 5.

2. Vereor, ne non vitam eius enarrare sed historiam *videar scribere.* **Pel.** 1, 1.

2. Cum *tempus esset visum* rei gerendae, diem delegerunt ad civitatem liberandam. 2, 2.

2. *Tempus est visum* copias extrahere ex hibernaculis. **Ages.** 3, 4.

2. *Iratus videbatur* omnibus, qui adversus arma tulerant. 4, 6.

2. Pugna opes adversariorum *debilitatae videbantur.* 5, 2.

Videbantur antecedere **Eum.** 2, 2. *dicerentur* adventare, transisse 3, 3. *visum est* prudentissimum 3, 5. *visum est* mirabile 5, 6. *videretur* administrare 7, 2. *videbatur* affuturus 9, 1. *videretur* loqui 11, 4. *videretur* conditor **Timol.** 3, 2. *videantur* digni **Reg.** 1, 1. *dicitur* privatus 3, 4. *videtur* non incommodum 3, 5.

2. Erycem sic defendit, ut bellum eo loco *gestum* non *videretur.* **Hamilc.** 1, 2.

2. Tota Africa tantum otium reddidit, ut nullum in ea bellum *videretur* multis annis *fuisse.* **Hamilc.** 2, 5.
2. Huius perpetuum odium erga Romanos maxime *concitasse videtur* secundum bellum Poenicum. 4, 3.
2. Nisi domi civium suorum invidia debilitatus esset, Romanos *videtur superare potuisse.* **Hannib.** 1, 2.

Videtur appellasse **Cato** 3, 3. *viderentur* admiranda 3, 4. *ferebatur* nobilis **Att.** 1, 3. *videretur* communis, par 3, 1. *videretur* natus 4, 1. cum respublica penes Brutos *videretur* esse 8, 1. *videretur* odisse 9, 7. *videatur* vere dictum 11, 6. *videor* posse contendere 12, 4. leve *visum iri* putem 13, 6. *videretur* agere 15, 2. *videretur* migrare 22, 1.

78. Participium coniunctum

übersetzt I. durch einen Relativsatz, II. einen conjunctionalen Nebensatz, III. einen coordinierten Satz, IV. ein Substantivum, adverbiale Bestimmung, Adverbium.[1])

Weggelassen sind die zum Abl. causae gesetzten Part. (37) und diejenigen, welche sich auch im Deutschen nur durchs Part. wiedergeben lassen; doch sind sie gleichfalls durch den Druck hervorgehoben, zuweilen mit dem Zusatz (Pt), wenn sie in Sätzen vorkommen, die eines andern Part. wegen angeführt werden. * bezeichnet die Sätze, welche zugleich einen Abl. abs. enthalten.

Das Part. fut. act. zum Ausdruck der Absicht fehlt.

III. Ex colonis *delecti* Delphos deliberatum missi sunt. **Milt.** 1, 2.
IV. *Consulentibus* Pythia praecepit, ut Miltiadem imperatorem sibi sumerent. Hoc oraculi responso cum delecta manu classe
II. III. Chersonesum *profectus* cum accessisset Lemnum et ut Lemnii sua sponte se dederent, postulasset, illi *irridentes* respon-
II. IV. derunt tum id se facturos, cum ille domo navibus *profectus* vento aquilone venisset Lemnum. Hic enim ventus ab sep-
II. I. temtrionibus *oriens* adversum tenet Athenis *proficiscentibus.*
I. II. Miltiades morandi tempus non *habens* cursum direxit, quo tendebat, pervenitque Chersonesum. Ibi brevi tempore bar-
*III. barorum copiis disiectis tota regione, quam petierat, *potitus* loca castellis idonea communiit. 1, 3—2, 1.

---

1) Welche Übersetzung zu wählen ist, kann natürlich oft streitig sein; ich habe I und II bevorzugt, weil diese für die Schüler doch vorzugsweise in Betracht kommen.

III. Erat inter eos dignitate regia, quamquam carebat nomine, neque id magis imperio quam iustitia *consecutus*. **Milt.** 2, 3.

II. Hestiaeus Milesius obstitit *dicens* non idem ipsis expedire et multitudini. 3, 5.

*I. II. Miltiades non *dubitans* tam multis consciis ad regis aures consilia sua perventura, Chersonesum reliquit. 3, 6.

*II. IV. Darius hortantibus amicis classem comparavit causam *interserens* se hostem esse Atheniensibus, quod eorum auxilio Iones Sardis expugnassent. 4, 1.

*III. Praefecti regii classe ad Euboeam appulsa celeriter Eretriam ceperunt omnesque eius gentis cives *abreptos* in Asiam ad regem miserunt. 4, 2.

I. Parum insulam opibus *elatam* oratione reconciliare non potuit. 7, 2.

*IV. *Timens*, ne classis regia adventaret, incensis operibus, quae statuerat, Athenas rediit. 7, 4.

*II. Accusatus est proditionis, quod, cum Parum expugnare posset, a rege *corruptus* infectis rebus discessisset. 7, 5.

*III. Causa cognita capitis *absolutus* pecunia multatus est. 7, 6.

I. Miltiades, multum in imperiis magistratibusque *versatus*, non videbatur posse esse privatus. 8, 2.

II. IV. Haec populus *respiciens* maluit illum innoxium plecti quam se diutius esse in timore. 8, 4.

III. Totum se dedidit reipublicae, diligentius amicis famaeque *serviens*. **Them.** 1, 3.

II. Praetor a populo *factus* non solum praesenti bello, sed etiam reliquo tempore ferociorem reddidit civitatem. 2, 1.

IV. *Deliberantibus* Pythia respondit, ut moenibus ligneis se munirent. 2, 6.

III. Flamma *perterriti* classiarii cum manere non auderent, Themistocles unus restitit. 4, 2.

II. Barbarus, nihil doli subesse *credens*, postridie alienissimo sibi loco conflixit. 4, 5.

I. II. Themistocles *verens*, ne Xerxes bellare perseveraret, certiorem eum fecit id agi, ut pons dissolveretur. 5, 1.

II. Lacedaemonii causam idoneam *nacti* propter barbarorum excursiones, qua negarent oportere extra Peloponnesum ullam
IV. urbem muros habere, Athenienses *aedificantes* prohibere sunt conati. 6, 2.

II. IV. Adire ad magistratus noluit causam *interponens* se collegas exspectare. 7, 1.

III. Testularum suffragiis e civitate *eiectus* Argos habitatum concessit. 8, 1.

IV. Lacedaemonii legatos Athenas miserunt, qui eum *absentem* accusarent. Hoc crimine *absens* [proditionis] damnatus est. **Them.** 8, 2.

II. IV. Quo maiore religione se *receptum* rex tueretur, filium eius parvulum arripuit et cum eo se in sacrarium coniecit. 8, 4.

II. Domino navis, quis sit, aperit, multa *pollicens*, si se conservasset. 8, 6.

III. Confugi ad te *exagitatus* a cuncta Graecia, tuam *petens* amicitiam. 9, 4.

I. II. Huius rex animi magnitudinem *admirans cupiensque* talem virum sibi conciliari veniam dedit. 10, 1.

II. Magnis muneribus ab Artaxerxe *donatus* in Asiam rediit. 10, 2.

III. A Themistocle *collabefactus* testula illa exilio decem annorum multatus est. **Arist.** 1, 2.

IV. I. *Cedens* animadvertit quendam *scribentem*, ut patria pelleretur. 1, 3.

II. Pari felicitate in ea re *usus* elatius se gerere coepit. **Paus.** 2, 2.

II. IV. Captivos clam Xerxi remisit, *simulans* ex vinclis publicis effugisse. 2, 2.

I. II. Rex tot hominum salute tam sibi necessariorum magno opere *gavisus* confestim Artabazum ad Pausaniam mittit. 2, 5.

*II. III. Regis voluntate cognita alacrior ad rem gerendam *factus* in
*III. suspicionem cecidit Lacedaemoniorum. Quo facto domum *revocatus, accusatus* capitis absolvitur, multatur tamen pecunia. 2, 6.

I. Aditum *petentibus* [conveniundi] non dabat. 3, 3.

II. IV. Hoc nuntio *commotus sperans* (II IV) se etiamtum *instans* periculum posse depellere, domum rediit. 3, 5.

II. I. Quo magis *perturbatus* orare coepit, ne se *meritum* de illo optime proderet: quodsi eam veniam sibi dedisset tantisque
I. *implicatum* rebus sublevasset, magno ei praemio futurum. 4, 6.

II. *Mortui* corpus eodem nonnulli dixerunt inferri oportere, quo ii, qui ad supplicium essent dati. 5, 5.

I. Habebat in matrimonio sororem germanam suam, nomine Elpinicen, non magis amore quam more *ductus*. **Cim.** 1, 2.

II. Tali modo custodia *liberatus* celeriter ad principatum pervenit. 2, 1.

III. Cypriorum et Phoenicum ducentarum navium classem *devictam* cepit. 2, 3.

II. Qua victoria magna praeda *potitus* domum revertit. 2, 4.

II. IV. Satius *existimans* ⟨Graeciae civitates inter se iure disceptare quam armis⟩ contendere, Lacedaemonem sua sponte est profectus. 3, 3.

II. III. Post, neque ita multo, Cyprum cum ducentis navibus imperator *missus*, cum eius maiorem partem insulae devicisset, in morbum
III. *implicitus* in ⟨oppugnando⟩ oppido Citio est mortuus. 3, 4.

I Saepe, cum aliquem *offensum* fortunae (N: fortuito) videret minus bene *vestitum* (Pt), suum amiculum dedit. Complures pauperes [*mortuos*] suo sumptu extulit. **Cim.** 4, 2. 3.

I. Magnam reliquit sui famam, magis felicitate quam virtute *partam*. **Lys.** 1, 1.

I. Athenienses adversus Peloponnesios bellum *gerentes* sexto et vicesimo anno confecisse apparet. Quod immodestia factum est
*III. adversariorum, qui *dispalati* in agris relictis navibus in hostium venerunt potestatem 1, 2.

II. Hac victoria *elatus* sibi indulsit. 1, 3.

I. Thasii decemviralem potestatem a Lysandro *constitutam* sustulerunt. 3, 1.

II. Dodonaeum oraculum adortus est. Hinc *repulsus* dixit se
II. IV. vota suscepisse, quae Iovi Hammoni solveret, *existimans* se Afros facilius corrupturum. 3, 2.

II. III. *Accusatus* hoc crimine iudicumque *absolutus* sententiis, Orchomeniis *missus* (III) subsidio occisus est a Thebanis apud Haliartum. 3, 4.

I. Oratio post mortem in domo eius reperta est, sic *scripta*, ut deum videretur congruere sententiae, quam ille se habiturum
IV. pecunia *fidens* non dubitabat. 3, 5.

I. Domum cum redisset, testimonii loco librum a Pharnabazo *datum* tradidit. 4, 3.

II. Id ille *intuens* neque *ignorans* civium suorum consuetudinem
IV. postulabat, si quid de se agi vellent, potius de *praesente* quaestio haberetur, quam *absens* invidiae crimine accusaretur. Inimici vero eius illud tempus exspectandum decreverunt, quo classis
IV. exisset, ut *absentem* aggrederentur. **Alc.** 4, 1. 2.

IV. *Absentem*, quod sacra violasset, reum fecerunt. 4, 3.

II. Thurios in Italiam *pervectus*, multa secum *reputans* de immoderata civium suorum licentia crudelitateque erga nobiles, utilissi-
II. III. mum *ratus* impendentem evitare tempestatem clam se ab custodibus subduxit. 4, 4.

III. Devotionis exemplum in pila lapidea *incisum* positum est in publico. 4, 5.

II. A Pisandro *destitutus* per Thrasybulum ab exercitu recipitur.
*IV. Post suffragante Theramene populi scito restituitur parique *absens* imperio praeficitur simul cum Thrasybulo et Theramene. 5, 4.

III. Lacedaemonii ducentas naves amiserant, quae *captae* in hostium venerant potestatem. 5, 5.

IV. Et ⟨exercitum in⟩ Sicilia *amissum* et Lacedaemoniorum victorias Athenienses culpae suae tribuebant. 6, 2.

IV. II. *Lacrimans* talem benivolentiam civium suorum accipiebat, *reminiscens* pristini temporis acerbitatem. **Alc.** 6, 3.

III. Cum ei tota respublica domi bellique tradita esset, classe in Asiam *profectus*, quod apud Cymen minus ex sententia rem gesserat, in invidiam recidit. 7, 1.

I. Omnia minus prospere *gesta* culpae tribuebant. 7, 2.

II. *Corruptum* a rege capere Cymen noluisse arguebant. 7, 2.

IV. *Absenti* magistratum abrogaverunt et alium in eius locum substituerunt. 7, 3.

*II. Manu collecta in Thraeciam introiit, gloriosius *existimans* barbarorum praeda locupletari quam Graiorum. 7, 4.

II. III. A Philocle *discedens* 'Illud moneo' inquit, '⟨ne⟩ iuxta hostem castra habeas nautica'. 8, 5.

*II. Victis Atheniensibus non satis tuta eadem loca sibi *arbitrans*,

IV. penitus in Thraeciam se abdidit, *sperans* ibi facillime suam fortunam occuli posse. 9, 1.

II. *Cernens* nullum locum sibi tutum in Graecia ad Pharnabazum in Asiam transiit. 9, 3.

III. Athenas *victas* Lacedaemoniis servire non poterat pati. 9, 4.

III. Mulier, quae cum eo vivere consuerat, muliebri sua veste *contectum* aedificii incendio mortuum cremavit. 10, 6.

I. Hunc *infamatum* a plerisque tres gravissimi historici summis laudibus extulerunt. 11, 1.

III. Postquam Athenis *expulsus* Thebas venit, studiis eorum inservivit. 11, 3.

I. IV. Triginta tyranni *praepositi* a Lacedaemoniis servitute *oppressas*

III. tenebant Athenas et plurimorum bono *publicata* inter se diviserunt. **Thras.** 1, 5.

I. Quae res et [illis] *contemnentibus* perniciei et [huic] *despecto* saluti fuit. 2, 2.

*III. Munychiam bis tyranni oppugnare sunt adorti, ab eaque turpiter *repulsi* protinus in urbem armis impedimentisque amissis refugerunt. 2, 5.

III. Fecit pacem his condicionibus, ne qui praeter triginta tyrannos et decem, qui postea praetores *creati* superioris more crudelitatis erant usi, afficerentur exilio. 3, 1.

I. Huic pro tantis meritis honoris ⟨causa⟩ corona a populo data est, *facta* duabus virgulis oleagineis. 4, 1.

*IV. Lacedaemonii Atheniensibus devictis in societate non manserunt, maxime *impulsi* a Tissapherne. **Con.** 2, 2.

II. Defecerat a rege Tissaphernes. Non facile rex ad credendum adducebatur, *reminiscens* eius se opera Cyrum fratrem superasse.

I. III. Huius accusandi gratia Conon a Pharnabazo ad regem *missus* posteaquam venit, primum ad chiliarchum accessit. **Con.** 3, 1. 2.
IV. Quae volebat huic *scripta* tradidit. 3, 4.
I. III. Magnis muneribus *donatus* ad mare est missus dato adiutore Pharnabazo. 4, 2.
III. Lacedaemonios apud Cnidum *adortus* magno proelio fugat. 4, 4.
I. Muros *dirutos* a Lysandro reficiendos curat. 4, 5.
I. IV. Tiribazus Cononem evocavit, *simulans* ad regem eum se mittere
III. velle. Huius nuntio *parens* cum venisset, in vincla coniectus est. 5, 3.

I Relictas **Dion** 1, 2. II missum 1, 5. *III sopitus 2, 5. III deterritus 3, 3. II IV verens, II ostendens 4, 1, I IV expulsus 5, 1. I munitum, I III profectus, I II munitum 5, 3. II IV ratus 5, 4. II intuens 8, 1. *III elata 8, 4. II verens 8, 5. II IV cogitans 9, 2. III flagitantes 9, 6. II III elatus 10, 3.

I. III. Subsidio Lacedaemoniis *profectus* Epaminondae retardavit impetus. Nam nisi eius adventus appropinquasset, non prius Thebani Sparta abscessissent, quam *captam* incendio delessent. **Iph.** 2, 5.
I. Mnesthea filium reliquit ex Thraessa *natum*. 3, 4.

*I II Fidentem (N: -te) **Chab.** 1, 2. II contuens, I incurrentes 1, 2. III profectus 2, 1. I datus 2, 2. II intuens, III profectus 2, 3. III exactus (N: coactus) 3, 5. *III circumfusus, I percussa 4, 2. IV existimans, pugnans 4, 3. III circumvehens, populatus **Timoth.** 2, 1. I valens 3, 1. II III arbitrati 3, 3. IV dimicanti 4, 3. II fungens **Dat.** 1, 2. I ortus 2, 2. III circumdatus, gerens 3, 2. IV inopinanti 3, 4. III donatum 3, 5. I munitam incolens 4, 2. II IV existimans, II imprudentem, paratum 4, 3. II III delatus, II egressus, III faciens 4, 4. II conspiciens, III vinctum 4, 5. II III reminiscens 5, 1. IV perscripta mittit 5, 3. II celans 5, 6. 6, 1. II IV receptus 6, 4. II III commoti, II IV recepti 6, 6. I resistentes 6, 7. II depulsus 7, 3. I II IV perito, cogitanti 8, 4. II IV absens 10, 2. 3. II IV simulans 11, 3. III nudatum, II venienti, IV digredientem 11, 4. II IV aversum 11, 5.

IV. *Stans* complecti potuit atque contendere. **Epam.** 2, 5.
I. Tu quod me *incognitum* tentasti, non miror. 4, 3.
IV. Faciam, ne, si tibi sit pecunia adempta, aliquis dicat id ad me *ereptum* pervenisse, quod *delatum* accipere noluissem. 4, 4.
IV. In conventum venit Arcadum, *petens*, ut societatem cum Thebanis et Argivis facerent. 6, 1.
*I. III. Non animadvertisti innocentes illos (Orestem et Oedipum) *natos* domi, scelere admisso cum patria essent expulsi, receptos esse ab Atheniensibus. 6, 3.

III. Locorum angustiis *clausi* ab hostibus obsidebantur. **Epam.** 7, 1.
III. Nullam adhibuit memoriam contumeliae et exercitum obsidione *liberatum* domum reduxit incolumem. 7, 2.
*III. Apud Mantineam cum acie instructa audacius instaret hostes, *cognitus* a Lacedaemoniis, quod in unius pernicie eius patriae sitam putabant salutem, universi in unum impetum fecerunt neque prius abscesserunt, quam magna caede ⟨edita⟩ multis-
*I. que occisis fortissime ipsum Epaminondam *pugnantem* sparo eminus *percussum* concidere viderunt. 9, 1.
IV. Nemo ibit infitias Thebas et ante Epaminondam *natum* et post eiusdem interitum perpetuo alieno paruisse imperio. 10, 4.
IV. Lacedaemonii post Peloponnesium bellum Athenasque *devictas* cum Thebanis sibi rem esse existimabant. **Pel.** 1, 3.
III. *Pulsus* patria carebat. 1, 4.
I. Magistratus Thebani vino epulisque *dediti* nuntium despexerunt. 3, 1.
II. Epistula cum Archiae iam *accubanti* in convivio esset data,
III. sicut erat signata, sub pulvinum *subiciens* 'In crastinum' inquit 'differo res serias'. 3, 2.
IV. *Liberatarum* Thebarum propria laus est Pelopidae. 4, 1.
III. A tyranno Alexandro Pheraeo *comprehensus* in vincla coniectus est.
II. Hunc Epaminondas recuperavit, bello *persequens* Alexandrum. 5, 1. 2.
II. Procul *digressus* a suis coniectu telorum *confossus* (Pt) concidit. 5, 4.
*IV. Quo facto omnes Thessaliae civitates *interfectum* Pelopidam coronis aureis et statuis aëneis donarunt. 5, 5.
II.IV. Agis filium reliquerat Leotychidem. Quem ille *natum* non agnorat, eundem *moriens* suum esse dixerat. **Ages.** 1, 4.
II. Persuasit Lacedaemoniis, ut cum exercitu se mitterent in Asiam, *docens* satius esse in Asia quam in Europa dimicari. 2, 1.
II.IV. Tissaphernes indutias a Lacone petivit, *simulans* se dare operam, ut Lacedaemoniis cum rege conveniret. 2, 3.
I. Tissaphernes non *dubitans* in Cariam potissimum hostes impetum facturos, omnes suas copias eo contraxerat. 3, 1.
I. IV. Quidam adulescentuli hostium adventu *perterriti* ad Thebanos transfugere voluerunt. 6, 2.
II. *Aucti* (Fl: adiecto) numero eorum, qui expertes erant consilii, commovere se non sunt ausi. 6, 3.
II. Magna *donatus* pecunia patriam sublevavit. 7, 2.
II. *Quaerentibus* Agesilaum vix fides facta est unum esse ex iis, qui tum accubabant. 8, 3.
I. Cum venisset in portum, qui Menelai vocatur, *iacens* inter
III. Cyrenas et Aegyptum, in morbum *implicitus* decessit. 8, 6.

II. Viventi **Eum.** 1, 2. *II IV moriens 2, 1. II dubitans 2, 3. I praestantes 3, 3. I elatum 4, 4. *IV absentes, II perculsus 5, 1. III persequens 5, 2. II IV manens, IV stans 5, 4. IV absente 6, 3. I meritis, II III referentem 6, 5. IV verens 7, 1. II IV credens 7, 2. *II acceptum 8, 1. II IV paratus 8, 7. I valentes 10, 3. III perturbati 12, 1. *III fatigatus 12, 4. I delatos **Phoc.** 1, 2. IV auctus adiutusque, III defensus 2, 3. II factus, III damnatos 3, 2. II III accusatus, III coniectus 3, 4. IV reminiscentes 4, 1. II IV dicenti, *III damnatus, I damnati 4, 2. IV lacrimans 4, 3. IV oppressam **Timol.** 1, 1. I vexatam, oppressam 1, 1. I delectus 1, 3. IV detestans 1, 5. II III missus 2, 1. II IV vectus 4, 2. III captus **Reg.** 3, 3. II expulsum, indigentem 3, 4. I natos 3, 5.

I. II. Karthaginienses classe apud insulas Aegates a C. Lutatio, consule Romanorum, *superati* statuerunt belli facere finem. **Hamilc.** 1, 3.

I. (Dixit) non suae esse virtutis arma a patria *accepta* adversus hostes adversariis tradere. 1, 5.

II. IV. In proelio *pugnans* adversus Vettones occisus est. 4, 2.

IV. Philippum *absens* hostem reddidit Romanis. **Hannib.** 2, 1.

II. III. Pater meus Hamilcar puerulo me, utpote non amplius novem annos nato, in Hispaniam imperator *proficiscens* Karthagine Iovi optimo maximo hostias immolavit. 2, 3.

*III. Me ad aram adduxit eamque ceteris remotis *tenentem* iurare iussit numquam me in amicitia cum Romanis fore. 2, 4.

II. Hasdrubale interfecto exercitus summam imperii ad eum detulit. Id Karthaginem *delatum* publice comprobatum est. Sic Han-

III. nibal minor quinque et viginti annis natus imperator *factus* proximo triennio omnes gentes Hispaniae bello subegit. 3, 1. 2.

I. Alpicos *conantes* prohibere transitu concidit. 3, 4.

II. III. Per Ligures Appenninum transiit *petens* Etruriam. 4, 2.

III. C. Flaminium consulem apud Trasumennum cum exercitu insidiis *circumventum* occidit neque multo post C. Centenium

I. praetorem cum delecta manu saltus *occupantem*. 4, 3.

*III. Hac pugna (Cannensi) pugnata Romam *profectus* nullo resistente in propinquis urbi montibus moratus est. 5, 1.

II. *Clausus* locorum angustiis noctu sine ullo detrimento exercitus

*III. se expedivit. Namque obducta nocte sarmenta in cornibus iuvencorum *deligata* incendit eiusque generis multitudinem magnam *dispalatam* (Pt) immisit. 5, 2.

III. IV. M. Minucium Rufum dolo *productum* (III) in proelium fugavit. Ti. Sempronium Gracchum in Lucanis *absens* (II IV) in insidias *inductum* (III) sustulit. 5, 3.

II. *Invictus* patriam defensum *revocatus* bellum gessit adversus P. Scipionem. **Hannib.** 6, 1.
II. *Pulsus* biduo et duabus noctibus Hadrumetum pervenit. 6, 3.
II. *Ratus* legatos Romanos sui exposcendi gratia missos navem clam ascendit. 7, 6.
IV. Poeni Magonem eadem, qua fratrem, *absentem* affecerunt poena. 8,2.
*II. III. Antiocho fugato *verens*, ne dederetur, Cretam ad Gortynios venit. 9, 1.
*II. Amphoras praesentibus principibus deponit in templo Dianae, *simulans* se suas fortunas illorum fidei credere. 9, 3.
IV. Tabellarius epistulam *ostendens* se regem professus est quaerere. 11, 2.
IV. Vasa *iacta* initio risum *pugnantibus* concitarunt. Postquam autem naves suas *oppletas* conspexerunt serpentibus, nova re
IV. *perterriti*, puppes verterunt. 11, 5, 6.
IV. Castellum sic aedificarat, ut in omnibus partibus aedificii exitus haberet, scilicet *verens*, ne usu veniret, quod accidit. 12, 3.
I. Puer ab ianua *prospiciens* Hannibali dixit plures praeter consuetudinem armatos apparere. 12, 4.
II. Sic vir fortissimus multis variisque *perfunctus* laboribus anno acquievit septuagesimo. 13, 1.
I. Hic tantus vir tantisque bellis *districtus* nonnihil temporis tribuit litteris. Namque aliquot eius libri sunt Graeco sermone *confecti*. 13, 2.

I Ortus **Cato** 1, 1. II decedens 1, 4. III nactus 2, 1. *III iratus 2, 2. I II factus 2, 3. II tentatus 2, 4. I generatus **Att.** 1, 1. III ratus, I II iudicatum 2, 2. II IV absens 3, 2. IV decedens. II captus 4, 1. *II IV proficiscens 4, 2. II III moratus 4, 3. II fugienti 4, 4. II IV discedentem 4, 5. II IV moriens 5, 2. I delatas 6, 4. I proficiscentibus, coniunctum 7, 1. II florenti, abiecto, cedenti, absens 8, 6. III iudicatus 9, 2. IV profugientes 9, 3. II existimans, aperiens 9, 5. II timens 10, 2. I perculsos 11, 2. IV florentem 11, 4. II utens, I percepta 11, 5. I coniunctus 12, 1. IV absentem, I II relatum 12, 4. I relictam, constitutum 13, 2. I natum, factum 13, 4. IV auditum, cognitum 13, 7. I missarum 16, 3. II notans 18, 3. I constituta, III detecta 20, 3. IV absens 20, 4. III innixus 21, 5. IV flens, osculans 22, 2.

79. Ablativus absolutus mit Participien

1. Praesentis Activi, 2. Perfecti Passivi.

Quo facto Paus. 2, 6. Lys. 1, 2. Alc. 4, 7. 8, 3. Iph. 1, 4. 2, 3. Chab. 4, 2. Timoth. 2, 2. Dat. 5, 2. Pel. 1, 3. 5, 5. Ag. 5, 4. 8, 5. Phoc. 3, 2. Hm. 1, 2. Hb. 3, 4. Att. 5, 1.

Die mit * bezeichneten Sätze, die zum Teil in 78 in ausführlicherer Fassung wiedergegeben sind, enthalten zugleich ein Part. coni., die mit † versehenen zugleich einen mit einem Subst. oder Adi. gebildeten Abl. abs.

*2. Brevi tempore barbarorum *copiis disiectis* tota regione, quam petierat, potitus loca castellis idonea communiit. **Milt.** 2, 1.

2. *Chersoneso constituta* Lemnum revertitur. 2, 4.

2. Persarum rex Darius ex Asia in Europam *exercitu traiecto* Scythis bellum inferre decrevit. 3, 1.

2. Darius facillime putavit se Graeca lingua loquentes, qui Asiam incolerent, sub sua retenturum potestate, si amicis suis oppida tuenda tradidisset quibus *se oppresso* nulla spes salutis relinqueretur. 3, 2.

2. (Dixit) *ponte rescisso* regem vel hostium ferro vel inopia paucis diebus interiturum. 3, 4.

2. *Quo* (Dario) *exstincto* ipsos potestate expulsos civibus suis poenas daturos. 3, 5.

*1. Darius *hortantibus amicis* classem quingentarum navium comparavit. 4, 1.

*2. Praefecti regii *classe* ad Euboeam *appulsa* celeriter Eretriam ceperunt. 4, 2.

2. Sub montis radicibus *acie instructa* proelium commiserunt. 5, 3.

2. *Vineis* ac *testudinibus constitutis* propius muros accessit. 7, 2.

*2. Timens, ne classis regia adventaret, *incensis operibus*, quae statuerat, Athenas rediit. 7, 4.

*2. Accusatus est proditionis, quod, cum Parum expugnare posset, a rege corruptus *infectis rebus* discessisset. 7, 5.

*2. *Causa cognita* capitis absolutus pecunia multatus est. 7, 6.

2. *Qua* (classe) celeriter *effecta* Corcyraeos fregit. **Them.** 2, 3.

2. *Tali consilio probato* addunt ad superiores totidem naves triremes. 2, 8.

1. 2. Xerxes *Thermopylis expugnatis* protinus accessit astu idque *nullis defendentibus interfectis sacerdotibus*, quos in arce invenerat, incendio delevit. 4, 1.

2. *Hac re audita* barbarus, nihil doli subesse credens, postridie alienissimo sibi loco conflixit. 4, 5.

1. Lacedaemonii postquam audierunt muros strui, legatos Athenas miserunt. *His praesentibus* desierunt. **Them.** 6, 4.
2. E sacrario non prius egressus est, quam rex eum *data dextra* in fidem reciperet. 8, 4.
1. Scio plerosque ita scripsisse Themistoclem *Xerxe regnante* in Asiam transisse. 9, 1.
2. Xerxes in Asiam reverti voluit *proelio* apud Salamina *facto*. 9, 3.
2. Te rogo, ut annuum mihi tempus des *eoque transacto* ad te venire patiaris. 9, 4.
2. Filiae eius de communi aerario *dotibus datis* collocatae sunt. **Arist.** 3, 3.
2. Ex praeda tripodem aureum Delphis posuit *epigrammate inscripto*. **Paus.** 1, 3.
2. *Byzantio expugnato* cepit complures Persarum nobiles. 2, 2.
1. Pausanias Graeciam sub tuam potestatem *se adiuvante* te redacturum pollicetur. 2, 4.

*2. Regis *voluntate cognita* alacrior ad rem gerendam factus est. 2, 6.

2. Adulescentulus *signo detracto* cognovit, si epistulam pertulisset, sibi esse pereundum. 4, 1.
2. His *rebus* ephori *cognitis* satius putarunt in urbe eum comprehendi. 5, 1.
2. *Placato Argilio*, ut putabat, Lacedaemonem revertit. 5, 1.
2. Hostium *navibus captis* statim ex classe copias suas eduxit. **Cim.** 2, 3.

*2. Athenienses dispalati in agris *relictis navibus* in hostium venerunt potestatem. **Lys.** 1, 2.

2. Undique, qui Atheniensium rebus studuissent, *eiectis* decem delegerat in una quaque civitate, quibus summum imperium committeret. 1, 5.
2. *Decemvirali potestate* in omnibus urbibus *constituta* ipsius nutu omnia gerebantur. 2, 1.
2. In oratione suadet Lacedaemoniis, ut *regia potestate dissoluta* ex omnibus dux deligatur ad bellum gerendum. 3, 5.
2. Librum *summoto Lysandro* cum ephori cognossent, ipsi legendum dederunt. 4, 3.
1. *Ineunte adulescentia* amatus est a multis, in eis a Socrate. **Alc.** 2, 2.
2. Se capitis damnatum *bonis publicatis* audivit. 4, 5.
2. Lacedaemonii Deceleam in Attica munierunt *praesidioque* ibi *perpetuo posito* in obsidione Athenas tenuerunt. 4, 7.
2. Atheniensium male *gestis* in Sicilia *rebus* opes senescere vidit. 5, 3.

*1. *Suffragante Theramene* populi scito restituitur parique absens imperio praeficitur. **Alc.** 5, 4.

2. Praeda onusti, *locupletato exercitu, maximis rebus gestis* Athenas venerunt. 5, 7.

2. Postquam in astu venit, *contione advocata* verba fecit. 6, 4.

*2. *Manu collecta* primus Graecae civitatis in Thraeciam introiit. 7, 4.

1. Ad exercitum venit Atheniensium, ibique *praesente vulgo* agere coepit. 8, 2.

2. Philocles sentiebat se *Alcibiade recepto* nullius momenti apud exercitum futurum. 8, 4.

*2. *Victis Atheniensibus* non satis tuta eadem loca sibi arbitrabatur. 9, 1.

1. Cyrum fratrem regi bellum clam parare *Lacedaemoniis adiuvantibus* sciebat. 9, 5.

2. *His* (vestimentis) in ignem *coniectis* flammae vim transiit. 10, 5.

2. Haec res hos *tempore* ad comparandum *dato* fecit robustiores. **Thras.** 2, 2.

*2. A Munychia turpiter repulsi tyranni protinus in urbem *armis impedimentisque amissis* refugerunt. 2, 5.

2. *Hoc* (Critia) *deiecto* Pausanias venit Atticis auxilio. 3, 1.

2. *Reconciliata pace* legem tulit, ne quis ante actarum rerum accusaretur. 3, 2.

2. A barbaris ex oppido noctu *eruptione facta* in tabernaculo interfectus est. 4, 4.

2. *Rebus afflictis*, cum patriam obsideri audisset, non quaesivit, ubi ipse tuto viveret. **Con.** 2, 1.

*2. Lacedaemonii *Atheniensibus devictis* in societate non manserunt, maxime impulsi a Tissapherne. 2, 2.

2. Per me *editis mandatis* conficies, quod studes. 3, 3.

2. *Quibus cognitis* rex auctoritate eius motus est. 4, 1.

*2. Magnis muneribus donatus ad mare est missus, *dato adiutore Pharnabazo*. 4, 2.

2. *Classe* Peloponnesiorum *devicta* plura concupivit, quam efficere potuit. 5, 1.

1. Dinon historicus eum effugisse scripsit; illud addubitat, utrum *Tiribazo sciente* an *imprudente* sit factum. 5, 4.

*Hoc (sopore) *sumpto* **Dion** 2, 5. illo (Heraclide) *interfecto*, adversario *remoto* 7, 1. quibus (bonis) *divisis* 7, 2. voluntate militum *offensa* 7, 3. tali consilio *probato* 8, 3. *foribus *obseratis* 9, 4. foribus *effractis* 9, 6. caede *confecta*, celeri rumore *dilato*. 10, 1.

2. *Pondere detracto*, quod aeque corpus tegeret et leve esset, curavit. **Iph.** 1, 4.

2. Eurydice *Amynta mortuo* ad Iphicraten confugit. 3, 2.

2. Vixit ad senectutem *placatis* in se suorum civium *animis*. **Iph.** 3, 3.
Fidente* (Fl: -tem) summo duce Agesilao, *fugatis* conducticiis catervis, *obnixo* genu, *proiecta* hasta **Chab. 1, 2. armis *abiectis* 4, 3. adventu illorum *cognito*, se *absente* **Timoth.** 3, 3. re male *gesta* navibus compluribus *amissis* 3, 4. *exceptis* duobus Karthaginiensibus Hamilcare et Hannibale 4, 5. multis milibus regiorum *interfectis* **Dat.** 2, 1. (N: 1, 2). equo *concitato* 4, 5. illo *imperante* 5, 3. litteris talibus *cognitis* 5, 5. morte filii *cognita* 6, 1. rebus generi *desperatis* 6, 3. hac re *probata* 6, 5. 11, 2.
2. Die uno totam Graeciam *Lacedaemoniis fugatis* liberavi. **Epam.** 5, 6.
*2. Non animadvertisti innocentes illos (Orestem et Oedipum) natos domi *scelere admisso* receptos esse ab Atheniensibus. 6, 3.
2. *Illis* (collegis) periculo *liberatis* nemo Epaminondam responsurum putabat. 8, 1.
2. *Messene restituta* urbem Lacedaemoniorum obsidione clausit. 8, 5.
*2. Apud Mantineam *acie instructa* audacius instabat hostes. 9, 1.
*2. *Magna caede ⟨edita⟩ multisque occisis* Lacedaemonii fortissime ipsum Epaminondam pugnantem, sparo eminus percussum, concidere viderunt. 9, 1.
2. *Ferro extracto* confestim exanimatus est. 9, 4.
2. Lacedaemonii *susceptis inimicitiis* satius ducebant Thebanos obsideri quam liberari. **Pel.** 1, 3.
1. *Vesperascente caelo* exules Thebas pervenerunt. 2, 5.
2. *Quibus rebus confectis vulgo* ad arma libertatemque *vocato* praesidium Lacedaemoniorum ex arce pepulerunt. 3, 3.
1. *Lysandro suffragante* homine factioso et iis temporibus potente Agesilaus Leotychidi antelatus est. **Ages.** 1, 5.
2. *Data potestate* magna celeritate usus est. 2, 2.
2. Dicebat se *conservata religione* confirmare exercitum. 2, 5.
2. Magna praeda *militibus locupletatis* Ephesum hiematum exercitum reduxit atque ibi *officinis* armorum *institutis* magna industria bellum apparavit. 3, 2.
2. *Multis locis expugnatis* magna erat praeda potitus. 3, 5.
1. Quod iter Xerxes *anno vertente* confecerat, hic transiit triginta diebus. 4, 4.
1. Si eos exstinguere voluerimus, qui nobiscum adversus barbaros steterunt, nosmet ipsi nos expugnaverimus *illis quiescentibus*. 5, 4.
2. Adulescentes *simulata laudatione* recuperavit et *adiunctis* de suis comitibus locum tutum reliquit. Namque illi *adiecto* (N: aucti) *numero* eorum, qui expertes erant consilii, commovere se non sunt ausi. 6, 3.

Illo (Philippo) *interfecto* **Eum.** 1, 6. *Alexandro *mortuo*

Eum. 2, 1. †equitibus *profligatis*, duce Cratero *interfecto*, multis et maxime nobilibus *captis* 4, 3. *exercitu suffragium *ferente* 5, 1. multis suis *amissis* 5, 3. deditione *simulata* 5, 7. *acie *instructa* 8, 1. omnibus *titubantibus* et *desperantibus* 9, 2. consuetudine castrorum *assimulata* 9, 3. tenebris *obortis* 9, 5. Eumene *recepto* 10, 4. (eo, Eumene) *interfecto* 12, 2. voluntate consilii *cognita* 12, 3. *Antigono *insciente* 12, 4. hoc uno propugnatore *sublato* 13, 3. exercitu toto *comitante* 13, 4. populo *audiente* **Phoc.** 2, 4. *legitimis quibusdam *confectis* 4, 2. Dione *interfecto* **Timol.** 2, 1. Dionysio *expulso* 2, 3. hoc *superato* 2, 4. quibus rebus *confectis* 3, 1. nullo *recusante* 3, 4. sententia Timoleontis *cognita* 3, 5. Sicilia tota *celebrante* 5, 4. regno *florente* **Reg.** 2, 3. societate *dissoluta* 3, 2.

2. Saepe hostem *occasione data* lacessivit. **Hamilc.** 1, 2.

2. 1. Cum Catulus negaret bellum compositurum, nisi ille cum suis *armis relictis* Sicilia decederent, *succumbente patria* ipse periturum se potius dixit, quam cum tanto flagitio domum rediret. 1,5.

2. *Rebus his* ex sententia *peractis* effecit, ut imperator cum exercitu in Hispaniam mitteretur. 3, 1.

2. *Hamilcare occiso* Hasdrubal exercitui praefuit. 3, 3.

2. *Tempore dato* adiit ad regem. **Hannib.** 2, 3.

*2. Pater me ad aram adduxit eamque *ceteris remotis* tenentem iurare iussit numquam me in amicitia cum Romanis fore. 2, 4.

2. Hamilcaris post obitum *Hasdrubale imperatore suffecto* equitatui omni praefuit. *Hoc* quoque *interfecto* exercitus summam imperii ad eum detulit. 3, 1.

*2. 1. *Hac* (Cannensi) *pugna pugnata* Romam profectus *nullo resistente* in propinquis urbi montibus moratus est. 5, 1.

*2. *Obducta nocte* sarmenta in cornibus iuvencorum deligata incendit. *Quo repentino visu obiecto* magnum terrorem iniecit exercitui Romanorum. 5, 2.

2. *Exhaustis* iam patriae *facultatibus* cupivit bellum componere. 6, 2.

2. *Hoc responso* Karthaginienses *cognito* Hannibalem domum revocarunt. 7, 4.

2. *Hac re* (fuga) palam *facta* Poeni naves duas, quae eum comprehenderent, miserunt. 7, 7.

2. Hannibal et Mago *desperatis rebus* solverunt naves. 8, 2.

*2. *Antiocho fugato* verens, ne dederetur, Cretam ad Gortynios venit. 9, 1.

*1. 2. Amphoras *praesentibus principibus* deponit in templo Dianae, simulans se suas fortunas illorum fidei credere. *His* (principibus) in errorem *inductis* statuas aeneas omni sua pecunia

complet. Gortynii templum magna cura custodiunt, ne ille
1. 2. *inscientibus iis* tolleret sua secumque duceret. Sic *conservatis suis rebus omnibus* Poenus *illusis Cretensibus* ad Prusiam in Pontum pervenit. **Hannib.** 9, 3—10, 1.
2. *Cohortatione* militum *facta* classis ab utrisque in proelium deducitur. Quarum *acie constituta* tabellarium in scapha cum caduceo mittit. 11, 1.
2. Tabellarius ducis *nave declarata* suis se recepit. At Eumenes *soluta epistula* nihil in ea repperit. 11, 2. 3.
2. Apud Flamininum de Hannibale *mentione facta* ex legatis unus dixit eum in Prusiae regno esse. 12, 1.
2. Facilius *collatis* utrorumque *factis*, qui viri praeferendi sint, poterit indicari. 13, 4.
* Consulatu *peracto* **Cato** 2, 2. Sulpicio *interfecto* **Att.** 2, 2. animis civium *dissociatis* 2, 2. *officio adulescentis *collaudato* 4, 2. †rebus Romanis *tranquillitatis* 4, 5. legibus *conservatis*, moribus civitatis *corruptis* 6, 2. Caesare *occiso* 8, 1. ⟨*omissa* cura⟩ provinciarum rebus *desperatis* 8, 5. multis *hortantibus* 10, 4. hac oratione *habita* 22, 1. omnibus bonis *comitantibus* 22, 4.

80. Abl. abs. mit 1. Substantiven oder 2. Adjectiven.

Die mit * bezeichneten Sätze enthalten zugleich ein Part. coni., die mit † versehenen zugleich einen mit einem Part. gebildeten Abl. abs.

*2. Non dubitans tam *multis consciis* ad regis aures consilia sua perventura, Chersonesum reliquit. **Milt.** 3, 6.
2. Etsi *pari proelio* discesserant, tamen eodem loco non sunt ausi manere. **Them.** 3, 3.
2. Muros Atheniensium restituit *praecipuo suo periculo.* 6, 2.
1. In communi classe erat Graeciae simul cum Pausania, [*quo duce* Mardonius erat fugatus]. **Arist.** 2, 2.
1. *Illo duce* Mardonius fugatus est. **Paus.** 1, 2.
1. Lacedaemonii magnam contrahunt classem: proficiscuntur *Pisandro duce.* **Con.** 4, 4.
* Multis *consciis* **Dion** 8, 4. omnibus *insciis* **Dat.** 3, 1. *duce* Pharnabazo et Tithrauste 3, 5.
1. *Duce Pelopida* exules Thebas occuparunt. **Epam.** 10, 3.
1. Vinolenti ab exulibus *duce Pelopida* sunt interfecti. **Pel.** 3, 3.
1. In Leuctrica pugna *imperatore Epaminonda* fuit dux delectae manus. 4, 2.
2. Hoc *secunda victoria* accidit. 5, 4.

1. Una pugna decem milia hostium *Agesilao duce* ceciderunt. **Ages.** 5, 2.

† Eumene *invito* **Eum.** 4, 3. Alexandro *vivo* 4, 4. Eumene *vivo* 13, 2. fortuna *prospera* **Phoc.** 2, 1.

2. Magnas res in Hispania *secunda* gessit *fortuna.* **Hamilc.** 4, 1.

*1. 2. Pater meus Hamilcar, *puerulo me*, utpote non amplius novem annos *nato*, in Hispaniam imperator proficiscens Karthagine Iovi optimo maximo hostias immolavit. **Hannib.** 2, 3.

1. *His magistratibus* legati Karthaginienses Romam venerunt. 7, 2.

1. *M. Claudio L. Furio consulibus* Roma legati Karthaginem venerunt. 7, 6.

1. *L. Cornelio Q. Minucio consulibus* cum quinque navibus Africam accessit. 8, 1.

2. Patres conscripti *Hannibale vivo* numquam se sine insidiis futuros existimabant. 12, 2.

1. *Quibus consulibus* interierit, non convenit. Namque Atticus *M. Claudio Marcello Q. Fabio Labeone consulibus* mortuum in annali suo scriptum reliquit, at Polybius *L. Aemilio Paulo Cn. Baebio Tamphilo,* Sulpicius autem Blitho *P. Cornelio Cethego M. Baebio Tamphilo.* 13, 1.

Q. Fabio M. Claudio *consulibus* **Cato** 1, 2. †L. Cotta et L. Torquato *consulibus* **Att.** 4, 5. fortuna *secunda* 9, 5. se *vivo* 16, 4. Attico *vivo* 19, 1. Cn. Domitio C. Sosio *consulibus* 22, 3.

81. Coniugatio periphrastica Activi.

Vide, ne tu peius consulas, qui talem ex te natum *relicturus sis.* Epam. 10, 1.

Vidit, si, quo *esset* iter *facturus*, palam pronuntiasset, hostes non credituros. Ages. 3, 4.

Habituri essent. Eum. 12, 2.

Liberi si mei similes erunt, idem hic agellus illos alet, qui me ad hanc dignitatem perduxit; sin dissimiles *sunt futuri*, nolo meis impensis illorum ali augerique luxuriam. Phoc. 1, 4.

Nemini dubium esse debet, quin reliquo tempore eadem mente *sim futurus.* **Hannib.** 2, 5.

Classe paucis diebus *erant decreturi.* 10, 4.

Die ipso, quo *facturus erat* navale proelium, classiarios convocat. 10, 5.

Laudaturi forent **Att.** 9, 7. *esset moraturus* 20, 1.

82. Coniugatio periphrastica Passivi.

* bezeichnet die Sätze, in denen ein Dativ der Person steht.

Thraeces eas regiones tenebant, cum quibus armis *erat dimicandum.* **Milt.** 1, 2.

Cuius ratio etsi non valuit, tamen magno opere *est laudanda.* 3, 6.

Ab initio *est ordiendus.* **Them.** 1, 2.

* Sensit, si Naxum pervenisset, *sibi esse pereundum.* 8, 6.

Putabant *exspectandum,* dum se ipsa res aperiret. **Paus.** 3, 7.

* Adulescentulus signo detracto cognovit, si epistulam pertulisset, *sibi esse pereundum.* 4, 1.

Non *est praetereunda* gravitas Lacedaemoniorum hoc loco. Nam non prius vim *adhibendam* putaverunt, quam se ipse indicasset. 4, 3.

Minime *est mirandum,* si et vita eius fuit secura et mors acerba. **Cim.** 4, 4.

Hoc loco non *est praetereundum* factum Pharnabazi. **Lys.** 4, 1.

Inimici eius *quiescendum* in praesenti et illud tempus *exspectandum* decreverunt, quo ⟨classis⟩ exisset. **Alc.** 4, 2.

* Lysander statuit accuratius *sibi agendum* cum Pharnabazo. 10, 2.

Per se virtus sine fortuna *ponderanda est.* **Thras.** 1, 1.

Neque id *erat mirandum.* **Con.** 3, 1.

Plura concupivit, quam efficere potuit. Neque tamen ea non pia et *probanda* fuerunt, quod potius patriae opes augeri quam regis maluit. 5, 1. 2.

Tyrannum non *ferendum* dictitabat **Dion** 7, 3. morem *gerendum* putavit **Dat.** 4, 3. neque *credendum* neque *neglegendum* putavit 9, 2.

Haec *praecipienda* videntur lectoribus, ne alienos mores ad suos referant. **Epam.** 1, 1.

Haec (cantare, saltare) ad nostram consuetudinem sunt levia et potius *contemnenda.* 2, 3.

Plurima quidem proferre possumus, sed modus *adhibendus est.* 4, 6.

* Si principes Graeciae vultis esse, castris *est vobis utendum,* non palaestra. 5, 4.

Tissaphernes Cariam *defendendam* putavit. **Ages.** 3, 5.

Non minus eius pietas *suspicienda est* quam virtus bellica. 4, 2.

* Statuit aliquid novi consilii *sibi esse capiendum* **Eum.** 8, 4. **ei erat dimicandum* 10, 3.

Etsi flagrabat bellandi cupiditate, tamen paci *serviundum* putavit. **Hamilc.** 1, 3.

Non *est infitiandum* Hannibalem praestitisse ceteros imperatores prudentia. **Hannib.** 1, 1.

Dolo *erat pugnandum,* cum par non esset armis. 10, 4.

* Sensit *sibi* non diutius vitam *esse retinendam.* 12, 5.

Collatis utrorumque factis, qui viri *praeferendi sint,* poterit iudicari. 13, 4.

Officia *praestanda* existimaret **Att.** 8, 4. *appellanda est* 9, 1. *celandum est* 12, 2. *iudicandum est* 13, 3. *credendum sit* 18, 6.

83. Supinum I.

Nach Richter bei Lupus S. 187 gebraucht Nepos das erste Supinum verhältnismässig am häufigsten unter allen lateinischen Schriftstellern.

Delecti Delphos *deliberatum* missi sunt. **Milt.** 1, 2.

Athenienses miserunt Delphos *consultum,* quidnam facerent de rebus suis. **Them.** 2, 6.

E civitate eiectus Argos *habitatum* concessit. 8, 1.

Si tibi videtur, des ei filiam tuam *nuptum.* **Paus.** 2, 3.

Lysander per speculatores comperit vulgum Atheniensium in terram *praedatum* exisse. **Alc.** 8, 6.

Lacedaemonii Agesilaum *bellatum* miserunt in Asiam. **Con.** 2, 2.

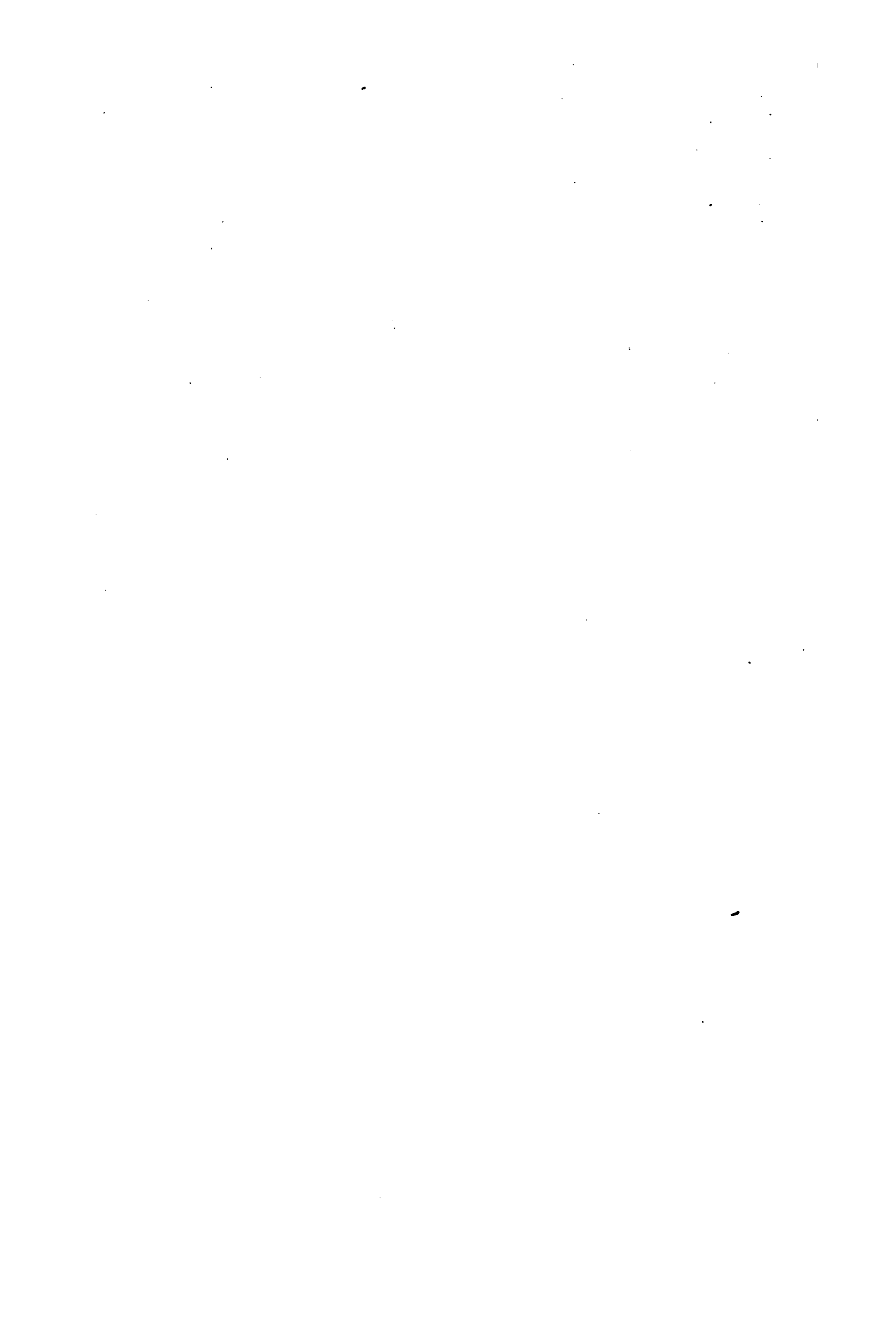
Nuptum dedit **Dion** 1, 1. 4, 3. *oppugnatum* profectus 5, 3. *adiutum* profectus **Chab.** 2, 1. 2, 3. *questum* miserunt 3, 1. *exploratum* misit **Dat.** 3, 4. *venatum* profectum 4, 4.

Ephesum *hiematum* exercitum reduxit. **Ages.** 3, 2.

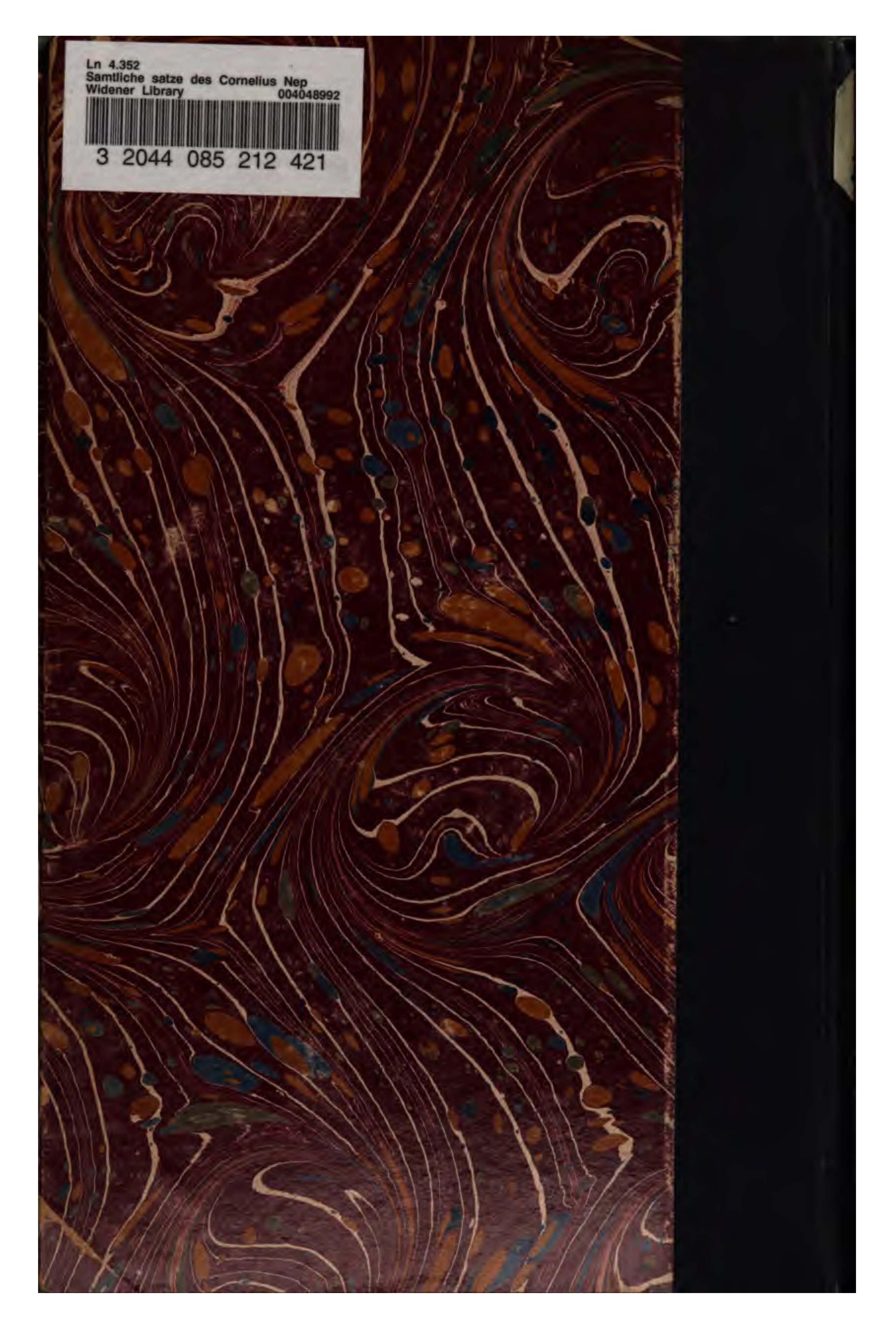
Oppugnatum erat profectus **Eum.** 3, 2. *consultum* misisset, *repetitum* iret (N: veniret) 6, 1. *hiematum* redire, *hiematum* divisit 8, 1. *adiutum* venerat **Timol.** 2, 4. *spectatum* iret **Reg.** 2, 1.

Hinc (ex Italia) patriam *defensum* revocatus bellum gessit adversus P. Scipionem. **Hannib.** 6, 1.

Ln 4.352
Samtliche satze des Cornelius Nep
Widener Library 004048992
3 2044 085 212 421